

UČEBNÁ KNIHA

katolického náboženství.

~~~~~

Sepsal

Jan Ev. Hulakovský,
katecheta a professor při c. k. reálném gymnasiu v Třeboni.

Třetí vydání nově sporádané
pro prvou třídu škol středních,
pro měšťanské a vyšší dívčí školy.

Schválena nejdůstojnějším biskupským Ordinariatem Budějovickým dne 14. m. dubna 1873, č. 1587 a vys. c. k. ministerstvem osvěty a vyučování ze dne 17. srpna 1875, č. 397.

~~~~~  
V PRAZE.

Nakladatel Fr. A. Urbánek, knihkupec
pro paedag. literaturu a učebné pomůcky.

1879.

~~~~~  
**Veškerá práva vyhražena.**  
~~~~~

Předmluva.

Prvé vydání této knihy, které snaží se obsahovati vědomosti katolického náboženství pro školu a život nejdůležitější, hleděl spisovatel upravit tak, aby posloužit mohla i žákům první třídy středních škol, a měl blavní zřetel k tomu, aby jim obsah knihy podán byl způsobem snadným, stručným a jich schopností přiměřeným.

Proto jest veškeré učivo tak urovnáno, že se podává nejprve nauka se stručným výkladem; též se opodstatňuje doklady z Písma svatého, ovšem jen nejpotřebnějšími a pokud možná takovými, aby slabé paměti malých učňů nebyly k obtíži, pak objasňuje se příklady z biblických dějin, tu a tam i přísloví užito; ku konci následuje vždy kratičká úvaha jako výsledek z nauky plynoucí.

K usnadnění přehledu hleděl spisovatel varovati se všeho zbytečného rozdělování na díly, oddíly, články, puntíky; látka podána tu v krátkých odstavcích, v nichž důležitější věci vyraženým písmem naznačeny jsou.

Co slohu se týká, snažil se spisovatel o to, aby sloh byl jasný a srozumitelný, a jelikož malí žáci uvyklí jsou, učiti se podle knihy z paměti, i snadný a lehký.

Vůbec vedla spisovatele myšlénka, aby podati mohl mládeži do rukou knihu, ježby jí byla mila a prospěšna.

V jaké míře toho dosáhl, očekává na díle od úspěchu, jakého kniha se dočká, na díle od laskavého posouzení knihy od ctěných pánů spolubratří, ve škole pracujících, jež o upřímné a otevřené upozornění na všechny vady, v knize se nalezající, nejsrdečněji prosí

Na den zjevení Páně l. 1873.

spisovatel.

Slovo k třetímu vydání.

Učivo předešlého vydání ješť tu podáno beze změny, jen některé formální věci, jak mně někteří pp. kolegové laskavě sdělili, poopraveny v té míře, aby knížka všem potřebám školy co možná vyhověla.

Ve svatvečer Božího narození l. P. 1877.

Ú v o d.

§. 1.

Co nauka katolického náboženství jest.

Nauka katolického náboženství jest spořádané vy-psání a vysvětlení zjevení Božího, jak je Církev katolická chová a hlásá.

§. 2.

Kde veškeré to učení obsaženo jest.

a) v Písmě svatém.

Písmo svaté jest sbírka knih, které z na-dání Ducha Svatého od nábožných mužů se-psány a za takto sepsané od Církve katolické uznány a vyhlášeny jsou.

Písmo svaté rozděluje se na Písmo: starého a nového Zákona.

Písmo svaté starého Zákona obsahuje zjevení Boží od stvoření světa až do narození Pána Ježíše Krista a bylo od proroků a jiných svatých mužů sepsáno.

Písmo svaté nového Zákona obsahuje učení Pánem Ježíšem Kristem zjevené, kteréž svatí apoštolové a někteří jejich učenci po smrti Pána Ježíše sepsali.

Sbírka všech knih starého i nového Zákona jmenuje se též biblií.*)

*) od řeckého slova biblos, znamenajícího „knihu.“

b) *v církevní tradici.*

Církevní tradicí jest učení víry a mravův, jež svatí apoštolové z úst Pána Ježíše slyšeli, neb z nadání Ducha Svatého kázali, jehož však nepsali.

Učení to sluje tradicí*) neb ústním podáním, protože v Církvi katolické řízením Božím od pokolení ku pokolení neporušené se zachovávalo a podávalo.

Později i toto učení písemně zaznamenáno jest a chová se v usnešeních sněmů církevních a ve spisech církevních spisovatelů, kteří pro svátost svého života svatí otcové slují, jako na př. sv. Cyprian, sv. Athanáš, sv. Jan Damascenský, sv. Řehoř Nazianský, sv. Jan Chrysosthomus neb Zlatoustý, sv. Ambrož, sv. Jeronym, sv. Augustin a mnozí jiní.

Sněmy církevní obecné či koncilia ekumenická jsou shromáždění biskupů s papežem v čele, na kterých se usnáší o záležitostech církevních.

Jsou také sněmy provincialní a diecesalní, jinak synody zvané.

Prvý sněm obecný byl svatých apoštolů v Jerusalemě, jak se v knize Skutkův apoštolských vypravuje.

Z ostatních sněmů největší důležitosti jest sněm Tridentský r. 1545—1563. Od té doby nebylo sněmů obecných, až r. 1869 papež Pius IX. († 7. února 1878) položil sněm obecný do Říma.

§. 3.

Jak veškeré učení katolického náboženství rozvrženo jest.

Veškeré učení katolického náboženství rozvrženo jest na dva hlavní díly, z nichž

prvý pojednává o tom, co katolický křesťan věřiti má, a sluje věroukou (dogmatikou, učením o víře); a

druhý pojednává o tom, kterak mravný život katolického křesťana spořádán býti má, a sluje mravoukou (moralkou, učením o mravech).

*) od latinského slova tradere, tolik jako podávati, t. j. z úst do úst jíti, od pokolení na pokolení přecházeti.

Díl první

či

katolická věrouka.

§. 4.

Přehled.

Věrouka učí, co za pravé zjevení Boží míti, čemu věriti i co věděti máme, abychom byli spaseni.

Vše to obsaženo jest v sedmi částech (kapitolách, hlavách) a sice:

prvá jedná o Bohu, jeho podstatě a jeho vlastnostech;

druhá o Bohu Otci, stvořiteli, řediteli a zachovateli světa;

třetí o Bohu Synu, vykupiteli člověčenstva;

čtvrtá o Bohu Duchu Svatém, posvětiteli člověčenstva;

pátá o Církvi;

šestá o svatých svátostech a

sedmá o posledních věcech člověka (smrti, soudu, nebi, pekle).

Část prvá.

Učení o Bohu.

§. 5.

O jsoucnosti a podstatě Boží.

Bůh jest.

Pravdu tu nejen z Písma svatého, nýbrž i rozumem svým poznáváme.

„Bůh jest,“ tak hlásá veškerá příroda; pozorující přírodu, tážeme se, zdaž mohla povstati sama sebou, aneb zdaž zde nemusí býti bytosť nejvyšší a všemocná, kteráž všecko tak krásně a moudře spořádala, která jest původcem veškerého tvorstva, sama od nikoho původu nemajíc?

Tato pravda, „že Bůh jest,“ rozumu lidskému tak na snadě jest, že — jak praví Písmo — jen „blázen může říci v srdci svém: „nenít Boha;“ Žlm. 13, 1., což rovněž dosvědčuje svatý apoštol Pavel v listu svém k Římanům, an píše: „Neviditelné vlastnosti jeho (Boha) skrze stvoření světa, skrze ty věci, kteréž jsou učiněny, rozumem pochopeny a spatřiny bývají, totiž: jeho věčná moc a božství“; k Řím. 1, 20., a královský pěvec David dí: „Nebesa vypravují slávu Boží.“ Žlm. 18, 2.

Z té příčiny dovídáme se z dějin, jak všickni národové všech věků a zemí v tom se shodují, že uznávali a uznávají nejvyšší bytosť, jíž přikládá se jméno Bůh. Tak dosvědčuje pohanský mudřec Cicero, Říman, an praví: „Žádný národ není tak divoký, kterýby, že Bůh jest, nevěděl.“ Lib. I. de leg.

Bůh jest jeden.

Bůh jeden jest: tomu učí Písmo svaté: „Já jsem a není jiného Boha mimo mne.“ V. Mojž. 32, 39. „Já jsem Bůh, a není více bohů, aniž podobného mně.“ Is. 46, 9.

Tomu učil Kristus i jeho apoštolové: „Máme jediného Boha, Otce, od něhož všecko jest.“ I. Kor. 8, 6.

To uznává i rozum náš, neb kdyby více bohů bylo, byli by buď sobě rovnými, neb jeden druhému podřízen, a tu by Bůh nebyl již nejdokonalejší bytostí. Kdyby více bohů bylo, nepanoval by ve světě takový pořádek, neboť by mohl každý něco jiného nařizovati, a tak jako každá společnost má jen jednu řídící hlavu, tak i lidstvo a veškeré tvorstvo musí mítí jen jednu nejvyšší bytost, která vše řídí a zachovává.

Bůh jest ve třech osobách.

Tři jsou Božské osoby: Otec, Syn a Duch Svatý; tak věříme a vyznáváme na základě Písma svatého, kde psáno jest: „Když pokřtěn byl Ježíš od Jana v Jordáně, otevřena jsou nebesa, a Jan viděl Ducha Božího, sestupujícího a přicházejícího na něj. A aj hlas s nebe řkoucí: Tentot jest Syn můj milý, v němž jsem sobě zalíbil.“ Mat. 3, 16, 17., a Pán Ježíš přikázal apoštolům, řka: „Učte všechny národy, křtíce je ve jménu Otce i Syna i Ducha Svatého.“

Ačkoli Bůh v bytosti jeden a nerozdílný, předce rozdílný jest v osobách, to jest: Bůh Syn jest jinou osobou než Bůh Otec a Bůh Duch Svatý; a Duch Svatý jinou osobou než Bůh Otec a Bůh Syn: to vysvítá ze slov Pána Ježíše, kteráž pravil k apoštolům, přislubuje jim Ducha Svatého: „Já (Syn) budu prositi Otce, a jiného utěšitele dá vám, aby s vámi zůstával na věky, Ducha pravdy.“ Jan 14, 16.

Tyto tři Božské osoby rozdílny jsou takto: „Otec jest sám od sebe od věčnosti, t. j. on jest původce jsoucnosti své i všeho, cožkoli jest, neb „Otec není od nikoho učiněn ani stvořen ani zplozen.“ Symb. Athanas.

Syn jest od Otce od věčnosti zplozen: „Hospodin řekl ke mně: Syn můj jsi ty, a já dnes zplodil jsem tebe.“ Žlm. 2, 7.

Duch Svatý od Otce i Syna vychází: „Přijde Utěšitel, kteréhož pošli od Otce, Ducha pravdy, který od Otce pochází.“ Jan 15, 26.

Každé Božské osobě se připisují zvlášť následující skutkové, ačkoliv v nich všechny tři Božské osoby účastenství mají, a sice: Bohu Otci stvoření: „Na počátku stvořil Bůh nebe i zemi.“ I. Mojž. 1, 1.

Bohu Synu vykoupení člověčenstva: „Ospravedlnění jsme darmo skrze milost jeho pro vykoupení, kteréž jest skrze Ježíše Krista.“ K Řím. 3, 24.

Bohu Duchu Svatému posvěcení člověčenstva: „Ospravedlnění jste... v Duchu Boha našeho.“ I. ke Kor. 6, 11.

Tyto tři Božské osoby společně nazýváme nejsvětější Trojicí Boží.

Učení o nejsvětější Trojici Boží nemůže člověk rozumem svým nikterak pochopiti, proto se nazývá tajemstvím víry; my je věříme, protože Bůh tak zjevil, Kristus Pán a sv. apoštolové jemu učili a Církev svatá po všechny věky rovněž učí a věriti velí; my je věříme i proto, že, ač toto učení přesahuje slabý rozum náš, předce nikterak se mu nepřičí.

§. 6.

O vlastnostech Božích.

Věříme, že Bůh jest sám od sebe nejdokonalější duch, bytosť, kteráž má nejdokonalější rozum a vůli, ale těla nemá.

Bůh jest sám od sebe, slova ta znamenají, že od nikoho původu nemá, aniž na někom závisí.

Bůh jest duch: tomu učil výslovně Pán Ježíš, jak vysvětluje ze slov, kteráž pravil k Samaritance u studnice Jakubovy: „Bůh jest duch, a ti, kteří se mu klanějí, v duchu a v pravdě se mu klaněti mají.“ Jan 4, 24.

Mluví-li Písmo svaté o očích, uších, rukou Božích, míní se těmi slovy jeho vlastnosti, na př.: Oko Boží znamená jeho vševědoucnost neb všudypřítomnost.

Bůh jest věčný: Bůh jest sám od sebe nejdokonalejší bytost; jako bytost nejdokonalejší nemůže od nikoho pocházeti, od nikoho dokonce míti počátku; nemaje počátku, nebude míti ani konce, on jest, byl a bude vždy.

Bůh jest všude přítomen: víme totiž z Písma svatého, že Bůh byl přítomen, když první rodiče hřešili, když Kain zabil Abela, když Jonáš nechtě jíti do Ninive, utekl se na moře, když Jakub jda do Haran, spal pod širým nebem; jako na místech těchto, jest Bůh na každém místě, není místečka na nebi, na zemi a v podzemí, kde by nebyl, on jest všudy na nebi i na zemi.

Bůh jest vševědoucí: On ví a zná, co se kde děje, on ví a zná věci minulé, přítomné a budoucí; on ví i co se v srdci člověka děje, znaje jeho nejtajnější myšlenky a žádosti; nadarmo po spáchaném hříchu se skrývali před ním první rodiče; nadarmo před ním utíkal bratrovrah Kain; on znal nevinnost Josefa Egyptského tak, jako i zlobu bratrů jeho; on ví a zná všechno, nic nelze před ním ukryti neb zatajiti.

Bůh jest všemohoucí: Celý ten krásný svět se všemi těmi bezčetnými tvory, kteří na něm žijí a tyjí, stvořil z ničeho, pouhým slovem svým. Bůh jen potřebuje chtíti, a stane se, jak chce; on velí, a vody zahlazují veškeré zkažené člověčenstvo; on poroučí, a oheň s nebe padá na hříšnou Sodomu; on brozí oblakům, a deště nevydávají; on velí, a oheň nedotkne se ni jediného vlasu tří nábožných mládenců; k jeho pokynutí hrobové se otvírají a mrtví stávají z nich; Bůh jen rozkáže, a stane se, nic jeho nejsvětější vůli nemůže se protiviti, nic mu není nemožno učiniti.

Bůh jest nejvyšší moudrý: Ve veliké říši přírody zjevuje se nám zřejmě všemocnost Boží; pozorujeme-li svět a přírodu, shledáváme, že vše nejpráhodněji zřizeno jest. Co tu jest milionů rozmanitých tvorů! a předce každý jest k účelu svému co nejschopněji uspo-

soben, na př. jak podivuhodné jest jen tělo lidské! V tomto souladu a v této spořádanosti světa, jakož i v dějinách lidstva vůbec, jednotlivých národů i jednotlivých lidí zvlášť jeví se patrně nejvyšší moudrost Boží.

Bůh jest nejvyšš dobrotivý: On každodenně otvírá dobrotivou ruku svou a miliony tvorů nasycuje a nesčetné množství květin tím nejkrásnějším šatem odívá. A jak láskyplný jest k nám lidem, vše dobré máme od něho; největší však důkaz lásky a dobroty dal nám, že poslal Syna svého jediného, aby nás vykoupil.

Bůh jest nejsvětější: Se zalíbením patřil na oběť zbožného Abela, opovrhnuv obětí závistného Kaina; spravedlivého Noema zachoval, zlý lid zahubil potopou; rozpustilé syny Heliho zahladil, nábožného Samuela učinil soudcem; pyšným Saulem pohrdl, neuhonného Davida pomazal za krále; a tak vždy jen dobré chce a miluje, ale vše zlé v nenávisti má.

Bůh jest nejvyšš spravedlivý: Bůh netoliko miluje dobré, ale též je odměňuje, a zlého nejen nenávidí, nýbrž tresce tak, jak toho kdo zaslouží: Bůh odměnil poslušnost Abrahamovu, ale potrestal neposlušnost ženy Lotovy; nevinného Josefa povýšil za správce země Egyptské, zlé bratří jeho trestal strachem a hladem; Mojžíšovi ukázal zářící velebnost svou na hoře Sinaji; smrtí pak trestati kázal Israelity, klanící se zlatému teleti; tak Bůh každému podle skutkův a zásluhy odplácí.

Že Bůh zde na světě často lidem zlým dává věci dobrých a naopak, že lidé ctnostní rozličných strastí a soužení zakoušejí, nesmí nás mýliti, neb úplné odplaty dostane se každému teprve na věčnosti.

Avšak i zde na zemi odměňuje Bůh lidi dobré a ctnostné pokojným svědomím a klidem srdce, zlé pak úzkostí, bázní i zoufalstvím naplňuje.

Ovšemť Bůh často hned netresce lidí hříšných, poskytuje jim prostředků, dobrých i zlých věcí užívaje, aby se jen polepšili neb on jest nejvyšš shovívavý: tak shovával Bůh bezbožným lidem za času Noemova 120 let; Ninivetským Jonášem 40 dní ku pokání

popřál; trpělivost měl s Faraonem i s lidem israelským, a tak činí až po dnes, každému popřává času ku polepšení. A kdo se polepší, tomu milerád odpouští, jsa nejvyšší milosrdný: tak odpustil prvním rodičům, Davidovi králi, celému pokolení lidskému pro Syna svého, Ježíše Krista.

Bůh také v pravdě plní, cokoli slíbil: Bůh zaslíbení svá splnil prvním rodičům, Abrahamovi, Isakovi, Jakubovi; Bůh slíbil a poslal Vykupitele světa, on jest ve slibech svých nejvyšší věrný.

Všecky dotčené vlastnosti jsou v Bohu od věčnosti bez proměny, tak že Bůh vždy týž jest a týž zůstane od věků až na věky.

Bůh má všecky tyto vlastnosti v nejvyšší míře, tak že, cokoli dobrého a blaženého si myslíme, Bohu v nejvyšším stupni toho přivlastňujeme, an stále požívá té největší radosti a spokojenosti, kteráž od nižádného tvora a ničím ani umenšena, ani zvětšena býti nemůže, a z té příčiny díme, že Bůh jest nejvyšší velebný a blažený.

Výsledek. Poznali jsme podstatu Boží i jeho vlastnosti; poznali jsme slávu a velebnost trojjediného Boha; v slávě a velebnosti spatřili jej první rodiče v ráji; Mojžíš na hoře Sinaji; Petr a Jan na hoře Tabor; andělé v nebi patří jej tváří v tvář; plňme tedy příkázání Boží věrně, tak živi jsouce na zemi, abychom zasloužili spatřiti slávu Boží na nebi!

Část druhá.

O B o h u O t c i.

§. 7.

O stvoření světa a otcovské prozřetelnosti Boží.

Věříme na základě Písma svatého, i rozumem poznáváme, že Bůh jest stvořitel, ředitel i zachovatel celého světa (viditelných i neviditelných tvorů na nebi i na zemi).

O stvoření světa vypravuje Písmo svaté, že Bůh stvořil svět či vesmír z ničeho, a to znamená: že nedal toliko podobu hmotě, nýbrž učinil i hmotu samu, již před tím naprosto nebylo, a sice učinil vše pouhým slovem, toliko vůlí svou, on řekl: „Buď — a učiněno jest.“ I. Mojž. 1, 3.

Vše pak, co Bůh stvořil, dobré bylo, hodilo se dobře k tomu účelu, ku kterému Bůh to zřídil, k slávě své a k blahu tvorů svých, zvláště pak životných.

Vše, co Bůh stvořil, také zachovává, řídí a spravuje; o všechno pečuje, zvlášť pak o lidi se stará a jejich osudy vede.

To Božské zachovávání a spravování všehomíra jmenujeme prozřetelnost Boží.

Patrné důkazy prozřetelnosti Boží podávají nám dějiny veškerých národův, nejpatrněji to vidíme na národu israelském; ale i na jednotlivých lidech shledáváme, jak patrně Bůh osudy života jejich řídí, čemuž obyčejně říkáme, že Bůh vede lidi podivnými cestami prozřetelnosti své, jako: Abrahama, Josefa Egyptského, Davida krále, Tobiáše a jiné.

Prozřetelnost Boží nazývá se otcovská, protože Bůh o všechny tvory, zvlášť o nás lidi, jako nejlepší otec o dítky své se stará; tak dí Písmo: „Pohleďte na ptactvo nebeské, že neseje, ani žne, ani shromažďuje do stodol, a Otec váš nebeský živí je. Zda-liž vy nejste dražší, než-li ono?“ Mat. 6, 26.

Bůh v pravdě jest Otec náš, neb k obrazu svému stvořil nás, na křtu svatém dítky svými nás učinil, a Pán Ježíš nás učil, abychom k němu volali: „Otče náš, jenž jsi na nebesích!“

Je-li Bůh nám všem Otcem dobrotivým, odkud tolik zla na světě? Jak mnoho tu chudoby, nemoci, strastí a trápení!

Bůh, dobrota a láska sama, není a nemůže býti původcem zla; všechno zlo na světě vzalo počátek svůj od hříchu, a hřích sám jest největší zlo. Vše ostatní, jež nepravě zlem nazýváme, jest buď zdánlivé, jako: živlové, jedovaté byliny, a jiné nám nepříznivé věci, které však jinak zase k dobrému slouží; aneb jest to

zlo lidmi samými zaviněné, jako: chudoba obyčejně následek lenosti, nemoc často následek nestřídmosti, neopatrnosti.

Ovšem Bůh často dopouští zla na lidi, buď proto, že toho pro hříchy své zasluhují, tak jako zasloužili Sodomité, trestánu býti ohněm s nebe, jako zasloužili bratří Josefovi zakoušeti hladu a bázně před správcem země Egyptské, neb jako pro neposlušné chování se k Eliseovi proroku zasloužili nezbední chlapci, roztrhánu býti dravými medvědy.

I proto dopouští Bůh zla na lidi, aby tím spíše od hříchů odvráćeni byli a se polepšili, jako na Jonáše zpěčujícího se jíti do Ninive, neb na zuřivého pronásledovatele křesťanův Šavla, jehož ranil slepotou, aby upustil od pronásledování křesťanův a stal se horlivým apoštolem Pavlem.

Na ctnostné a spravedlivé lidi dopouští Bůh zla proto, aby v ctnosti utvrzeni byli a trvajíce v dobrém, zásluhy sobě získali a tím větší odměny dosáhli, jako: starý Tobiáš slepotou raněný; Josef nevinně v žalář uvržený; neb pastevec David Saulem pronásledovaný.

Výsledek toho učení. Bůh jest; Bůh jest laskavý Otec náš; prozřetelnosti Boží nemůžeme poznati, aniž sluší nám souditi o tom, proč to neb ono, proč tak a ne jinak ve světě se děje; protož v štěstí i neštěstí důvěřující moudrosti, péči a dobrotě Boží, volejme: „Staniž se vůle Tvá, ó Pane!“

Dobrotivý Bůh naplnil vesmír nesčíslnými a přerozmanitými tvory; mezi všemi jsou však nejznamenítejší: andělé a lidé.

§. 8.

O andělich. *)

Věříme, že andělé jsou pouzí, od Boha stvoření duchové.

Andělé nejsou od věčnosti, ale Bůh je stvořil, jak svědčí Písmo svaté: „Kterýž činí anděly, své duchy;“

*) anděl, slovo řecké, značící tolik jako: posel, vyslanec.

Žlm. 103. — stvořil je ve své milosti a s mnohými dokonalostmi, nadal je vyšším poznáním (rozumem), a oni poznávající dokonaleji Boha, plní i ochotněji vůli jeho, proto jsou bytostí dokonalejší, nežli my lidé.

Bůh stvořil anděly ku cti a slávě své, aby ho ctili, milovali, rozkazy jeho plnili a jemu se klaněli: „Dobrořečte Hospodinu všickni andělé jeho.“ Žlm. 102.

I proto je stvořil, aby nás lidi milovali a ochraňovali: „Andělům svým přikázal o tobě, aby tě ostříhali na všech cestách tvých.“ Žlm. 90. Tak zachoval anděl Lotovi život; anděl Rafael provázel mladého Tobiaše; anděl střežil tři mládence v peci ohnivé, anděl vyvedl Petra ze žaláře.

Tyto anděly, kteří nás milují, dobré myšlenky v nás vzbuzující a u Boha za nás prosíce, a kteří v každém nebezpečení duše i těla nás ochraňují a střeží, jmenujeme anděly strážci, jež i my pro jejich lásku k nám a pro jejich ochranu nám poskytovanou milovati, ctíti a k nim se modliti máme.

Věříme, že všickni andělé v milosti Boží nesetřvali, mnozí ji hříchem pýchy ztratili, jak dosvědčuje Písmo svaté: „I na andělech nalezl nepravost.“ Job. 4, 8.

Tyto pyšné anděly, právě proto že měli vyššího poznání a jsouce dokonalejší tvorové, než my lidé, tím více vůli Boží konati měli, trestal Bůh velmi přísně, i neodpustil jim, ale zavrhl je a na věky odsoudil.

Tyto odsouzené anděly nazýváme ďábly neb duchy zlými, protože jsouce sami zlí, i nás k zlému svádějí, jsou protivníci, škůdcové, pokušitelové naši. Ovšem nemůže nám zlý duch bez dopuštění Božího škoditi, neb Syn Boží zlomil moc jeho, on „ukázal se, aby kazil skutky ďáblů.“ I. Jan 3, 8.

Bůh sice dopouští na nás pokušení zlého ducha, ale nedopouští nás zkoušeti nad síly naše; zlý duch neuškodí nám, když sami uehceme, když jeho vnukání neposloucháme a jemu odpíráme. „Bůh nedopustí nás pokušeti nad to, což můžeme snést.“ I. Kor. 10, 13.

Zbraň, kterou pokušení zlého ducha odmítati máme, jest: pevná víra a důvěra v Boha, půst, modlitba, přijímání svatých svátostí, vzývání andělů strážných.

Výsledek. Děkujeme Pánu Bohu, že k ochraně naší vyšší, dobré duchy ustanovil; hleďme plniti vůli Boží na zemi tak, jako ji andělé plní v nebesích, ale toho se střežme, abychom jako pyšní andělé neztratili hříchem milosti Boží.

§. 9.

O lidech.

Přirozenost a určení člověka.

Lidé jsou po andělech nejpřednější tvorové Boží, majíce smrtelné tělo a nesmrtelnou duši, která jest k obrazu Božímu stvořena. „A řekl Bůh: Učiňme člověka k obrazu a podobnosti svému.“ I. Mojž. 1, 26.

Duše lidská jest k obrazu Božímu stvořena, to znamená: Jako Bůh jest duch a má nejdokonalejší rozum a vůli: tak i duše lidská jest duch rozumem a svobodnou vůlí nadaný; — jako Bůh jest nesmrtelný, bez konce, nemaje arci také počátku: tak i duše lidská jest nesmrtelná, nemůže smrtí zničena býti, i po smrti těla žije bez konce či věčně; tak pravil Pán Ježíš: „Nebojte se těch, kteří tělo zabijí, duši ale zabiti nemohou.“ Mat. 10, 23.

Duše lidská má rozum, totiž onu mohutnost, jíž Boha, sebe samu a stvořené věci poznává a dobré od zlého rozeznává.

Duše lidská má svobodnou vůli, totiž tu mohutnost, kterou může voliti a činiti dobré neb zlé a proto i sobě zásluhy a odměny zasloužiti může.

Těmito přednostmi: rozumem, svobodnou vůlí a nesmrtelností duše povýšen jest člověk nade všechna zvířata a ostatní neživotné tvory; proto praví Písmo svaté: „Učinil jsi ho (člověka) málo menšího andělů, slávou a ctí korunoval jsi jej.“ Žlm. 8, 6.

Mimo to má člověk svědomí, to jest vnitřní vědomí, které ho vybízí, aby toliko dobré volil a činil, a ho kárá, když by hřešil.

I tělo lidské nadal Bůh před ostatními tvory velikými a mnohými přednostmi, dal mu přímou po-

stavu, srovnalé, k nejrozmanitějším pracem spůsobilé údy a hlavně vzácný dar řeči; nicméně jest tělo následkem prvotného hříchu smrtelné, pochází ze země a obrátí se v zemi: „V potu tváře své chléb jísti budeš, pokud se nevrátíš do země, z níž jsi vzat, nebo prach jsi a v prach se obrátíš.“ I. Mojž. 3, 19.

Bůh lidi stvořil, aby jej poznali, ctili, milovali, jemu sloužili a plníce jeho vůli, zde i po smrti blaženi či spaseni byli.

Adam (ze země učiněný) a Eva (matka všech jiných) byli prvými lidmi; nazýváme je svými prarodiči neb prvými rodiči, protože veškeré pokolení lidské od nich pochází.

Výsledek. Děkujeme Pánu Bohu za ty přednosti, jimiž duši naši i tělo naše obdařil; važme sobě té vznešené důstojnosti, kterou nás nade všechny tvory povýšil, a hleďme ji zachovati vždy neporušenou.

O stavu prvých rodičův.

Stav prvých rodičův byl blaženější, nežli nynější stav lidí; Bůh je obdařil dary přirozenými a z pouhé lásky dary nadpřirozenými.

Dary přirozené jsou: rozum a svobodná vůle a jmenují se proto přirozené, že k přirozenosti člověka tak náleží, žeby bez nich nebyl člověkem.

Dary nadpřirozené byly: posvěcující milost Boží, kterou se stali svatými a spravedlivými; dokonalost rozumu a vůle, jímž vše dokonale poznávajíce, též vše dobré milovali i činili; blaženost a nesmrtelnost i duše i těla, tak že jsouce postaveni v ráji, přebíženě žili prosti vši nemoci a bídy, všeho namáhání i smrti.

Blažený stav prvých rodičů byl by přešel i na všechny jejich potomky, kdyby nebyli hřešili.

Ale první rodiče přestoupili vědomě a svobodně přikázání Boží a tím hřešili.

Hřích prvých rodičův byl velmi těžký a tím těžší, čím snadnější bylo přikázání; byl vzpourou proti jejich Pánu a Bohu, neboť se jím Bohu protivili, chtě-

jíce býti jemu rovnými; byl největším nevďekem k jejich nejlaskavějšímu dobrodinci, jelikož mu odepřeli víry a lásky, věřice slovům zlého ducha; proto museli býti potrestáni, neb každý hřích zasluhuje trestu.

Trest za hřích prvých rodičův byl, že ztratili posvěcující milost, přestali býti předmětem lásky a přízně Boží, za to hněv Boží na sebe uvalili; — rozum jejich byl zatemněn, tak že Boha již tak dokonale nepoznávali; — jejich vůle byla více k zlému nakloněna, že Boha více tak neposlušovali; — nad to ztratili i blaženost i nesmrtelnost těla, vyhnáni byvše z ráje, museli prací a namáháním dobývati sobě chleba, tělo jejich bylo bolestem, nehodám všeho druhu, nemocem, konečně i smrti podrobena.

Hřích prvých rodičů a jeho účinky.

Hřích prvých rodičů se všemi účinky přešel a přechází na všechny lidi, protože Adam byl praotcem veškerého lidstva, a všichni v něm hřešili, jak svědčí Písmo svaté: „Jako skrze jednoho člověka hřích na tento svět přišel a skrze hřích smrt: tak smrt na všechny přešla skrze toho, v němž všichni hřešili.“ K Řím. 5, 12.

Hřích ten sluje dědičným, protože my lidé jakožto potomci Adamovi jej a jeho účinky, totiž: slabost rozumu, pokaženost vůle a tělesnou smrt s sebou na svět přinášíme a tudíž pravíme, že jej dědíme.

Blahoslavená Panna Maria jako matka Syna Božího ze zvláštní milosti hříchu dědičného prostou zůstala, proto ji nazval anděl Gabriel „milosti plná“ a „požehnaná mezi ženami.“

I příroda, účinkem hříchu toho v kletbu daná, stala se na mnoze člověku odbojnou, jak učí sv. apoštol Pavel, řka: „Víme, že všechno stvoření lká“ (pod kletbou) k Řím. 8, 22, pročež ji namáháním a prací překonávati musí člověk. Bůh řekl k Adamovi: „V potu tváři jísti budeš chléb.“ I. Mojž. 3, 19, a v knize Jobové stojí: „Člověk se rodí ku práci a pták k lítání.“ Job. 5, 7.

Ale jako Bůh, i když tresce, vždy nejlepší úmysl má: tak i práce a všeliké podnikání v tomto pozemském životě není takřka trestem, ale ku prospěchu nám; proto praví žalmista Páně: „Z práce rukou tvých jisti budeš, blahoslavený jsi, a dobře tobě bude.“ Žlm. 127, 2; a přísloví praví: „Člověče, přičiň se, a Pán Bůh ti požehná.“ Krásný příklad toho máme na sv. Petrovi při lovení ryb.

Výsledek. Hroznýť jest hřích, on jest to největší zlo na světě sám v sobě i ve svých účincích; pád prvých rodičů budiž nám vždy před hříchem výstrahou. Milujme práci, a požehnání Boží nás nemine!

Stav člověčenstva po pádu prvých rodičů.

Stav člověčenstva po pádu prvých rodičů byl velmi smutný, i dle těla i dle duše žalostný. Člověk, zbaven posvěcující milosti, byl jako duchovně mrtev, a tím neschopen, aby sám ze sebe z hříšného stavu svého mohl se probrati a s Bohem smířiti, neb — jak říkáme — sebe vykoupiti.

Ale Bůh sám z nestíhlé lásky své a milosrdenství svého slitoval se nad člověkem a slíbil, že mu pošle Vykupitele, který se i Mesiášem jmenuje.

Slib ten učinil Bůh hned v ráji prvním lidem a v pozdější době jej častěji opakoval, ale Vykupitel přišel teprve po 4000 letech a to proto za tak dlouhý čas, aby lidé sami na sobě poznali, jak těžký jest hřích a jeho účinky, a aby sami cítili potřebu svého vykoupení, na ně připravováni byli a jako nemocní k lékaři nebeskému o pomoc volali.

Vykupitel.

O Vykupiteli prve, než přišel na svět, víme následující události:

Když rozmnožením pokolení lidského i bezbožnost se rozmohla, vyvolil Bůh národ židovský, aby v něm víru v jednoho Boha zachoval a ku přijetí Vykupitele jej připravoval.

Národu tomu dal Mojžíšem přikázání na hoře Sinaji, odměňoval poslušné, ale přestupitele trestal; čas od času obnovoval zaslíbení o Mesiáši, vysýlal proroky, kteří lid vyučovali, k ctnostnému a bohabojnému životu jej vedouce a vždy zřetelnější známky o Mesiáši udávající, aby jej lidé tím snáze poznali a v něj uvěřiti mohli.

Z proroků, již o Mesiáši předpovídali, nejznamenitější jsou: Jeremiáš, Ezechiel, Daniel, Micheáš, Zachariáš, Malachiáš a nejdůležitější Isaiáš, jenž ve spisech svých o Mesiáši tak zevrubně předpovídal, jako bychom četli některé z evangelíí, protož jeho proroctví právem se nazývají *prvoevangelium*.

Tito proroci prorokovali, že Mesiáš se narodí tehdá, až bude od národu židovského odňata vláda; že Panna bude matkou jeho, a že v Betlemě se narodí; že bude mítí předchůdce a sám jsa učitelem, prorokem a nejvyšším knězem, člověčenstvo vykoupí smrtí svou, kterou prorokové zúplna předpověděli, jakož i to, že vstane z mrtvých, království Boží na zemi neb Církev založí.

Tato proroctví zbudila touhu po Vykupiteli nejen u národu židovského, ale i pohané mnozí, uznávající ničemnost modloslužby, po spasení zatoužili, a když odňata byla berla od Judy, když totiž národ židovský podmaněn byl Římanům, blízek byl čas, kdy měl přijíti zaslíbený Mesiáš.

A tento zaslíbený Mesiáš jest Ježíš Kristus, neb na něm vyplnilo se vše, co bylo o Vykupiteli předpověděno, jakož i jeho učení i veškerý jeho život nezvratně o tom svědčí.

Část třetí.

O Bohu Synu, Vykupiteli člověčenstva.

§. 10.

O Ježíši Kristu.

Ježíš Kristus jest Syn Boží.

O Ježíši Kristu věříme, že jest jediný, jednorozený Syn Boha Otce.

Tak jej sám Otec nebeský při křtu v řece Jordáně nazval milým Synem svým; on sám se Synem Božím a Boha Otce svým nazýval, uzdraviv jedenkrát chromého či ochrnuvého pravil: „Otec můj až dosavad koná i já konám“, Jan 5, 17, a jiného času, potkav slepého, kterého uzdravil, řekl jemu: „Věříš-li v Syna Božího?“ a když tento odpověděl: „Kdo jest, Pane, abych v něho věril?“ řekl mu Ježíš: „Ten to jest, kterého uzřely oči tvé, a který mluví s tebou.“ Jan 9, 36. 37. Svatí apoštolové měli jej rovněž za pravého Syna Božího, tak svatý Petr, odpovídaje na otázku Páně: „Kým pak vy mne býti pravíte?“ řekl: „Ty jsi Kristus, Syn Boha živého.“ Mat. 16, 16.

A tak po všechny časy učili nástupcové Petrovi a učila a věřila Církev katolická, tak i my věříme a vyznáváme, že Kristus jest Synem Božím a druhou osobou v nejsvětější Trojici.

Ježíš Kristus jest pravý Bůh a zároveň pravý člověk.

Věříme, že Ježíš Kristus jest pravý Bůh, neb se jemu v Písmě svatém připisuje táž s Bohem Otce přirozenost a podstata Božská, Božské jméno, jakož i to, že jemu náleží Božské vlastnosti i poklona Božská.

Mimo to dokázal Kristus sám, že pravým Bohem jest, a sice:

s svým Božským učením, které s nebe přinesl, kterým lidem o pravém Bohu poučil i o těch nejdůležitějších pravdách, jichž člověku k časnému a věčnému blahu vědětí třeba, a kterých nikdo před ním nevěděl. I nejučenější lidé nejvzdělanějších národů neměli pravého pojmu o Bohu, o původu lidském, o budoucím životě a jiných důležitých věcech, člověka se týkajících.

Ježíš Kristus však všemu tomu učil, čeho člověku jest třeba k spasení vědětí, tak že svědčí Písmo svaté: „Učil jako ten, který moc má;“

svátostí svého života, neboť nemohli jeho nejúhlavnější nepřátelé jej nejmenším hříchem vinit, tak že se jich mohl tázati: „Kdo z vás mne může restati z hříchu?“ Jan 8, 4;

svými zázraky, to jest, takovými skutky nadpřirozenými, jež nikdo činiti nemůže, leč Bůh sám.

Takové skutky činil Pán Ježíš na bezživotné přírodě, jako: proměnil v Kani Galilejské vodu ve víno, chodil po moři, rozmnožil chleby na poušti, utišil bouři na moři; i

na lidech živých: uzdravoval slepé, chromé, hluché a jinými neduhy sklíčené; ale i na

lidech mrtvých: on vskřísil dceru Jairovu v Kafarnau, mládence v městečku Naim, Lazara čtyři dny již v hrobě ležícího; konečně na lidech zlým duchem posedlých, on vymítal ďábelství.

Božství své dokázal dále:

svými proroctvími, kterýmiž předpovídal budoucí věci, jež žádný člověk sám ze sebe, leč jen Bůh, věděti může; tak předpověděl Jidášovi, že jej zradí; Petrovi, že jej zapře, a ostatním apoštolům, že jej opustí a se nad ním pohorší; apoštolu Janovi, že smrtí přirozenou zemře, a ostatním apoštolům i učeníkům, že budou pronásledováni a mučeni; předpověděl své umučení, smrt svou a své z mrtvých vstání; zkázu Jerusalema a celého světa, kteréž poslední proroctví teprve se vyplní, jakož všecka se vyplnila tak, jak byla předpovědína.

Všickni svatí apoštolové věřili o Pánu Ježíši, že jest pravý Bůh a taktéž i učili; tak zvolal sv. Tomáš, uviděv z mrtvých vstalého Ježíše: „Pán můj a Bůh můj!“ Jan 20, 28, a sv. Pavel napsal v listu ku Kolossenským o Pánu Ježíši, že „v něm přebývá všecka plnost Božství.“ Ke Kol. 2, 9.

Tak po všecky časy věřila i věří a učí Církev, jak tomu spisové svatých Otců církevních i ustanovení sněmů církevních nasvědčují.

Dále věříme o Ježíši Kristu, že jest pravý člověk; on zajisté měl tělo lidské, neb se narodil, požíval pokrmu i nápoje, rostl, trpěl bolesti a jako jiný člověk umřel; ale i duši lidskou měl, volaje na hoře Olivetské: „Smutná jest duše má až k smrti“, Luk. 22, 43; to jistě pravil o duši své lidské.

Mimo to sám Synem člověka se nazýval a sv.

apoštolové jej člověkem pravým býti vyznávali; tak napsal sv. Jan o Pánu Ježíši, jež na počátku svého evangelia nazývá „Slovem“, takto: „Slovo tělem učiněno jest.“ (Ježíš stal se člověkem.) Jan 1, 14.

Avšak nemíní se tu, žeby Ježíš Kristus byl Bohem pro sebe a opět člověkem pro sebe, nýbrž věříme a za pravé máme, že Ježíš Kristus jest Bůh a spolu (zároveň) člověk; máť on dvojí přirozenost, i lidskou i Božskou, nic méně není, leč jedna osoba a to Božská.

Slovo „Ježíš“ znamená: Spasitel, a proto se tak jmenuje, protože nás smrtí svou na kříži spasil a vykoupil.

Také se „Kristem“ jmenuje, což jest tolik jako: pomazaným. V starém Zákoně byli olejem slavnostně mazáni prorokové, kněží a králové.

Pán Ježíš proto se nazývá „pomazaným“, protože — jak Písmo svaté svědčí — „Bůh Ježíše z Nazareta pomazal Duchem Svatým a mocí,“ aby byl prorokem, knězem a králem nového Zákona. (Luk. 4, 18. — Žlm. 44, 8.)

A že Pán Ježíš trojí tento úřad: prorocký neb učitelský, kněžský a královský zastával, v tom záleží jeho činnost vykupitelská.

Ježíš Kristus jest Vykupitel lidstva.

O vykupitelské činnosti Kristově víme následující: Vykupitel člověčenstva musel býti prorokem či učitelem, neb bylo třeba, aby zatemněný a bludy pokážený rozum lidský ku pravému poznání Boha a jeho nejvyšší vůle přivedl. Účinkem hříchu prvotného rozum lidský tak pobloudil, že lidé na místě Stvořiteli věcem stvořeným a modlám rukou lidskou zhotoveným, bůžkům, se klaněli, ano i lidi jim obětovali.

Ale Ježíš Kristus naučil lidi v pravdě Boha znáti a vůli jeho aneb přikázání plniti, jsa sám svým životem tím nejkrásnějším příkladem dokonalosti lidské, jež následovati máme, a proto jej novozákonným prorokem neb učitelem nazýváme.

Vykupitel člověčenstva musel býti i knězem, neb bylo třeba, aby takovou oběť přinesl a ustanovil, pro kterou by lidé odpuštění hříchů u Boha dosáhli a jemu se líbiti mohli. Oběti židovské v starém Zákoně samy o sobě neměly té moci, aby zjednaly lidem odpuštění hříchův a milosti Boží.

Tyto oběti byly jen obrazné, k nové oběti se vzta-
hující, a oběti pohanů byly modloslužebné a hříšné.

Ale Ježíš Kristus přinesl oběť pravou, kterou spravedlnosti Boží pro hřích člověka učinil zadosť a tak nám smíření s Bohem i milosti Boží zjednal.

Celý život jeho nebyl leč obětí pro spasení lidské, největší však obětí bylo, že za nás život svůj — jako dobrý pastýř za ovce své — položil a umřel. A tudíž i památku této oběti nám zanechal ve mši svaté, kde se za nás stále nebeskému Otci svému obětuje a proto jest v pravdě novozákonným veleknězem naším.

Konečně musel býti Vykupitel člověčenstva i králem, ne králem světským, ale duchovním, neb bylo třeba, aby zřízeno bylo na světě království ducha, to jest takové, aby lidé všech věků a všech jazyků pravdu poznávali, svatě zde na zemi živi byli a věčné blaženosti dosíci mohli.

Králové světští jen pozemského blaha svých poddaných vyhledávají, ale Ježíš Kristus založil království duší, Církve, v které nám dal zákony víry a mravův, dle nichž bude nás jednou souditi, jakož i v této Církvi náměstky své, apoštoly a jejich nástupce, zřídil a moci jim udělil, aby ve jménu jeho řídili a spravovali ty, kteřížkoli v něho uvěřili, a proto jej nazýváme králem a Pánem naším.

Protože Ježíš Kristus všecko to, co Vykupitel člověčenstva vykonati měl, také v pravdě vykonal, jsa prorokem, knězem a kralom nového Zákona: tudíž věříme a vyznáváme, že Ježíš Kristus jest pravý Vykupitel člověčenstva.

Výsledek. Znajíce učení o Pánu Ježíši, milujme jej: Boha, Pána a Spasitele svého; z lásky k nám vykoupil nás, jemu i my své srdce věnujme, zachovávajíce věrně všecko, čemu nás učí a co zachovávatí káže.

Část čtvrtá.

O Bohu Duchu Svatém, Posvětiteli člověčenstva.

§. 11.

O podstatě, osobnosti a působení Ducha Svatého.

Co o Duchu Svatém věříme.

Věříme, že Duch Svatý jest třetí Božská osoba a že jest pravý Bůh.

V Písmě svatém mluví se o Duchu Svatém jako o zvláštní osobě; tak píše sv. Jan v listu prvému: „Tři jsou, již svědectví vydávají: Otec, Syn a Duch Svatý.“ I. Jan. 5, 7., a Pán Ježíš pravil k apoštolům: „Jdouce, učte všechny národy, křtíce je ve jménu Otce, Syna i Ducha Svatého“, Mat. 27, 19., i při křtu Pána Ježíše ukázal se Duch Svatý jako zvláštní osoba ve způsobě holubice.

Duch Svatý jest nejen třetí Božská osoba, jest pravý Bůh, neboť se mu v Písmě svatém připisuje Božská podstata, již Bohu Otci i Bohu Synu roven jest, jemu náleží Božské vlastnosti, Božské skutky, Božské jméno i poklona Božská. Nazývá se Duchem Svatým, nejen proto, že jako Bůh jest nejsvětějším, alebrž i proto, že se mu připisuje posvěcení naše.

Duch Svatý posvěcuje nás znamená, že v nás působí, abychom jsouce spravedliví a svatí, Bohu se líbili a takto dítky Božími a dědici království nebeského se stávali.

Toto pak působení Ducha Svatého v nás nazývá se milostí Boží.

O milosti Boží.

Věříme, že milost Boží jest vnitřní nadpřirozený dar, jímž se posvěcení naše působí, a ježž nám Bůh pro zásluby Pána Ježíše ku spasení uděluje.

Rozeznáváme milost posvěcující neb ospravedlňující, již bývá člověk od hříchů očistěn a před Bohem spravedlivým učiněn či ospravedlněn; a potom milost skutečnou, již bývá rozum člověka osvěcen a vůle jeho tak pohnuta, že dobré skutky chce a koná.

Tím svobodná vůle se neruší, neb člověk sám musí s milostí Boží spoluúčinkovati a k tomu působiti, aby dobré chtěl a skutečně konal; proto napsal sv. Pavel Korinským: „Napomínám vás, abyste té milosti nadarmo nepřijali.“ II. Kor. 6, 1.

Jak milost Boží působí, když člověk s ní spoluúčinkuje, jest nám týž svatý apoštol sám nejlepším příkladem: z ukrutného pronásledovníka křesťanů stal se milostí Boží nejhorlivějším apoštolem, proto i praví sám o sobě: „Milostí Boží jsem, co jsem, ale milost ve mně nadarmo nebyla.“ I. ke Kor. 15, 10.

Milosti Boží jest každému člověku k spasení třeba a sice: milosti posvěcující jest třeba, protože bez ní nemohl by od hříchův býti očistěn a Bohu se líbiti; milosti skutečné, protože bez ní cos k životu věčnému prospěšného poznati, chtíti a konati nelze; z té příčiny pravil Pán Ježíš: „Beze mne nic nemůžete činiti.“ Jak. 15, 5.

Bůh každému uděluje tolik milostí, aby mohl býti spasen, ale jsme povinni, prositi Boha za milost.

Mimo milosti uděluje nám Duch Svatý zvláštních darův, jako: daru moudrosti, jež nás učí, jak bychom pravého dobra vyhledávali a také dosíci mohli; daru rozumu, abychom nejen všelikých dobrých vědomostí pochopovali a poznávali, ale i zvlášť dobré od zlého rozeznávali; daru rady, abychom v pochybnostech i v těžkých okolnostech života jednali tak, jak se Bohu líbí a nám ku spasení slouží; daru síly, bychom přemáhající všechny překážky, v dobrém až do konce setrvali; daru

umění, abychom sobě opatřili takých vědomostí, jichž k věčnému a časnému blahu jest třeba; daru pobožnosti, abychom Bohu jak náleží sloužili, a daru bázně Boží, abychom všeho zlého se varovali a báli se, Boha hříchem rozhněvati.

Výsledek. Duch Svatý jest pravý Bůh, Posvětitel náš, dárce milosti; prosme denně za jeho milost, již podporování starejme se o to, abychom den ode dne stávali se dokonalejšími, světějšími.

Vzácní jsou i jeho darové, protož vroucně se modleme za dar Ducha Svatého před vyučováním, před prací, před počítím každého díla, pamětlivi jsouce starodávného přísloví: „S Bohem počni každé dílo, podaří se ti, až milo.“

Část pátá.

U č e n í o C í r k v i.

§. 12.

O původu a zřízení Církve Kristovy.

Ježíš Kristus, jakmile v 30. roku věku svého počal veřejně své dílo vykupitelské, procházel uče a dobře čině po tři leta zemí židovskou, všude shromažďoval vůkol sebe posluchače, z nichž mnozí v něho uvěřili. Z těchto věřících vyvolil 72 učeníků a 12 apoštolů,*) sám pak těchto i všech věřících nejvyšší hlavou byl.

Jména 12 apoštolů jsou: Šimon Petr a bratr jeho Ondřej; Jakob Zebedeovec (syn Zebedeův) a bratr jeho Jan; Filip a Bartoloměj (Nathanael); Matouš celník a Tomáš; Jakob mladší neb Alfeovec a bratr jeho Juda Thadaeus; Šimon horlitel a Jidáš Iskariotský (rodák z Kariotu).

*) pochází od řeckého slova *apostolos*, které znamená jako: posel, vyslanec.

Tuto společnost apoštolů a věřících nazýval Pán Ježíš královstvím Božím na zemi, kteráž slova znamenají Církev Kristovu, o níž učil a předpověděl, že se po celém světě rozšíří (podobenství o zrně horčičném) a po všechny časy až do skonání světa potrvá.

Aby však Církev Kristova rozšířiti se a po všechny časy trvati mohla, dal Božský zakladatel její, Ježíš Kristus, svým apoštolům tutéž moc, kterou sám měl od Boha Otce, přislíbil a poslal jim Ducha Svatého a maje vstoupiti na nebesa, přikázal jim, řka: „Jako mne poslal Otec, i já posílám vás“, Jan 20, 21., a dále: „Dána jest mi všeliká moc na nebi i na zemi, protož jdouce, učte všelike národy, křtíce je ve jménu Otce i Syna i Ducha Svatého, učíce je zachovávatí všechno, cožkoli jsem přikázal vám.“ Mat. 28, 18—20.

Těmito slovy dal Ježíš Kristus svým apoštolům trojí moc. 1. aby učili neb kázali; 2. aby křtili či do Církve věřící křtem svatým přijímali i ostatní svátosti věřícím udělovali; 3. aby učili je zachovávatí, co jim přikázal, či aby je spravovali a řídili.

Trojí tato moc apoštolům udělená znamená trojí úřad, který Kristus jako Vykupitel člověčenstva zastával, totiž: úřad učitelský, kněžský a pastýřský (královský).

Svatí apoštolové k rozkazu a mocí Páně skutečně vykonávali trojí úřad ten: oni kázali, svátosti věřícím udělovali a je spravovali; tak píše sv. Pavel Korintským: „Na místě Kristově poselství konáme, jakoby Bůh napomínal skrze nás.“ II. Kor. 5, 20.

A takto na místě Kristově poselství konajíce, svatí apoštolové všude, ve všech městech i osadách, kdekoli obyvatelé přijali víru Kristovu, zakládali a zřizovali jednoty neb církve. Tak povstala prvá Církev v Jerusalemě, kde na kázání sv. Petra dalo se více než tři tisíce lidu pokřtiti; tak i v Antiochii, kde věřící po nejprv nazváni byli Kristovými (totiž vyznavači) či křesťany, kterýž název pak všickni ostatní věřící přijali; podobně i v Korintě, v Římě i v jiných místech.

Svatí apoštolové nemohli stále zůstatí v těchto církvích, majíce hlásati evangelium všem národům, proto

k rozkazu a moci Páně v církvích těch u s t a n o v o v a l i své nástupce, jimž opět moc, kterou od Krista Pána obdrželi, vzkládáním rukou udělovali. Tak ustanovil sv. Pavel Timothea v Efesu a Tita v Kretě. Nástupcové ti nazváni byli b i s k u p y (dozorci) neb s t a r š í m i (později kněžími.)

Aby však mezi jednotlivými církvemi a jejich biskupy panovala vždy jednotu a v í r e a v mravích, jakož i ve správě a kázni církevní, bylo nutnou potřebou, aby byl ustanoven v celé Církvi jeden nejvyšší přednost, kterýž má nejvyšší moc, vše by řídil a spravoval, či jinými slovy, aby v Církvi byla viditelná jedna nejvyšší hlava.

Ježíš Kristus jest n e v i d i t e l n á nejvyšší hlava Církve, ale již pobývá zde na zemi, ustanovil svatého Petra za svého náměstka a z a v i d i t e l n o u h l a v u Církve. Proměniv totiž jeho jméno Šimon ve jméno Petr, to jest skála, čímž zajisté naznačil, že viditelným základem Církve bude řekl, „Ty jsi Petr (skála), a na té skále vzdělám Církev svou, a brány pekelné (všelike mocnosti nepřátelské i zlého ducha) nepřemohou jí.“ Mat. 16, 18.

Poněvadž Petr základem Církve býti měl, proto modlil se za něj Kristus zvlášť, řka jemu: „Já pak prosil jsem za tebe, aby nezahynula víra tvá, a ty někdy obrátě se, potvrzuj bratří svých.“ Luk. 22, 31, 32. (dar neomylného učitelského úřadu.)

Pán Ježíš ustanovil svatého Petra za nejvyšší hlavu i apoštolův i věřících, neb pravil: „Petře, miluješ mne?“ — „Pane víš, že miluji tebe.“ — Dí jemu Ježíš: „Pasiž beránky, pasiš ovce mé.“ (t. j. spravuj apoštoly i věřící). Jan 21, 15—18.

S touto předností, jíž svatý Petr za nejvyšší hlavu Církve zvolen byl, spojil Pán Ježíš také největší moc, řka k Petrovi zvlášť: „A tobě dám klíče království nebeského; cokoli svážeš na zemi, bude svázáno na nebi, a cokoli rozvážeš na zemi, bude rozvázáno na nebi.“ Mat. 16, 1. (svazovati — rozvazovati dle tehdejšího způsobu mluvení znamená: jako zákonem ustanoviti neb rušiti; Klíče dáti znamená jako: nejvyšší moc nad domem, tedy nad Církvi dáti.)

Tuto přednost a veškerou s ní spojenou moc znal svatý Petr a podle ní také jednal; neb on to byl, který prvý navrhnul, aby na místě Jidáše zvolen byl jiný apoštol; on prvý po seslání Ducha Svatého kázal; on prvý zázrak učinil; a za ostatní apoštoly sám před soudem odpovídal; prvý přijal pohany do Církve a prvý sněm církevní v Jerusalemě spravoval.

A tuto přednost Petrovu uznávali též ostatní apoštolové; svatí evangelisté jej vždy prvního mezi apoštoly jmenují; ač nebyl nejstarší, aniž první byl povolán, a tak i svatý Pavel, kterýž byl později obrácen, za nejvyšší hlavu jej uznal a k němu do Jerusalema šel, aby jemu čest prokázal.

Svatý Petr tuto svou nejvyšší moc a přednost k rozkazu Páně zase odevzdal svému nástupci, dle hodnověrných zpráv, Linovi, Linus zase Kletovi a tak byla odevzdávána v nepřetržité posloupnosti až na naše doby.

Nástupce svatého Petra jmenuje se papež, což znamená jako: Otec (věřících), a protože nástupcem jest sv. Petra na biskupské stolici v Římě, kde sv. Petr umřel smrtí mučnickou, nazývá se římský papež.

Ta společnost věřících, kteří římského papeže za viditelnou hlavu a řádné nástupce svatých apoštolů za své duchovní přednosty majíce, jednotejné učení Kristovo vyznávají a těchže svátostí užívají, jest pravá Církev Kristova, která katolická či obecná se jmenuje.

§. 13.

O známkách pravosti Církve Kristovy.

Známky pravosti Církve Kristovy jsou: že jest jedna, svatá, obecná neb katolická a apoštolská.

Ježíš Kristus založil jednu pravou Církev; mluvil vždy jen o jednom království Božím na zemi, to jest

o Církvi své, připodobňuje ji k jednomu ovčinci, kterýž jednoho má pastýře; k jednomu stromu, který větve své rozprostírá po celém světě; učil a kázal, aby jen jedno učení hlásalo se všudy, taktéž ustanovil jednu viditelnou hlavu v Církvi své; proto také napsal sv. Pavel: „Jeden jest Pán, jedna víra, jeden křest, jeden Bůh a Otec všech.“ K Efez. 4, 3.

Proto prvou známkou pravosti Církve jest **jednota** ve víře, jednota ve svátostech, jednota v hlavě i v celém zřízení.

Tuto známku jednoty zajisté má na sobě Církev katolická, neb kdekoli evangelium bylo hlášáno, všude jedno a totéž učení její se věří a vyznává, těchže svátostí se uděluje, jednu viditelnou hlavu má i jednostejně se řídí a spravuje.

Kristus Pán založil Církev jednu a to svatou; on sám jsa nejsvětějším, chtěl, aby i Církev jeho byla svatá, čímž se míní, aby učení její bylo svaté, aby takých poskytovala prostředků, jimiž svátosti dosíci možno by bylo údům jejím, a by skutečně svatými se vykázati mohla. — I v tomto smyslu svatou jest Církev naše, neb její zakladatel jest Kristus sám, původ svatosti; její učení jest svaté, poskytující prostředků, vedoucích ku spasení, totiž svatých svátostí; měla a má takové údy, které jako svaté ctí, a jež Bůh sám oslavil.

Pravá Církev musí býti pro všechny lidi, pro všechny časy i pro všechna místa ustanovena čili musí býti obecná: takovou i Kristus Pán založil, přikázav, aby apoštolové ke všem národům šli a učení jeho jim hlásali; a sám pravil jim: „Budete mi svědkové v Jerusalemě a ve všem Judsku i v Samařsku a až do posledních končin země.“ Skut. Apošt. 1, 8.

A tuto známku obecnosti má na sobě zajisté Církev naše, nazývající se **k a t o l i c k o u**, t. j. **o b e c n o u**, neb není národu, který by do ní vstoupiti nemohl; není země, v které by hlášána býti nemohla; není doby, v které by přestala, ona trvati bude až do skonání světa.

Poslední známka pravé Církve Kristovy jest, že musí býti **a p o š t o l s k á**, neb Kristus, zakládaje Církev svou, jediné svým apoštolům svěřil trojí úřad svůj: uči-

telský, kněžský a pastýřský, tito pak jej opět odevzdali svým nástupcům; musejí tedy správcové pravé Církve býti řádnými nástupci svatých apoštolů.

Jen v Církvi naší jsou biskupové a kněží v nepřetržité posloupnosti řádně zřízení nástupcové svatých apoštolů; ona jen to věří a tomu učí, co věřili a čemu učili svatí apoštolové; jen to koná, co svatí apoštolové konali a konati kázali; proto jest také apoštolskou.

Církev naše má všechny známky pravé Církve Kristovy, jsouc jedna, svatá, obecná a katolická, proto věříme a vyznáváme, že Církev naše jest jediné pravou Církví Kristovou.

§. 14.

O vlastnostech Církve Kristovy a údech jejích.

Církev katolická, jsouc jediné pravou Církví Kristovou, musí býti neomylná učitelkyně učení Kristova, ona nemůže pochybiti ani zblouditi v tom, čemu ovíře a mravích učí, a co vykládá; neb Kristus Pán ji vzdělal na skále, tak že žádné mocnosti nepřátelské jí nepřemohou; jí dal Ducha pravdy, kterýž jí řídí, jí přislíbil, že s ní zůstane až do skonání světa, řka k svým apoštolům: „A já s vámi jsem až do skonání světa“, Mat. 28, 20., a na jiném místě: „A já prositi budu Otce, a jiného utěšitele a učitele dá vám, aby s vámi zůstal na věky, Ducha pravdy; . . . a u vás zůstane a ve vás bude.“ Jan 14, 16 17.

Kdykoliv tedy nástupcové svatých apoštolů, biskupové v jednotě s papežem, držíce se zjeveného a Kristem Pánem v Církvi složeného učení Páně (totiž Písma svatého a církevní tradice), o víře a mravích se usnášejí, nemohou se mýliti, a výrokové jejich jsou pravé učení Boží.

Těž papež nemůže se mýliti, kdykoli, jsa hlavou Církve, z moci nejvyššího úřadu svého nějaké učení víry neb mravů náboženství křesťanského podlé Písma svatého a církevní tradice vykládá pro celou Církev jakožto pastýř a učitel věřících; tu pak věříme, že papež jest neklamný u věcech víry a mravů.

Učení toto zakládá se v zaslíbeních, kteráž Kristus Pán Petrovi učinil jakožto nejvyšší hlavě Církve, řka: „Já pak prosil jsem za tebe, aby nezhnula víra tvá, a ty někdy obrátě se, potvrzuj bratří svých.“ Luk. 22, 32.

Zaslíbení tato vztahují se také k nástupcům Petrovým, ani by jinak nemohli bdíti nad čistotou Božského učení, ani potvrzovati bratří svých, kdyby sami nebyli Duchem Svatým chráněni ode všeho bludu.

A jelikož dále Církev katolická pravé učení Páně čistě a neporušeně v sobě chová, jemu učí a je vykládá, a jelikož jen v ní Kristus Pán všecky prostředky ku spasení uložil, věříme a vyznáváme, že jest samospasitelná, t. j. jediné v Církvi Kristově jest řádná cesta ku spasení a životu věčnému, jakož potvrzuje Písmo svaté, řkouc: „Ježíš Kristus jest ten kámen, kterýž učiněn jest v hlavu uhelní“, Mat. 21, 42, „i není jiného jména pod nebem daného lidem, skrze kteréž bychom měli spaseni býti.“ Sk. Ap. 4, 12.

Tím ovšem nemíní se, že kdokoliv údem Církve katolické jest, již sám sebou spasen býti musí; neb nestačí ku spasení, aby kdo jen údem Církve byl, on musí i vše věřiti i plniti, čemu Církev učí a co velí, jakož i všech těch prostředků, kterých ona ku spasení podává, náležitě užívati, aby ctnostným a spravedlivým byl na zemi a po smrti přišel ku spasení.

Výsledek. Děkujeme Pánu Bohu našemu, že jsme v pravé církvi Kristově zrozeni a vychováni; avšak milujme tuto duchovní matku svou jako dítky dobré a poslušné, vše zachovávající, co ona zachovávati velí.

Údové Církve jsou:

věřící na zemi (Církev bojující), svatí v nebi (Církev vítězí) a duše v očistci (Církev trpící).

Tito údové tvoří jednu duchovní společnost, která se jmenuje obcování svatých, a záleží v tom, že jim jejich modlitby a zásluby dobrých skutků vzájemně k dobrému prospívají.

Tak věřící na zemi ctí svaté v nebi, za přímluvu u Boha je žádajíce: tito zase, jsouce miláckové Boží, za ně u Boha orodují a jim potřebných milostí vyprošují.

Podobným způsobem prosí věřící na zemi za duše zemřelých v očistci, k Bohu se za ně modlíce a dobrými skutky, zvlášť obětí mše svaté, jim přispívajíce: tyto duše pak, přijdouce do nebe, z vděčnosti zase za věřící u Boha orodují.

Výsledek. Jako dítky jedné rodiny vespolek se milují a vzájemně sobě pomáhají: tak i my, jsouce křesťané, milujme se jako bratří, vespolek se za sebe modlíce, sobě dobrými skutky pomáhajíce, zvlášť následující těch, kteří nám ctností a svatostí života jako zářící hvězdy s nebe svítí.

Část šestá.

O svatých svátostech.

§. 15.

O svátostech vůbec.

Co svaté svátosti jsou.

Svaté svátosti jsou viditelná znamení od Krista Pána ustanovená, jimiž se nám milosti Boží uděluje.

Tato viditelná znamení nejen milost vyznamenávají, nýbrž i vskutku milost působí.

Pán Ježíš připojil milost, která, týkajíc se duše, rovněž jako tato viděti se nemůže, k zevnitřním viditelným znamením, aby nás ujistil, že přijímajíce tato znamení, opravdu a skutečně i milost přijímáme.

Jelikož však Pán Ježíš jest původem milosti, mohl jen on sám ustanoviti ona znamení, s kterými milost svou spojití chtěl.

Proto k podstatě svátosti náležejí tři částky: viditelné znamení, neviditelná milost a ustanovení Ježíše Krista; bez jedné neb druhé částky nebylo by žádné svátosti.

Kromě těchto podstatných částek znamenáme při svatých svátostech obřady neb ceremonie, z nichž některé od Pána Ježíše neb z rozkazu jeho od sv. apoštolů, jiné od Církve jsou ustanoveny.

Kristus Pán ustanovil sedm svátostí, které jsou: křest, biřmování, nejsvětější svátost oltářní, pokání, poslední pomazání, svěcení kněžstva a stav manželský.

Jaké milosti svatými svátostmi nám se dostává.

Svatými svátostmi dostává se nám milosti posvěcující a sice svátostmi křtu a pokání; v ostatních svátostech tato posvěcující milost v nás se rozmnožuje, a mimo to nám se uděluje milost zvláštní, skutečná neb svátostní, kterouž každá svátost zvlášť působí.

Milost ve svatých svátostech udělovaná zakládá se na zásluhách Ježíše Krista a uděluje se skutečně, ať jest udělovatel svátostí dobrý neb zlý; neboť svátosti mají moc působení svého od Krista Pána, nikoliv od lidí.

K dosažení téže milosti jest třeba, aby svátost udělována byla platně, to jest tak, jak Kristus Pán ji ustanovil, a jak ji Církev udělovati káže; za druhé, aby se přijímala hodně, to jest, aby ten, kdo ji přijímá, přijímal ji s pravou věrou a vše vykonal, co dle navedení Církve konati povinen jest.

Jak svaté svátosti se rozdělují.

Svaté svátosti rozdělují se na svátosti mrtvých, které jsou křest a pokání, a proto také se nazývají, že ti, kdož je přijímají, v hříších a tedy dle duše jako mrtvi jsou; a pět ostatních svátostí živých, jež mohou přijímati jen ti, kdož bez hříchu, tedy v posvěcující milosti a dle duše, živi jsou.

Svátosti křtu, biřmování a svěcení kněžstva můžeme jen jednou přijmouti, protože jimi duše toho, kdo je přijímá, jednou pro vždy Bohu se zasvěcuje, neb — jak říkáme — že jimi duši se vtiskuje nezrušitelné znamení. Nezrušitelné znamení působí, že se stáváme schopnými k vykonávání některé věci svaté, že jakousi vnitřní známkou jeden od druhého se rozeznáváme, na př. křesťan od jinověrce, kněz od křesťana nekněze.

Ostatní Svátosti můžeme vícekrát přijímati; Svátosti oltářní a pokání máme častěji do roka přijímati.

Výsledek. Děkujeme milému Pánu Ježíši, že nás zevnějšími znameními o své milosti a lásce ujistil, ale pamětlivi budme toho, abychom svaté Svátosti vždy hodně a s náležitou přípravou přijímali.

§. 16.

O Svátosti křtu.

Víme, že ti, kteří svatého Petra, když po seslání Ducha Svatého kázal, poslouchali, uvěřivše slovům jeho, byli křtěni. A tak se vždy dalo: Obyvatelé Samaršti, uvěřivše Filipovi, hlásajícímu o království Božím, pokřtěni jsou ve jménu Ježíše Krista; Krispus, kníže školy, uvěřil se vším domem svým; a mnozí z Korintských uvěřili a byli pokřtěni; uvěřil strážný žaláře svatému Pavlovi, a pokřtěn jest hned on i všechna čeleď jeho. Tak až podnes kdokoliv přijav víru Kristovu, chce býti údem Církve, bývá nejprve křtěn.

Proto jest nejprvnější Svátostí křest, neb musí býti každý dříve pokřtěn neb křesťanem a údem Církve, než ostatní Svátosti přijímati může.

Svátost křtu jest také nejpotřebnější, protože jest ku spasení nevyhnutelně potřebna, jak pravil Pán Ježíš k Nikodemovi: „Nenarodí-li se kdo z vody a z Ducha Svatého (nebude-li pokřtěn), nemůže vjíti do království Božího.“ Jan 3, 5.

Křest svatý uděluje tu milost, že se odpouští hřích dědičný a jiní skuteční hříchové, jestli se jich

křtěnec přede křtem dopustil; odpouští se časné i věčné tresty; uděluje se posvěcující milost, a ten, kdož křtěn jest, stává se údem Církve neb křesťanem a vyznavačem Kristovým i dítětem Božím, má práva na všechny ty milosti, jež Kristus v Církvi uložil.

Viditelná znamení, kterými se při křtu tyto milosti udělují, jsou přirozená voda a slovo, jež Kristus Pán při ustanovení této Svátosti nařídil, řka: „Jdouce ke všem národům, křtěte je ve jménu Otce i Syna i Ducha Svatého.“ Mat. 28, 19.

Křest svatý jest Svátost, v které člověk vodou a slovem Božím od hříchu prvotného i od všech přede křtem spáchaných hříchů a jejich trestů zbaven a očištěn bývá a křesťanem, dítětem Božím a údem Církve se stává.

Moc, udělovati křtu svatého, mají kněží; ale kdyby někdo, jsa v nebezpečnství smrti, od kněze pokřtěn býti nemohl, může každý člověk křtiti, musí však míti úmysl, že podle ustanovení Ježíše Krista křtiti chce; mine-li nebezpečnství, musejí se obřady svátostní knězem doplniti.

Křest svatý může přijmouti každý člověk a tak státi se údem Církve.

Dospělí, kteří skutečným přijetím křtu svatého do Církve vstoupiti nemohou, stávají se údy jejími křtem žádosti, když někdo upřímně touží býti pokřtěn, ale příležitosti nemá, neb jinak pokřtěn býti nemůže, musí však Boha dokonale milovati a taktéž dokonale hříchů svých litovati.

Podobně stává se údem Církve i křtem krve kdo, chtěje býti pokřtěn, prve však, než pokřtěn býti může, krev svou a život svůj za Boha a za víru položí, jako svatí mučeníci zvláště v prvních dobách křesťanství.

Dospělí, kteří bývají křtěni, mají ve víře dobře býti vyučeni, mají hříchů svých dokonale litovati a vlastními ústy slíbiti, čeho Bůh od nich žádá.

Za dítky, nemluvňátka — jak u nás nejvíce jest obyčejem křtiti — odpovídají a slibují k m o t r o v é, kteří

jsou svědky a rukojmím slibu, jež pak dítky, přišedše k rozumu, i častěji v životě, na př. na výroční den křtu neb při přijímání kterékoli jiné Svátosti obnoviti mohou.

Výsledek. Pokřtěni jsme ve jménu trojjediného Boha; tím stali jsme se křesťany, budme tedy jimi nejen podle jména, ale i dle skutkův, chováním svým ukazující, že jsme hodni, nazývati se vyznavači Kristovými.

§. 17.

O Svátosti biřmování.

Slovo „biřmování“ znamená tolik, jako potvrzování ve víře.

Víme, že svatí apoštolové ty, kteří pokřtení byli, potvrzovali ve víře; vzkládajíce na ně ruce a nad nimi se modlíce, udělovali jim Ducha Svatého. Tak čteme v knize Skutkův apoštolských: „Uslyševše apoštolové, kteří byli v Jerusalemě, že Samaří přijala slovo Boží, poslali k nim Petra a Jana, kteří přišedše k nim, modlili se za ně, aby přijali Ducha Svatého; nebo ještě na žádného z nich nebyl přišel, ale pokřtěni toliko byli ve jménu Pána Ježíše. Tedy vzkládali na ně ruce, a oni přijímali Ducha Svatého.“ Skut. apošt. 8, 14—17.

Apoštolové udíleli milost Ducha Svatého zvláštním, od křtu rozdílným znamením, jež toliko od Pána Ježíše ustanoveno býti mohlo.

Milost tato záleží v tom, že se v pokřtěném rozmnožuje milost posvěcující, a že se mu udělují darové Ducha Svatého, zvlášť pak dar síly a pomoci, aby víru svou stále vyznával a podle ní až do smrti živ byl.

Dějeť se to zevnějšíм znamením, kteréž jest vzkládání rukou, modlitba a mazání svatým křížem, jež jest olej olivový, smíšený balsámem.

Svaté biřmování jest Svátost, ve které pokřtěný člověk vzkládáním rukou, pomazáním svatým křížem a modlitbou od Ducha Svatého v milosti Boží bývá posilněn, aby víru svou stále vyznával a podle ní živ byl.

Svatého biřmování není sice ku spasení nevyhnutelně třeba, ale pro ty veliké milosti, jež uděluje, nemá ho křestan, maje k tomu příležitosti, opomenouti.

Jen biskupové udělují svaté biřmování; ti pak, již je přijímají, mají býti řádně připraveni: potřeba jest, aby dokonale znali víru a byli v posvěcující milosti, totiž: bez těžkého hříchu a proto prve Svátost pokání a nejsvětější Svátost oltářní přijmouti musejí.

I k svatému biřmování berou se kmotrové, kteří jsou téhož pohlaví jako biřmovanec a od kmotrů křestních rozdílni.

Výsledek. Posilnění touto Svátostí víru svou vždy a všude rádi vyznávejme, i kdyby se nám kdo posmíval aneb nás pro víru tupil, ničím na světě od ní nedejme se odvrátiti a jí jediné v životě se spravujme.

§. 18.

O nejsvětější Svátosti oltářní.

Co tato Svátost jest.

Věříme, že nejsvětější Svátost oltářní jest pravé tělo a pravá krev Pána Ježíše Krista ve způsobách chleba a vína.

Jmenuje se Svátost oltářní nejsvětější, protože nejen, jako ostatní Svátosti, člověka posvěcuje, ale i samého Pána Ježíše, který jest původem vší svatosti, skutečně podává duším věřících za pokrm k životu věčnému.

Že Pán Ježíš skutečně sebe sama duším za pokrm k životu věčnému se podává, to nejen při zázračném rozmnožení chlebů na poušti přislíbil, ale i skutečně slib ten vyplnil, když tuto Svátost při poslední večeři ustanovil; neb tak praví Písmo svaté: „A když oni povečeřeli, vzal Ježíš chléb, dobrořečil i lámal a dával učeníkům, řka: Vezměte a jezte, toto jest tělo mé. A vzav kalich, díky učinil a dal jim, řka: Píte z toho všickni, nebo to jest krev má nového Zákona, kteráž za mnohé vylita bude na odpuštění hříchů.“ Mat. 26, 26.

Ustanoviv takto nejsvětější Svátost oltářní, doložil tato velepamátná slova: „To čiňte na mou památku.“

Z těchto slov zřejmě vysvítá, že Ježíš Kristus dal apoštolům a jich nástupcům moc, aby totéž činili, co on činil při poslední večeři, totiž: aby proměňovali chléb a víno v tělo a krev Páně.

Totéž k rozkazu a mocí Páně činili svatí apoštolové, totéž činí jejich nástupcové: biskupové a kněží, když při mši svaté chléb a víno v tělo a krev Pána Ježíše proměňují, říkajíce nad chlebem slova Kristova: „Totof jest tělo mé,“ a nad kalichem: „Tento jest kalich krve mé.“

Tato od kněze z rozkazu a mocí Ježíše Krista pronešená slova působí, že podstata chleba není více chlebem, nýbrž tělem Kristovým, a podstata vína není více vínem, ale krví Kristovou, ač spůsoby zevnější tytéž zůstaly.

Z toho vysvítá, že Ježíš Kristus jest v nejsvětější Svátosti oltářní opravdově, skutečně a podstatně, to jest: jako Bůh i člověk, s tělem i s krví i s duší přítomen.

Z toho dále vysvítá, že Ježíš Kristus jest v každé spůsobě pro sebe i v každé částce spůsoby přítomen celý a nerozdílný, t. j. jako Bůh a člověk, s tělem i s duší a krví, tak jako celý a nerozdílný byl, když tuto Svátost ustanovoval, a jako nerozdílný v nebi jest. I také tak dlouho přítomen jest, dokud ty spůsoby neporušeně trvají, neb dokud se nestráví.

Poněvadž Ježíš Kristus jest v těch částkách, které na oltáři se uschovávají, stále přítomen, jsme povinni, Kristu Ježíši v této nejsvětější Svátosti s největší úctou a nejhlubší pokorou se klaněti; tak psáno jest: „Pánu Bohu svému klaněti se budeš.“ Mat. 4, 10.

Poznámka. Proto klekáme před oltářem, tam hoří věčná lampa, vonné kadidlo se zapaluje — nejsvětější Svátost se vystavuje, jí dává se požehnání — slavnost Božího Těla — slavnost věčného uctění.

Co o přijímání nejsvětější Svátosti věriti a věděti třeba.

Věříme, že nejsvětější Svátost oltářní jest pravý pokrm duší našich, o němž Kristus Pán ustanovil

a velel, abychom jím byli krmeni k životu věčnému; neb takto dí: „Nebudete-li jísti těla Syna člověka a píti jeho krve, nebudete míti v sobě života. Kdo jí mé tělo a pije mou krev, má život věčný, i já ho vzkřísím v den nejposlednější. Nebo tělo mé právě jest pokrm, a krev má právě jest nápoj. Kdo jí mé tělo a pije mou krev, ve mně přebývá a já v něm.“ Jan 6, 54—57.

Z toho vysvítá, že jsme povinni, ano spasení duše toho žádá, abychom tuto nejsvětější Svátost často přijímali; neboť jako by tělo bez pokrmu a nápoje tělesného zemřelo: tak by i duše, nebyla-li by nasycována pokrmem duchovním, v této Svátosti nám podávaným, byla jako mrtva.

Musíme však tuto nejsvětější Svátost hodně neb s náležitou přípravou přijímati; kdo nehodně přijímá, dopouští se velikého hříchu svatokrádeže, proto napomíná sv. Pavel Korintských: „Zkusiž pak sám sebe, člověku, tak z toho chleba jez a z kalicha pí. Nebo kdo jí a pije nehodně, odsouzení sobě jí a pije, jelikož nerozsuzuje tělo Páně.“ I. Ke Kor. 11, 28. 29.

Náležitá příprava k hodnému přijímání nejsvětější Svátosti oltářní záleží v tom, abychom byli v posvěcující milosti, bez těžkého hříchu, proto jest třeba, abychom dříve svaté pokání vykonali; máme se pak vroucnou modlitbou a nábožným rozjímáním (jakéž v modlitebních knihách bývá) připravit, plni nejpokornější úcty a v slušném oděvu k stolu Páně přistoupiti, jakož i nesmíme krom nebezpečné nemoci od půl noci ničeho jísti a píti.

Po svatém přijímání máme opět vroucně se modliti, zvlášť Kristu Ježíši za tu neskončenou milost děkovati a jemu zcela se obětovati.

Den, kdy jsme byli u svatého přijímání, máme strávit nábožně, vystříhajíce se lenosti, i všech zábav, her neb radovánek.

Užitky svatého přijímání jsou: Kdo nejsvětější Svátost hodně přijímá, dochází té milosti, že se v něm posvěcující milost rozmnožuje, že se s Kristem Pánem co nejúžeji spojuje, nabývá odpuštění všedních hříchův a i tělo své jakožto chrám Ducha Svatého posvěcuje.

Máme tuto nejsvětější Svátost krom nemoci neb jiných důležitých příčin přijímati vždy při mši svaté.

Výsledek. Uvažujme nestíhlou lásku a dobrotu, již Kristus Pán v této Svátosti nám se podává, splácejme jemu tuto lásku opět láskou, již dokážeme vroucím uctěním jeho samého v této převehlebné Svátosti, i když často a hodně ji budeme přijímati.

§. 19.

O mši svaté.

Ustanovení mše svaté.

Mše svatá jest oběť nového Zákona.

Obětovati jest tolik jako: někomu co darovati, tak že daru, který přinášíme, rádi z lásky k tomu, jemuž ho přinášíme, dobrovolně se zříkáme.

Obětovati Bohu jest: Bohu z lásky k němu samému dar přinášeti.

K podstatě oběti náleží tři věci: osoba, která obětuje, či obětník; věc, která se obětuje, či obětní dar, a proč se obětuje, či účel oběti.

Účel oběti může býti, buď abychom Boha jakožto nejvyššího Pána nebe a země chválili — to jest oběť chvály; buď abychom Boha jakožto dárce všeho dobra prosili — oběť prosebná; buď jemu za obdržení dobrodiní děkovali — oběť díků, neb jej za odpuštění hříchů prosili a usmířili — oběť smírčí (smíření, smírná).

Aby dar Bohu přinesený byl pravou obětí, třeba jest, aby dar byl Boha hodný a jemu líbezný, aby od pravého obětníka a k pravému účelu přinesen byl.

Dary Bohu přinášeti či Bohu obětovati jest člověk povinen, an již přirozeným citem své od Boha odvislosti k tomu puzena se vidí; proto také nacházíme oběti každého času a u všech národů.

Ale Bůh sám oběti ustanovil, národu israel-skému obětovati Mojžíšem kázal.

Ale tyto starozákonné oběti nebyly dokonalé, jelikož samy o sobě k odpuštění hříchů a k smíření s Bohem nestačovaly; ony byly jen obrazem oné oběti, kterou Kristus Pán za nás na kříži přinesl na odpuštění hříchů.

Proto smrt Pána Ježíše Krista na kříži jest pravou a dokonalou obětí, neb se v ní obsahuje vše, co k pravé a dokonalé oběti náleží.

Bůh ustanovil, aby obětník byl kněz, a Ježíš Kristus jest nejvyšším knězem nového Zákona.

Bůh ustanovil obětní dary, a Kristus Pán obětoval nejvzácnější dary: své nejsvětější tělo a svou nejsvětější krev.

Bůh ustanovil účel oběti, a smrt Kristova měla za účel čest a chválu Boží a spasení lidstva či odpuštění hříchův a smíření s Bohem.

Smrt Kristova, majíc všechny podstatné částky pravé oběti, totiž: pravého obětníka, pravé dary a pravý účel, jest jediné pravou obětí nového Zákona.

Říkáme: jediné pravou obětí, protože žádnou jinou obětí, leč jen smrtí Kristovou, mohli jsme s Bohem smíření a tak vykoupení býti.

Obětí, kterou Kristus Pán na kříži přinesl, přestaly všechny oběti starozákonné; ale oběť nového Zákona, oběť na kříži, neměla nikdy přestat; ona má jako ustavičná památka smrti Kristovy stále trvati a jako oběť Bohu nejmilejší vždy býti obnovována a jemu ke cti a chvále a nám ku spasení týž a týž obětována.

Z té příčiny nstanovil Kristus Pán památku oné oběti, kterou na kříži krvavě dokonal, při poslední večeři a svým apoštolům moc a rozkaz dal, aby i oni tak činili na jeho památku. Tato památka smrti Kristovy jest mše svatá.

Mše svatá jest pravou obětí nového Zákona a památkou smrti Kristovy.

Mše svatá jest pravou obětí nového Zákona, neb ona jest tatáž oběť, kterou Kristus Pán na kříži dokonal.

Při mši svaté i při oběti na kříži jest tentýž obětník — Ježíš Kristus, který při mši svaté neviditelně obětuje, viditelně pak na místě a z rozkazu jeho ji kněz koná. Při mši svaté i při oběti kříže jsou tytéž dary obětní — tělo a krev Páně.

Oběť mše svaté i oběť kříže děje se k témuž účelu — ke cti Boží a lidem ku spasení; jen ten rozdíl jest, že oběť mše svaté děje se nekrvavým způsobem, kdežto při oběti kříže nejsvětější krev Pána Ježíše skutečně prolita byla.

Mše svatá jest pravou, ovšem nekrvavou obětí nového Zákona, ale i vždy trvající památkou smrti Kristovy, protože se stále obnovuje a hned od časů apoštolských v Církvi koná a konati bude až do konce světa.

Jest tedy mše svatá jediné pravá a dokonalá oběť nového Zákona, vždy trvající památka krvavé oběti, kterou Ježíš Kristus na kříži dokonál.

Ježíš Kristus ustanovil mši svatou jakožto vždy trvající památku smrti své na kříži, aby lidé po všechny věky docházeti mohli těch milostí, kterých nám smrtí svou dobyt.

Smrt Kristova byla obětí chvály, jí byl Bůh nejvýše uctěn, byla mu obětí nejmilejší — tím jest i mše svatá; ona jest obětí chvály, neboť jí Bohu nejvyšší čest a chválu vzdáváme.

Smrt Kristova byla obětí díků, byla přinesena na poděkování za všechna ta dobrodiní, která Bůh pokolení lidskému pro jeho spasení od stvoření světa byl prokázal, zvláště že svého Syna jediného na svět poslal, aby nás spasil a vykoupil: tak i mše svatá jest obětí díků, již Bohu přinášíme, abychom za všeliká dobrodiní jemu děkovali.

Smrt Kristova byla obětí prosby, Pán Ježíš se obětoval, aby jako člověk stal se přímluvčím naším u Boha: tak i mše svatá jest obětí prosby, neb se obětuje, abychom sobě i bližním vyprosili, čeho nám duši i tělu třeba jest.

Smrt Kristova byla obětí smířčí, Pán Ježíš se obětoval, aby nám vyjednal odpuštění hříchův a s Bohem nás smířil: i mše svatá jest obětí smířčí, neb se koná, abychom dosáhli odpuštění hříchů, a s Bohem, jehož hříchem urážíme, pro zásluhy Ježíše Krista smíření byli.

Z toho vysvítá, že obětí mše svaté docházíme t ý c h ž milostí, jako smrti Kristovou, neb mše svatá jest, jako smrt Kristova, obětí chvály, díků, prosby a smíření. A jako Kristus Pán při oběti kříže obětoval se za nás svému nebeskému Otci: tak mše svatá jen Bohu samému se přináší.

Jako Pán Ježíš při oběti kříže za všechny lidi se obětoval: tak užitek mše svaté všem věřícím, živým i zemřelým údům Církve se přivlastňují; proto se obětuje mše svatá i ke cti a na památku Svatých, ale i tenkrát kněz toliko Bohu samému ji přináší.

Koná se mše svatá ke cti Svatých, abychom poděkovali Bohu za ty milosti, jakých Svatým udělil, prosíce zároveň Svatých, aby u Boha za nás orodovali.

Mše svatá se koná za živé i za zemřelé údy Církve, zvlášť pak duším v očistci prospívá.

Výsledek. Mše svatá jest nejdražší památka smrti Kristovy, již docházíme týchž milostí, kterých nám na kříži dobyl; uvažujme, jakým díkem jsme Kristu Pánu zavázáni, ale i to mějme na paměti, abychom této oběti byli přítomni s takovou úctou, zbožností a pokorou, jako přítomni byli při smrti Krista Pána, již on pro hříchy naše podstoupil, miláček jeho Jan a matka jeho Maria.

§. 20.

O Svátosti pokání.

Svaté pokání jest Svátost, ve které zřízený kněz na místě Božím hříšníkům hříchů po křtu svatém spáchaných odpouští, když pravé pokání činí.

Pravé pokání činiti jest: abychom poznavše hříšný stav duše, k Bohu, od něhož jsme se hříchem odvrátili, zase jako k otci se vrátili, hříchů svých upřímně litovali, z nich se vyznali a za ně dosti učinili.

Zřízený kněz jest ten, který od svého biskupa ke zpovídání jest ustanoven.

Jen biskupové a kněží mají moc, aby hříchy odpouštěli, nebo Pán Ježíš, ustanovuje tuto Svátost, pravil

k apoštolům a následovně i k jejich nástupcům: „Přijměte Ducha Svatého! Kterýmkoli odpustíte hříchy, odpouštějí se jim; ale kterým zadržíte, zadržány jsou.“ Jan 20, 22. 23.

Odpouštějí se v této Svátosti všichni i sebe větší hříchové, jakož i věčné tresty, kterých hříšník za hříchy zasloužil; on nabývá opět posvěcující milosti, kterou těžkým hříchem ztratil, a tato milost se v něm rozmáhá, jestli vůbec těžkých hříchů neměl; konečně uděluje se duši vnitřní klid neb pokojné svědomí.

Svátosti pokání jest ku spasení nevyhnutelně třeba všem, kteří po křtu těžce hřešili; neboť pravil Kristus Pán: „Nebudete-li činiti pokání, zahynete.“ Luk. 13, 3.

Kdo však pravé pokání činiti chce, musí vyplniti všech věcí, které k této Svátosti náležejí, a jež Ježíš Kristus sám naznačil v příběhu o synu marnotratném.

Tyto věci jsou: 1) zpytování svědomí, 2) žel a lítost, 3) pravý úmysl neb pravá vůle, více nehřešiti, 4) zpověď a 5) dosti učinění.

Co zpytování svědomí jest.

Když syn marnotratný, vzdáliv se od svého dobrého otce a všecken svůj podíl promarniv, do veliké bídy upadl, nemaje ani čím by hlad ukojil: tu počal přemýšleti, čím a jak tento bídny stav na sebe uvalil, neb jinými slovy: on **zpytoval své svědomí**.

Totéž musí činiti i hříšník kající, musí především poznati hříšný stav duše či **zpytovat své svědomí**.

Svědomí jest úplné vědomí všeho, co jsme kdy myslili, žádali, mluvili a činili.

Zpytovat svědomí jest: přemýšleti o tom, čím jsme od poslední zpovědi (jdeme-li ponejprv k zpovědi, tedy od té doby, kdy jsme počali hříchů poznávati) zhřešili neb co jsme hříšného myslili, žádali, mluvili a činili.

Pravidla při zpytování svědomí.

Odeberme se, je-li možno, na místo soukromé, abychom nebyli ničím vyrušováni, **vzývejme Ducha Svatého** nábožnou modlitbou, aby nám dal poznati, čím a jak jsme hřešili.

Potom se rozpomeňme vůbec, zdali jsme hřešili myšlením, žádostí, řečí nebo skutkem.

Zpytující myšlení, máme pozorovati, zdali jsme měli v nich dobrovolné zalíbení, neb jen tenkrát jsou hříšná; při žádostech máme pozorovati, zdali jsme v ně svolili, byť se i skutkem nestaly.

Při hříšných řečích máme pozorovati, zdali a jak často jsme je mluvili; zdali z úmyslu neb návyku a proč a před kým jsme tak mluvili.

Při hříšných skutcích rozpomeňme se, zdali jsme hřešili proti přikázáním Božím a církevním těžkým hříchem neb jen lehkým; zdali jsme nebyli příčinou, že jiní hřešili; zdali jsme neobmeškali dobrých skutkův, jež jsme konati byli povinni, a jak jsme plnili povinnosti stavu svého.

I rozpomenouti se musíme na počet hříchů, kolikrát jsme některý hřích spáchali, a na okolnosti, které hřích zveličují neb zmenšují, jako jsou: osoby, s kterými neb před kterými — čas, kdy — místo, kde jsme hřešili.

Konečně pozorovati a výslovně vyznati máme, který hřích jsme nejčastěji, se zalíbením neb ze zvyku páchali.

Po zpytování svědomí poděkujme Pánu Bohu vřelou modlitbou za tu milost, že nám dal sebe poznati, a pak máme ještě nějaký čas, v nábožném rozjímání setrvati.

Dobré jest a prospěšné, abychom zpytovali svědomí každodenně, zvláště při večerní modlitbě před spaním.

Co lítost jest a jaká musí býti.

Syn marnotratný poznáv, čím bídny stav svůj zavinil, plakal hořce, že dobrého otce opustil a jemu ublížil — on litoval.

Druhá věc, kterou hříšník kající vyplniti musí, jest lítost. Lítost jest opravdová vnitřní bolest, protože jsme Boha hříchem rozhněvali, a spolu ošklivost hříchu jakožto největšího zla na světě.

Pravá lítost musí býti: 1. vnitřní, když kající nejen slova skroušená říká, ale opravdu v srdci svém

bolest cítí; 2. nadpřirozená, když kající lituje proto, že Bohu, jenž jest láska a dobrota, ublížil, že nebe ztratil, pekla zasloužil, a ne proto, že se hříchem zahanbil neb si uškodil, taková lítost byla by pouze přirozená; 3. nade všechno, když kající více lituje, než aby byl na světě všechno ztratil; 4. obecná, když všech hříchů, žádného nevyjímaje, stejnou měrou lituje.

Lítost jest dokonalá, když hříchů svých litujeme z lásky k Bohu, to jest že jsme Boba, nejvyšší dobro a lásky nejhodnějšího, rozhněvali; pochází-li pouze z házně před věčným trestem neb před ztrátou nebe, jest lítost nedokonalá. Tato sice stačí k odpuštění hříchů ve Svátosti pokání, máme však vždy o to se snažiti, abychom dokonalo lítost vzbuzovali.

Co pravý úmysl jest a pravá vůle, více nehřešiti.

Syn marnotratný upřímně želel, že svému dobrému otci ublížil; ale on také hned sobě umínil, že vše napraví, pojal úmysl, vrátiti se k otci, a nezůstal jen při dobrém úmyslu, nýbrž měl i pravou vůli, že to, co si umínil, bez prodlení vykoná; on vstal a šel k otci svému. Podobný úmysl a podobnou vůli, opravdu se polepšiti, musí míti kajcník.

Pravý úmysl jest, upřímně chtíti se polepšiti a nikdy více nehřešiti; pravá vůle jest, abychom to, co jsme si umínili, skutečně také vykonali.

Kdo upřímně chce polepšiti se, musí varovati se všech hříchů i všech příležitostí a nebezpečství k hříchu, t. j. takových osob, míst, společností, zaměstnání, kterými by mohl k hříchu sveden býti; musí odpírati vší naklonnosti k hříchu, zlá myšlení odstraňovati, zlé žádosti a náruživosti potlačovati, zvláště onomu hříchu, který ze zalíbení, ze zvyku a nejčastěji páchal, vší silou odvykati.

Kajcník musí dále pilně užívati všech prostředků, jež potřebny jsou k zachování milosti; takové jsou: modlitba, poslouchání slova Božího, nábožné rozjímání, půst, častější zpověď a přijímání nejsvětější Svátosti oltářní.

Konečně musí vrátiti cizí statek, jestli komu co odcizil, a nahraditi, kde komu jakou škodu spůsobil; musí napraviti, jestliže komu na cti neb jinak ublížil, ano i ze srdce odpustiti těm, kteříž mu ublížili.

Tento úmysl musí býti také účinný, t. j. kajicník musí neprodleně ve skutek uvést, co si umínil, neb aspoň musí své polepšení začíti.

Co zpověď jest.

Syn marnotratný, přišed k Otcí, padl na kolena a pln skroušenosti zvolal: „Otče, hřešil jsem proti nebi a proti tobě“ — a tak z hříchu svého se vyznal. Taktéž musí kajicník z hříchů svých skroušeně se vyznati — či zpovídati se.

Zpověď jest skroušené vyznání, ve kterém hříšník knězi řádně k tomu zřízenému ze všech svých hříchů se vyznává, aby rozhřešení dosáhl.

Zpověď jest ustanovení Boží, neb Kristus Pán dal apoštolům a jich nástupcům moc, aby odpouštěli hříchy těm, kteří toho hodni jsou, a zadržovali těm, kteří odpuštění nezasluhují. Aby však moc tuto z rozkazu Páně řádně vykonávati mohli, jest třeba, aby se přesvědčili, komu a kteří hříchové by odpouštění býti měli.

Ani apoštolové, ani jich nástupcové, nejsouce vševedoucí, nemohou o tom jinak se přesvědčiti, než když kajicník hříchy své zejména vyjeví či zpovídá se.

Proto byla zpověď věřících od počátku Církve hned za časů apoštolských nařízena; tak čteme ve Skutcích apoštolských: „Mnozí z věřících přicházeli k Pavlovi, vyznávající skutky své.“ Sk. 19, 18.

Od té doby zpověď po všechny věky v Církvi trvá a potrvá, jelikož je nanejvýš potřebná i prospěšná, neb bez vyznání se z hříchů nemohli bychom ani polepšení ani pokojného svědomí dosíci.

Zpověď má býti: p o k o r n á, když kajicník s pravou lítostí před zpovědníkem, který na místě Božím zde jest, se vyznává a jeho rozsudku jako výroku Božímu

se podrobuje; celá neb úplná, když kajicník ze všech těžkých hříchův zpovědníku upřímně, zevrubně a bez přetváření se zpovídá, tak jak po pilném zpytování svědomí vinným se uznává.

Kdo z úmyslu a vědomě těžký hřích zamlčí, toho zpověď netoliko jest neplatná, ale on se dopouští ještě nového hříchu — svatokrádeže. Kdo takto zúmyslně neb ze strachu, ze studu neb nedbanlivosti těžký hřích zamlčel, musí, chce-li odpuštění dosíci, znovu pokání činiti a říci: v kolika zpovědích hřích zamlčel, musí tu zpověď, v které ho zamlčel, a všechny zpovědi, které od té doby vykonal, obnoviti a zároveň pověděti, kolikrát po té neplatné zpovědi nejsvětější Svátost oltářní neb kterou jinou Svátost byl přijal.

Nemáme zajisté příčiny, abychom při zpovědi hřích zamlčeli neb se styděli a báli, ze hříchů se vyznati, protože zpovědník jest pod těžkým hříchem zavázán, aby zpovědní tajemství přísně zachoval a nikomu api té nejmenší věci vyjevil, a protože jako Kristus Pán, jsa dobrý pastýř a naleznuv ovci, totiž kajícího hříšníka, se radoval a jemu odpustil: tak i zpovědník, jsa zde na místě Božím, nad hříšníkem pokání činícím se raduje.

Kajicník má se zpovídati vždy zřetelně, aby mu zpovědník dobře rozuměl, ale tak, aby jen zpovědník ho slyšel, a ne ti, kteří kolem něho stojí. Ze všedních hříchů se zpovídati nejsme povinni, ale radno jest a užitečno, abychom z nich se zpovídali, protože mnohý často za lehký hřích má, co těžkým hříchem býti může.

Máme se častěji zpovídati, kdykoliv těžce hřešíme, protože nebezpečno jest, abychom v hříchu setrvali. Častější zpověď chrání před opětovanými hříchy a duši milostí Boží sílí.

Obecnou neb generální zpověď skládá ten, kdo se zpovídá z hříchů, kterých se od své maličkosti neb po delší čas svého života dopustil, byť se z nich již byl zpovídal.

Taková zpověď prospěšna jest zvlášť těm, kteří některou dobu věku svého ukončili, jako před prvním

svatým přijímáním neb před nastoupením stavu neb povolání nového, jakož i těm, kteří nebezpečně nemoeni jsou.

Co dostiučiněním se míní.

Syn marnotratný nepřestal na tom, že se před otcem vyznal z hříchu svého, on chtěl i urážku, kterou dobrému otcí učinil, napravit, řka: „Otče! již nejsem hoden, slouiti synem tvým, učin mne jen jako jednoho ze svých nájemníků;“ chtěl tedy prací aspoň částečně napravit zarmutek, jež Otcí byl připravil, neb jiným slovem: on chtěl za hřích svůj dostiučiniti.

Tak i kajcník musí Bohu, jemuž hřichem ublížil, dostiučiniti.

Avšak všeliké dostiučinění lidské, byť člověk cokolí činil i trpěl, nemůže náhradou býti za nekonečnou urážku, která se velebnosti Boží hřichem stává, neb každý hřích ješť neskončenou urážkou Boha, a proto vyžaduje i nekonečného dostiučinění.

Člověk ze svých sil nemůže nížádným způsobem uražené velebnosti Boží zadosť učiniti, to učinil na místě našem Ježíš Kristus smrtí svou na kříži.

A jen tímto dostiučiněním Kristovým nabývají skutkové, které kněz kajcníku ukládá, neb které kajcník sám sobě uloží, takové ceny, že Bohu se líbí a kajcníku prospívají.

Ačkoli Ježíš Kristus za hříchy Bohu dostiučinil, jsou kajcníci povinni, aby i se své strany Bohu dostiučinili, protože jen tím stávají se účastnými zásluh, kterých Kristus Pán smrtí svou nám dobyl. Jsou i proto povinni, aby dostiučinili, aby aspoň poněkud urážku Bohu učiněnou napravili, hřích sami na sobě pokutovali, a i časné tresty, které Bůh za hříchy jako trest často sesílá, pro toto dostiučinění jim odpuštěny byly.

Skutkové, kterými dostiučiniti můžeme, a které se za pokání ukládají, jsou: modlitba, půst, almužna, odpírání si i dovolených radovánek, čtení nábožných kněh i jiní kající skutkové podle povahy spáchaných hříchů.

Uložené pokání máme vykonati s pokorným srdcem, věrně tak, jak bylo zpovědníkem uloženo, a bez odkladu, hned neb co možná nejdříve.

Mimo skutky, které zpovědník nám ukládá, můžeme a máme ještě jinými dobrými skutky, které sobě sami ukládáme, dostiučiniti.

Také odpustky lze dostiučiniti.

Co odpustkové jsou.

Odpustkové jsou odpuštění časných trestů, které bychom po odpuštěné vině hříchu v tomto životě nebo po smrti trpěti museli.

Odpustkové jsou plnomocní, když se kajeníku všechny časné tresty, kterých za své hříchy zasloužil, odpouštějí; a neplnomocní, když jen část těchto trestů se mu odpouští.

Odpustkové milostivého leta neb jubilejní jsou plnomocní odpustkové, které papež každý 25tý rok aneb pro důležité příčiny i jiného času uděluje.

O odpustcích věříme, že Církev od Ježíše Krista moc má, aby odpustky udělovala, a že to prospěje, abychom od Církve udělených odpustkův získali.

Odpustky udělovati mají v Církvi moc:

1. Římský papež jakožto hlava Církve, jemuž jako nástupci sv. Petra odevzdána jest nejvyšší moc v Církvi; neb Kristus Pán pravil k Petrovi: „Tobě dám klíče království nebeského; cokoli svážeš na zemi, bude svázáno i na nebi; a cokoli rozvázal bys na zemi, bude rozvázáno i na nebi.“ Mat. 16, 19.

2. Biskupové, jako nástupcové svatých apoštolů, jimž rovněž pravil Kristus Pán: „Cokoli svázete na zemi, bude svázáno i na nebi, a cokoli rozvázete na zemi, bude rozvázáno i na nebi.“ Mat. 18, 18.

Církev tuto moc po všechny doby vykonávala; již svatý apoštol Pavel jednoho křesťana v Korintě pro těžké hříchy z Církve vyobcoval a po čase, když tento s velikou horlivostí pokání činil, ostatek uloženého pokání jemu odpustiv, zase do společnosti věřících přijal.

A tak se dalo v pozdějších dobách, a tak až podnes se v Církvi odpustků uděluje.

K dosažení odpustků jest třeba, abychom byli v posvěcující milosti, a abychom všechny výmínky náležitě vyplnili, za kterých odpustkové se udělují.

Výsledek. Uvažujme, jak hrozný jest hřích! Děkuje z plna srdce Kristu Ježíši, že nám svátost pokání jako lék duším našim ustanoviti ráčil! Jsme-li tak nešťastni, že jsme hřešili, pak nemeškejme, právě pokání činiti a života svého polepšiti. Užívejmež i odpustků, jichž nám Církev svatá uděluje!

§. 21.

O Svátosti posledního pomazání.

Poslední pomazání jest Svátost, v které katolický křesťan, jsa v nebezpečné nemoci, pomazáním svatým olejem a modlitbou kněžskou milosti Boží ku prospěchu duše, často i ku prospěchu těla nabývá.

Jmenuje se poslední, protože obyčejně bývá posledním ze všech svatých pomazání, které Kristus Pán ustanovil.

O ustanovení této Svátosti zaznamenal svatý apoštol Jakob takto: „Stůně-li kdo z vás, uveď kněží Církve, a ať se nad ním modlí, mažice jej olejem ve jménu Páně; a modlitba víry uzdraví nemocného, a polehčí jemu Pán, jestli jest v hříších, budou mu odpuštěni.“ Jak. 5, 14.

Milosti, kterých se v této Svátosti uděluje, jsou: rozmnožení posvěcující milosti, jestli jí přijetím Svátosti pokání nabyt, zejména jestli se zpovídal; nemohl-li, ač sobě přál, se zpovídati; odpouštějí se mu i těžcí hříchové, má-li dokonale lítost; posilňuje duši proti strachu před smrtí a soudem, působí často i tělesné zdraví, jestliže slouží duši ku spasení. Svátost tato uděluje se věřícím jen těžce neb nebezpečně nemocným, ne pak těm, kteří jinak zdraví jsou, v nebezpečenství života se nacházejí. (Vojín před bitvou; lékař, kněz v čas nakažlivé nemoci; zločinec před popravou.)

V jedné a téže nemoci smí se svaté poslední pomazání jen j e d n k r á t přijmouti; avšak můžeme je tolikrát přijímati, kolikrátkoli v životě svém nebezpečně se roznemůžeme.

Aby nemocný tuto Svátost hodně přijal a i proto, že ona často k tělesnému uzdravení pomáhá, má se ještě v čas, dokud ješť při dobrých smyslech, k tomu připravit či dáti se zaopatřiti svatými Svátostmi.

Svátosti této není sice ku spasení nevyhnutelně třeba, ale hřešil by, kdoby ji buď přijmouti nechtěl neb ji přijmouti úmyslně zemeškal, vydávaje se takto do nebezpečenství, že v těžkém hříchu zemře.

§. 22.

O Svátosti svěcení kněžstva.

Co o Svátosti svěcení kněžstva víme.

Víme, že Ježíš Kristus nejen nás vykoupil, ale i chtěl, aby dílo jeho vykupitelské zde na zemi stále trvalo, a proto onu moc, kterou od Otce měl, svým apoštolům a jejich nástupcům odevzdal, řka: „Jako mne poslal Otec, tak i já posílám vás“, Jan 20, 21., a tím v Církvi své ustanovil zvláštní stav duchovní neb kněžský či duchovenstvo neb kněžstvo.

Svatí apoštolové k rozkazu a mocí Páně tuto moc udělovali vzkládáním rukou svým nástupcům, aby i oni tak činili, jim nařizující. Svatý Pavel napomíná Timotea: „Napomínám tebe, abys opět vzbudil milost Boží, kteráž ješť v tobě skrze vzkládání rukou mých.“ II. K Tim. 1, 6.

Udělování duchovní moci děje se Svátostí svěcení kněžstva.

Svěcení kněžstva ješť Svátost, v které se těm, kteří se službě církevní oddávají, modlitbou, pomazáním svatým olejem a vzkládáním rukou biskupových duchovní moci a zvláštní milosti uděluje, aby mohli církevní úřady řádně zastávati.

Svátost svěcení kněžstva působí rozmnožení posvěcující milosti a uděluje té zvláštní milosti, že ti, kteří na kněží svěcení byli, mohou oběť mše svaté konati, všecy Svátosti mimo biřmování a svěcení kněžstva rozdávat i jiné služby církevní ku spáse věřících vykonávat.

Svátost ta jen jedenkrát se přijímá, protože se služebníci církevní pro celý život Bohu zasvěcují, a tím — jak se říká — duši jejich nezrušitelné znamení se vtiskuje.

Ten, kdo na kněze byl posvěcen, může býti svěcen na biskupa.

Svěcení na biskupa uděluje té milosti, že biskupové mají moc, uděleti Svátost biřmování a Svátost svěcení kněžstva, majíce i podílu ve spravování a řízení Církve.

Výsledek. Ctěme kněží jakožto služebníky a náměstky Kristovy, jakožto rozdače tajemství Božích, jakožto své duchovní otce a pastýře duší svých!

§. 23.

O Svátosti stavu manželského.

Církev učí, jak i z Písma svatého víme, že Bůh na počátku stvořil muže a ženu, aby pospolu živi byli, sobě vespolek pomáhající a dítky své dle vůle Boží vychovávající.

Toto spojení jednoho muže a jedné ženy k nerozvížitelnému svazku života jmenuje se stav manželský neb manželství.

Stav ten Bůh již vráji ustanovil, a tak mělo býti po všecy časy. Lidé však hříchem porušení a od Boha vzdálení toho ustanovení Božího nešetřili. Proto Ježíš Kristus manželství tak, jak Bůh původně byl ustanovil, totiž jako nerozvížitelný svazek muže a ženy, v Církvi své obnovil a za Svátost ustanovil.

Svátost stavu manželského jest nerozvížitelný svazek, jímžto se dvě osoby, muž a žena, řádně oddávají, aby pospolu až do smrti živi byli a povinnosti tohoto stavu věrně plnili, k čemuž se jim zvláštní milosti uděluje.

Církev od těch, kteří v stav manželský vstupují, žádá, aby mezi nimi nebylo překážky, pro kterou by tuto Svátost platně a hodně přijmouti nemohli, a dále, aby v bázni Boží a s čistým svědomím v ten stav vstoupili, proto prve Svátost pokání a nejsvětější Svátost oltářní přijali.

Osoby, které v ten stav vstupují, nazývají se snoubenci.

Snoubenci mají po třech ohláškách, které se dějí proto, aby mezi nimi překážky nebylo, před dvěma svědky a před svým řádným farářem neb jeho zástupcem manželskou věrnost sobě slíbiti a od něho požehnání přijmouti.

Jen takto uzavřené manželství jest v Církvi katolické Svátostí.

§. 24.

O svátostinách.

Co svátostiny jsou.

Svátostiny jsou posvátné výkony, kterými Církev osobám neb věcem požehnání Boží, ochranu od nějakého zla neb nějaké dobrodiní na těle i duši na Bohu vyprošuje.

Svátostiny mají moc působiti z modliteb Církve, již Ježíš Kristus přislíbil, že jí Otec nebeský dá, začkoli prositi bude ve jménu Kristovu.

Aby však svátostiny působily, máme jich přijímati v stavu milosti Boží, s důvěrou v Boha a dle úmyslu Církve.

Svátostiny rozdělují se na svěceniny a žehnaniny.

Svěceniny jsou posvátné úkony, jimiž Církev osoby neb věci z obecného užívání vyjímá a ke službě Boží je ustanovuje, aby je ctihodnými a posvátnými učinila neb jim zvláštních milostí na Bohu vyprosila.

Světí se osoby, jako: opatové klášterů, císařové, králové; i rozličné předměty k bohoslužbě určené, jako: chrámy, oltáře, zvony, roucha i nářadí bohoslužebné.

Žehnaniny jsou posvátné úkony, které Církev na osobách i věcech koná, aby jim zvláštních dobrodiní a ochrany od zlého na Bohu vyprosila.

Žehnají se: lidé svatým křížem, nejsvětější Svátostí, svěcenou vodou, a jiné předměty, jako: domy, školy, kříže, obrazy, prapory a podobné.

Některé svěcení, jako: svěcení opatů, králů, chrámů, zvonů, svatých olejů, vykonávají jen biskupové, ostatní svěceniny a žehnaniny konají také jiní kněží.

Výsledek. Mějme všechny obřady církevní vždy v uctivosti, slušně a hodně při nich se chovájice, protože je koná Církev ve jménu Páně, a protože nám, jestli se sami neučiníme nehodnými, modlitba a žehnání její prospívá ku spasení.

Část sedmá.

O posledních věcech člověka.

§. 25.

O smrti a stavu člověka po smrti.

Co smrt jest.

Smrt jest odloučení se duše od těla — jest konec života lidského zde na zemi.

Víme, že všickni lidé umrou.

Že všickni lidé jsou smrti podrobeni, pochází odtud, že smrt jest pokutou za hřích, kterého se Adam v ráji dopustil, a který na všechny lidi přešel; tak praví Písmo svaté: „Jako skrze jednoho člověka hřích na tento svět všel a skrze hřích smrt: a tak na všechny lidi smrt přišla, v němž všichni zhřešili.“ K Řím. 6, 23.

Víme, že zemřeme; kdy (čas) a jak (spůsob) zemřeme, nevíme, proto napomíná nás Pán Ježíš, řka: „Bděte, neb nevíte ani dne ani hodiny.“ Mat. 25, 13.

Moudrost Boží zajisté v tom se jeví, že nám Bůh i čas i způsob smrti zatajil, abychom tím více Boha se báli, jeho přikázání plnili a spravedlivě živi jsouce, na smrt vždy byli připraveni.

O smrti víme ještě, že šťastná jest smrt spravedlivého; ale přenešťastná smrt hříšnickova, jak nás o tom poučuje příběh o Lazarovi a bohatci v evangeliu.

Co s duší člověka hned po smrti se stává.

Hned po smrti bývá duše každého člověka zvlášť či soukromě souzena; jak svědčí Písmo svaté: „Uloženo jest lidem, jednou umřítí, a potom bude soud.“ K Žid. 9, 27.

Soud ten nazývá se zvláštním neb soukromým.

Při soudu soukromém odsoudí se duše toho, který v těžkém hříchu zemřel, do pekla; duše toho, kdož bez těžkého hříchu zemřel, přijde buď hned do nebe aneb do očistce.

Co o očistci věříme.

Věříme, že očištec jest místo a stav duší, v němž tyto trpí časné tresty za hříchy, z kterých zde na zemi dostatečného pokání nečinily.

Tak zajisté jest, neb Bůh, jsa nejvyšš milosrdným, duše těch lidí, kteří sice v milosti Boží zemřeli, ale buď všední hříchy na sobě měli neb z těžkých hříchů se nedokáli, neodsoudí do pekla, ale i do nebe přijíti nemohou, neb nic nečistého — jak praví Písmo svaté — nemůže vejíti do království nebeského: musí tedy býti takové místo, takový stav duší, v němž od hříchů ještě se očišťují, protož i očištec se nazývá.

Víru tu potvrzuje písmo svaté; již v starém zákoně tak věřili, neb se vypravuje o Judovi Makkabejském, že poslal peníze do Jerusalema, aby za ty, kteří v boji padli, konaly se modlitby k tomu účelu, aby od hříchů sprostěni byli.

I v novém Zákoně mluví Pán Ježíš o hříšících, kteří nebudou ani na tomto, ani na onom světě odpuštění, z čehož vysvítá, že jsou hříchové, kteří i na onom světě se odpouštějí, a že musí býti místo, kde se odpouštějí. (Mat. 12, 32.)

Podobně učí sv. Pavel, podotýkaje o lidech, „že spasení budou, avšak jako skrze oheň,“ což značí, že i onino tresty neb mukami ještě na onom světě od hříchů očistěni budou. (I. Ke Kor. 3, 15.)

Tak také učí Církev po všecky časy a od nejstarších dob koná modlitby za duše zemřelých a oběť mše svaté za ně obětuje.

Výsledek. Z křesťanské lásky máme všem duším v očištění modlitbou pomahati; zvláště pak z vděčnosti jsme povinni, za zemřelé rodiče a dobrodince vroucně se modliti.

Co o těle lidském, hledíce k budoucímu životu, věříme.

Věříme, že všickni lidé v den poslední z mrtvých vstanou s těmi těly, která zde za živa měli.

Věříme těla z mrtvých vskříšení, protože Ježíš Kristus, který nejen mrtvé vskřísil, jako: mládence v městečku Naimu, dceru Jairovu a přítele svého Lazara, ale i sám vlastní mocí z mrtvých vstal, učil výslovně, že i nás vskřísí, jak sám předpověděl, řka: „Tato jest vůle Otce mého, který mne poslal, aby každý, kdo vidí Syna a věří v něho, měl život věčný, a já ho vskřísím v den nejposlednější.“ Jan 6, 40.

Věříme těla z mrtvých vskříšení i proto, že toho žádá spravedlnost Boží: tělo jest nástrojem duše a zasluhuje spolu s duší buď odměny neb trestu, jak zde účastenství mělo buď v dobrých neb zlých skutcích člověka.

I my sami rozumem vedeni takové vskříšení předpokládáme, vidouce je již v přírodě vypodobněné: stromy v zimě jako mrtvé na jaře zase oživují; zrno v zemi položené spráchnívá a spráchnívěvši, z jara zase pučí, a spanilá bylina z něho vyrůstá; mnozí živočichové delší dobu jako mrtví jsou, zase k životu se probouzejí; a

my u večer ulehne ku spaní, o sobě nevědouce a ráno opět k životu procitneme.

O vskříšení těla věříme dále, že těla budou nesmrtelná, a že těla spravedlivých zároveň budou oslavena, těla zlých pak nebudou oslavena; tak píše sv. Pavel v prvním listu ke Korintským: „Tak i vskříšení z mrtvých: rozsívá se porušení, vstane v neporušitelnosti; rozsívá se v nesličnosti, vstane v slávě.“ I. Kor. 16, 42. 43.

Výsledek. Tělo naše jest chrámem Ducha Svatého; chovejme je vždy v čistotě a bez hříchu, abychom se dočkali slavného z mrtvých vskříšení, pamatujíce na slova Páně: Blahoslaveni čistého srdce, nebo Boha viděti budou.

§. 26.

O soudu posledním či obecném.

Věříme, že hned po vskříšení z mrtvých bude Ježíš Kristus všecky lidi souditi veřejně a společně.

Soud ten jmenuje se soud obecný nebo poslední.

Věříme, že bude soud poslední, protože tomu Ježíš Kristus učil a předpověděl, a proto, aby se ukázala všemu světu plná spravedlnost Boží; neb zde na světě nebývá ctnost vždy tak odměněna a hřích tak potrestán, jak toho lidé zasluhují, ano často se stává, že ctnostní lidé mnoho zlých věcí zde trpí, kdežto bezbožní v štěstí a slávě žijí; i to často se zde děje, že mnohá ctnost a mnohý hřích nepříjde ani na jevo: a z těchto příčin zajisté vyžaduje toho spravedlnost a moudrost Boží, aby se ukázalo před celým světem, proč tak a ne jinak se dalo, tu teprve vše na světlo přijíti musí, aby ctnost spravedlivých přede všemi lidmi odměněna byla dle zásluby, aby i zlý život bezbožných zaslouženého došel zahanbení a trestu.

Souditi bude Ježíš Kristus, jak sám učil, a jak apoštolům bylo předpovědíno, když vstupoval na nebesa; a shromážděni budou před ním všichni národové, a postaví spravedlivé na pravici a hříšníky na levici; všechna myšlení, všechny řeči a skutky každého člověka přijdou

na jevo, a každý musí vydati počet, co činil dobrého neb zlého; a konečně vynese rozsudek soudce nejspravedlivější, k těm na pravici řekne: „Pojďte, požehnání Otce mého, a vládněte královstvím, kteréž vám připraveno jest od ustanovení světa“, Mat. 25, 34; k bezbožným řekne: „Odejděte ode mne, zlořečení, do ohně věčného.“ Mat. 25, 41.

Rozsudek ten hned se vyplní, „i půjdou tito do trápení věčného, ale spravedliví do života věčného.“

Výsledek. Zpomínajíce často na poslední soud, uvažujme, jak věčné nešťastnými nás učiniti může hřích, a proto vši mocí o to usilujme, abychom s milostí Boží nehřešili!

§. 27.

O životě věčném.

Co o životě věčném věříme.

Věříme, že jest život věčný neb věčnost, že lidé, dobří i zlí, s duší a po z mrtvých vstání i s tělem žíti budou bez konce.

Věříme v život věčný, protože Ježíš Kristus, jenž jest pravda neklamná, o tom nás ubezpečil s dostatek.

Věříme i proto, že tak žádá spravedlnost Boží, a že duše lidská jest nesmrtelná.

I proto věříme v život věčný, že sami vnitřním vědomím poznáváme, že tento pozemský život nemůže býti jediným účelem člověka, a že smrt není konec života jeho, jinak by marná byla jeho touha po lepším životě, a marná schopnost ducha lidského, aby neustále pokračoval a se zdokonaloval.

Život věčný jest dvojí: blažený v nebi a nešťastný v pekle.

Co o nebi věříme.

Nebe jest sídlo spravedlivých, kteří tam největší blaženosti věčně požívají.

Blaženost nebeská, jak tomu Kristus Pán učil, záleží v tom, že blažení v nebi budou Boha tváří v tvář

patřiti, tak jak sám v sobě jest; patřice na Boha, poznávají jej lépe, než zde na světě, milují jej a radují se z něho bez konce; Bůh sám jest jejich prevelikou odplatou; tak pravil Pán Ježíš: „Tento jest život věčný, aby poznali tebe, pravého Boha, a kterého jsi poslal, Ježíše Krista.“ Jan 14, 21.

Budou také prošti všeliké bídy, všech i těch nejmenších bolestí, což vyličuje Písmo svaté takto: „Setře Bůh všelikou slzu s očí jejich; a smrti více nebude, ani kvílení, ani křiku, ani bolesti nebude více, neboť první věci pominuly.“ Zj. 21, 4., a

i mnoho jiných radostí požívati budou, jako: budou ve společnosti s Pánem Ježíšem, s Pannou Marií, s anděly a svatými; i takových slastí a radostí, jakýchž nyní ani pochopiti nemůžeme; proto napsal svatý Pavel v prvním listě svém ku Korintským: „Čeho oko nevidalo, ani ucho neslýchalo, ani na srdce lidské nevstoupilo, připravil Bůh těm, kteříž jej milují.“ I. Kor. 2, 9.

Abychom aspoň poněkud radosti ty sobě v mysli představití mohli, mluví Písmo svaté o nebi v podobnostvích, nazývajíce je dědictvím nepomíjejícím, korunou spravedlnosti, věčnou slávou, domem Otce nebeského, lůnem Abrahamovým, nebeským Jerusalemem.

Výsledek. Rozjímání o blaženosti nebeské učí nás, abychom všeliké utrpení zde na světě trpělivě snášeli, vědouce, že strasti pozemské trvají jen na čas, ale sláva nebeská na věky, a že všeliké pozemské rozkoše nic nejsou proti oné radosti, která tam na nebi na nás zjevena bude.

Co o pekle věříme.

Peklo jest sídlo padlých andělů, v němž i od Boha zavržení hříšníci věčné tresty trpí.

Tresty tyto dle učení Kristova záleží v tom, že bezbožní budou zavržení od tváře Boží, nebudou Boha nikdy viděti, ani požívati a že budou nevýslovných bolestí na duši i na těle věčně trpěti; neb tak jim řekne věčný soudce Ježíš Kristus: „Odejděte ode mne, zlořečení, do ohně věčného.“ Luk. 16, 16.

O těchto bolestech a trápeních mluví Písmo svaté:

Písmo svaté připodobňuje tu bolest k t e m n o s t e m z e v n i t ř n í m, kteréž podobenství vzato jest od večerního u Židů hodování při světle, kdežto venku tmavé a studené noci bývají na Východě, a znamená tíseň, strach, bázeň a tesknost, jakáž duši působí temnost;

kde bude pláč a skřípění zubů, což jest obraz a výraz té největší bolesti a strašlivého zoufalství;

tam červ neumírá, to jest: zlé svědomí bude hříšníky ustavičně trápiti, jejich hříšný život stále jim ku paměti přivádějí a je nesnesitelnými výhrůžkami naplňují; co však největší trápení a největší trest jest, že budou trpěti neustále bez konce, bez naděje nějakého ulevení, neb odtud není žádného vysvobození více, jak učil Kristus Pán v podobenství o boháči a o chudém Lazarovi.

Výsledek. Pozorujíce muky pekelné, vizme, jak hrozný jest asi hřích, když taký trest jej stihne na věčnosti; protož střežme se bedlivě každého hříchu, jsme-li však tak nešťastni, že jsme hřešili, činme dokonale pokání, abychom v hříších nezemřeli.

Z á v ě r e k.

Všecko, čemu učí katolická věrouka, obsaženo jest krátce a stručně v apoštolském vyznání víry, kteréž jsouc dle počtu svatých apoštolů rozděleno na 12 článků, zní takto: Věřím v Boha Otce, všemohoucího stvořitele nebe i země — i v Ježíše Krista, Syna jeho jediného, Pána našeho — jenž se počal z Ducha Svatého, narodil se z Marie Panny, — trpěl pod Pontským Pilátem, ukřižován, umřel i pohřben jest, — třetího dne vstal z mrtvých — vstoupil na nebesa, sedí na pravici Boha Otce všemohoucího, — odtud přijde soudit živých i mrtvých. — Věřím v Ducha Svatého, — svatou církev obecnou — Svatých obcování, — odpuštění hříchů, — těla vskříšení — a život věčný. Amen.

Závěrečným slovem: a m e n potvrzujeme, že o tom, co v apoštolském vyznání víry jest obsaženo, a čemu učí víra katolická, nepochybujeme, ale všecko za pravé máme, věříme a vyznáváme.

Díl druhý.

Katolická mravouka.

§. 28.

Pojem a rozvrh mravouky.

Čemu katolická mravouka učí.

Katolická mravouka učí, jak mravný život křesťana katolického podle zjevené vůle Boží spořádán býti má.

O zákonu Božím.

Bůh vůli svou lidem oznámil neb zjevil.

Oznámení vůle Boží, prikazující, co člověk činiti a čeho se varovati má, jmenuje se přikázání neb zákon Boží.

Bůh dvojím způsobem oznámil lidem vůli svou:

zákonem přirozeným, jenž jest člověku vrozen, a kterýž rozumem svým poznáváme; a

zákonem zjeveným, kterýž dal nejprve Mojžíšem pro lid israelský, potom Synem svým, Ježíšem Kristem, pro veškeré člověčenstvo.

Zákon přirozený záleží ve vědomí, kteréž nám praví, co dobré a zlé jest, napomínajíc nás, abychom dobré činili a zlého se varovali, a naplňujíc nás spokojeností, když dobré činíme, ale působíc nám výhrůžky a nepokoj, konáme-li zlé.

Vědomí toto neb svědomí jest každému člověku vrozeno a proto se nazývá zákonem přirozeným neb jinak, nejsouc psáno, nepsaným zákonem Božím.

Avšak svědomí nemůže býti jediným měřítkem či pravidlem činů našich, protože snadno může poblouditi, pokládajíc zlé za dobré neb majíc za to, že zlé není zlem.

To pochází odtud, že rozum lidský, následkem hříchu prvotného seslaben, dobré a zlé ne vždy dokonale poznává.

Proto dal Bůh lidem zákon zjevený, když v desateru přikázání zřejměji a určitěji oznámil, co lidé činiti a čeho se varovati mají.

Desatero Božích přikázání zní:

1. V jednoho Boha budeš věřiti.
2. Nevezmeš jména Božího nadarmo.
3. Pomni, abys den sváteční světil.
4. Cti otce svého i matkou svou, abys dlouho živ byl, a dobře ti bylo na zemi.
5. Nezabiješ.
6. Nesesmilníš.
7. Nepokradeš.
8. Nepromluvíš křivého svědectví proti bližnímu svému.
9. Nepožádáš manželky bližního svého,
10. aniž požádáš statku jeho.

Tato přikázání Ježíš Kristus nejen potvrdil, nýbrž lépe vysvětlil a doplnil i výslovně velel, abychom je zachovávali.

Avšak i Církvi své dal Ježíš Kristus moc, aby přikázání dávala, a Církev z rozkazu a mocí Páně dala patero přikázání, kteráž zní:

1. Svátky zasvěcené světiti.
2. V zasvěcený svátek celou mši svatou pobožně slyšeti.
3. Ustanovené posty zachovávat.
4. Nejméně jednou v roce nařízenému knězi se zpovídati a při čase velikonočním Svátost oltářní přijímati.
5. V zapovězený čas svatebního veselí neodbývat.

Jelikož desatero Božích přikázání na dvou kamenných deskách vyryto bylo, a i přikázání církevní písemně znamenána jsou, nazývají se všechna tato přikázání též psaným zákonem Božím.

Jsme povinni, zákon Boží zachovávat.

Jsme povinni, veškerý zákon Boží, to jest: přikázání Boží i přikázání církevní zachovávat, protože nejsou, leč výklad přirozeného zákona, kterýž Bůh v srdce lidské vepsal, a protože Bůh zřejmě velel, abychom je zachovávali.

Jsme to povinni z lásky k Bohu, protože zachováním zákona Božího nejlépe dáváme na jevo, že Boha milujeme a že jsme křesťané; neb tak praví Písmo svaté: „Ta jest láska Boží, abychom přikázání jeho ostříhali“, I. Jan 5, 3., a Pán Ježíš výslovně praví: „Kdo má přikázání má a zachovává je, tenť jest, kterýž mne miluje.“ Jan 14, 21.

Jsme to i proto povinni, že zachovávání zákona Božího jest jedinou podmínkou, chceme-li přijíti do života věčného neb ku spasení; tak pravil Pán Ježíš člověku, tázavšímu se jeho: „Mistře, co budu dobrého činiti, abych měl život věčný?“ — „Chceš-li vjíti do života, ostříhej přikázání.“ Mat. 19, 16. 17.

Co znamená: Zákon Boží zachovávat a přestupovat.

Zachovávat neb plniti zákon Boží znamená: Rád a ochotně činiti to, co se v něm velí, a varovati se toho, co se v něm zapovídá.

Přestupovat zákon Boží neb hřešiti znamená: Nečiniti toho, co se v něm velí, a činiti to, co se v něm zapovídá.

Kdo zákon Boží zachovává, sluje mravně dobrým neb spravedlivým a ctnostným; kdo jej přestupuje, jest mravně zlým či hříšným.

A je-li vůle člověka k tomu vedena, aby vždy mravně dobrým byl, nazývá se ctností; pak-li směřuje k tomu, že činí zlé, jest hříchem.

Rozvrh mravouky.

Katolická mravouka rozvrhuje se na dvě části:
prvá či mravouka obecná jedná o ctnosti a
hříchu vůbec;

druhá či mravouka zvláštní o povinnostech,
které zákon Boží ukládá.

Povinnosti, jež nám zákonem Božím uloženy jsou,
týkají se Boha, nás samých a bližního.

Z té příčiny mravouka zvláštní dělí se na tři od-
díly, jež pojednávají o povinnostech k Bohu,
k sobě samému a k bližnímu.

Toto jest první čásť katolické mravouky neb mravou-
ka všeobecná a jedná o ctnosti a o hříchu vůbec.

Druhá či mravouka zvláštní jedná o jedno-
tlivých povinnostech, které zákon Boží ukládá.

Část první.

Mravouka obecná.

§. 29.

Učení o ctnosti nebo mravném dobru.

Co ctnost jest.

Ctnost jest stálá, s ustavičným bojem spojená snaha a působilosť, abychom vždy a za každou cenu zachovali vše, co zákon Boží velí, a varovali se všeho, co zapovídá.

Říkáme: s ustavičným bojem spojená snaha, protože nám stále bojujeme jest proti přirozené náklonnosti ku zlému, která jest následek prvotného hříchu, jakož i proti svůdným příkladům světa a proti vnukání zlého ducha, neb — jak obyčej jest říkati — protože stále proti tělu, světu a ďáblu bojujeme máme; dobře praví přísloví: „Ctnost těžkosti se neleká.“

Říkáme: za každou cenu, protože hotovi býti máme, abychom vše na světě, ano i život raději obětovali, nežli abychom zákon Boží přestoupili.

Kdyby ctnost nebyla spojena s bojem a obětmi, neměla by žádné zásluhy a odměny.

Rozeznáváme ctnosti Božské a mravné.

Božské ctnosti jsou ty, jichž původcem, pohnutkou a předmětem jest Bůh sám.

Jsou tři Božské ctnosti: víra, naděje a láska.

Mravné ctnosti jsou ty, kterými se mravy, to jest: smýšlení a jednání křesťana tak zřizují, že se Bohu líbí.

Mezi mravnými ctnostmi jest nejpřednější a jako základem všech ostatních pokora.

Pokora jest ctnost, která křesťana vede k tomu, aby, uznávaje nedostatečnost a hříšnost svou, proto se ponížoval, ale pro to dobré, co na sobě má, se nepřeceňoval a nad jiné nevynášel, nýbrž Bohu to připisoval a jemu z toho děkoval.

Mravné ctnosti jsou dle knihy moudrosti hlavně čtyři základné ctnosti: opatrnost, spravedlnost, střídmost a síla. Slují základními, protože jako základem ostatních ctností a mravného života křesťana jsou.

Mezi mravnými ctnostmi jsou i takové ctnosti, které Ježíš Kristus zvlášť velel, protože k dokonalosti křesťanské vedou.

V čem dokonalost křesťanská záleží.

Dokonalost křesťanská záleží v tom, že křesťan nejen to činí, co Bůh přikázal, ale i nad to se snaží, aby činil to, o čem ví, že by se Bohu líbilo a jemu samému prospělo.

Ježíš Kristus dal životem svým nejkrásnější příklad dokonalosti křesťanské, ježž my, jsouce vyznavači Kristovi, následovati máme; ale i proto, že to Pán Ježíš sám zvlášť velel.

Ctnosti, které Ježíš Kristus zvlášť velel, jsou:

1. hledati nejprve království Božího a spravedlnosti jeho, což znamená, abychom především pečovali o to, co duši naší prospívá ku spasení;

2. zapřítí sebe sama, to jest: potlačovati v sobě všechny nezřízené žádosti a zbaviti se všeho toho, co nám příjemné a milé jest, kdyby nám to v plnění zákona Božího překáželo;

3. vzítí kříž svůj, což znamená, abychom z lásky k Bohu vše trpělivě snášeli, cokoli protivného nás v tomto životě potká;

4. následovati Krista, čímž se míní, abychom ve svém smýšlení a jednání jeho vznešeným příkladem se řídili.

Dokonalosti křesťanské dosáhne nejsnáze, kdo zachovává evangelické rady, které jsou: dobrovolná chudoba, ustavičná čistota a dokonalé poslušství duchovního vrchního, a jsou to sliby, kteréž hlavně skládají ti, kdož do stavu řeholního vstupují.

Tyto rady proto se nazývají *evangelickými*, že je Ježíš Kristus v evangeliu všem lidem neporoučel, ale jen jednotlivým osobám radil.

Všechny ostatní ctnosti vykonáváme *dobrými skutky*.

Co dobří skutkové jsou.

Dobří skutkové jsou činové, kteří se Bohu líbí a křesťanu k zásluze jsou.

Dobrých skutkův jest ku spasení *nevyhnutelně* třeba; tak učil Kristus Pán, a sv. apoštol Jakob o tom napsal: „Jako tělo bez duše mrtvo jest, tak jest i víra bez skutků mrtva.“ Jak. 2, 26.

Dobří skutkové jsou před Bohem *záslužni*, jimi sobě rozmnožení milosti a odplaty u Boha získáme; tak učil Pán Ježíš, řka: „Syn zajisté člověka přijde . . . a tehda odplatí jednomu každému podle skutků jeho.“ Mat. 16, 27.

Dobré skutky, kteříž jsou ku spasení potřebni a před Bohem záslužni, nemůže člověk sám ze sebe konati, nýbrž potřebuje k tomu milosti Boží, jak pravil Pán Ježíš: „Beze mne nic nemůžete činiti.“ Jan 15, 5.

Aby však dobří skutkové Bohu se líbili a křesťanu k zásluze byli, třeba jest, aby je konal v posvěcující milosti Boží, ne pak v stavu hříšném, a potom aby je konal *dobrým úmyslem*, z lásky k Bohu, nikoliv z přirozených neb jiných pohnutek, na př. pro chválu lidskou, jako činívali fariseové.

Nejpřednější dobří skutkové jsou: *modlitba, půsta a milůžna*.

Jmenují se *nejpřednějšími*, protože vše, cokoli křesťan dobrého a záslužného koná, k některému z těchto tří skutkův náleží.

Proto se modlitbou míní všechny skutky pobožnosti, jež k poctě Boží směřují;

postem míní se netoliko postiti se v jídle a pití, nýbrž všeliké skutky, kterými náklonnost k zlému přemáháme;

almužna pak jsou všelici skutkové, jimiž bližnímu dobrodiní na duši a na těle prokazujeme.

Výsledek. Jak krásná jest ctnost, veliké má zaslíbení! Přičíňme se, abychom ji dobrými skutky, zvláště pilností a mravným chováním, dokazovali!

§. 30.

O mravném zlu či hříchu.

Pravé a jediné zlo jest hřích, protože Boha nejvýš uráží, sám v sobě ohavný jest a nejvíce duši, často i tělu škodí.

Hřích jest vědomé a dobrovolné přestoupení zákona Božího, t. j., kdo zná a ví, co Bůh velí, a přec, ač činiti to moha, toho nečiní; neb kdo zná a dobře ví, co Bůh zapovídá, a přece to činí.

Rozeznáváme hřích dědičný, o kterém již dříve pojednáno bylo; a hřích skutečný, kteréhož hříšník sám vědomě a dobrovolně se dopouští, proto se i o s o b n í jmenuje.

Hříchu skutečného může se člověk dopustiti: myšlením, žádostí, řečí, skutkem a obmeškáním dobrého, které činiti jest povinnen.

Dle viny rozeznáváme:

hřích těžký neb velký, když se zákon Boží ve věci veliké a velmi důležité přestupuje.

Hřích ten velikou má v sobě vinu, milost a přátelství Boží ruší a věčné pokuty zasluhuje.

Poněvadž milost posvěcující, kteráž jest původem duchovního života, ničí a smrt duchovní působí, sluje též s m r t e l n ý.

Hřích lehký neb malý, když se zákon Boží přestupuje ve věci neveliké a méně důležité; a poněvadž při přirozené křehkosti takového přestoupení snadno

a často jako po vše dny dopustiti se můžeme, proto i všedním hříchem se nazývá.

Třeba jest i všedních hříchů všemožně se stříci, protože se jimi, byť i sebe menší byly, Bůh přece uráží, a protože jsou i oni zlo, jež nám škodí, a poznenáhla k větším a těžším hříchům svádějí.

I toho jest nejvýše třeba, abychom se vystříhali všeho pokušení a vší příležitosti ke hříchu.

Co pokušení jest.

Pokoušení jest ponoukání a svádění ke hříchu.

To může se státi vnitřně a zevnitřně.

Vnitřně nás pokouší zlá žádostivost, která jest účinek prvotného hříchu, na př. prehlivost ku hněvu, nepřátelství a pomstě; i zlý duch, když vnukáním zlých myšlének a žádostí ke hříchu nás svádí; tak svedl prvé rodiče v ráji; tak ponukl Davida, aby proti vůli Hospodinově sčelil Israele, tak vnukl v srdce Jidáše isariotského zradu; tak v prvních dobách křesťanství pokoušel Ananiáše i Safiru, že lhali Duchu Svatému.

Zevnitř pokouší nás svět, to jsou zlí a bezbožní lidé, kteří slovy a příklady ke hříchu sváděti usilují; tak Job a Tobiáš pokoušení byli.

Bůh často dopouští, abychom pokoušení byli.

Pokoušení, která Bůh na nás dopouští, jsou jen zkoušky, aby naše nedostatky nám známy učinil a naši víru a ctnost zjevil, zdali zůstaneme ctnosti věrni i tehdaž, když konání její spojeno jest s mnohými nesnázemi, tím větší pak jest zásluha a odplata, když v dobrém setrváme; tak zkoušel Bůh Abrahama a Joba.

Každé pokušení můžeme přemoci, jelikož Bůh nedopustí, abychom byli nad síly své pokoušení; tím nás ujistuje sv. apoštol Pavel, an praví: „Věrnýť jest Bůh, kterýž nedopustí, vás pokoušeti nad to, co nemůžete (snést), ale učiní s pokušením také prospěch, abyste mohli snést.“ I. Kor. 10, 13.

Abychom v pokušení neklesli neb abychom vnukáním zlých myšlének a žádostí, slovy a příklady ke hříchu

svedeni nebyli, musíme zlým pokušením odpírati, abychom k nim nepřivolili, odvracujíce hned mysl svou od toho, k čemu jsme pokoušeni; máme dále Boha za milost a sílu prositi, jak sám Pán Ježíš učil nás modliti se: „Neuveď nás v pokušení“ a „Bděte a modlete se, abyste nevešli v pokušení.“ Krásný příklad, kterak každému pokušení odpírati máme, dal nám Pán Ježíš, když byl na poušti od zlého ducha třikráte pokoušen.

Konečně musíme se vsí příležitosti ke hříchu pilně varovati.

Co příležitost k hříchu jest.

Příležitost ke hříchu jsou místa, osoby, věci, kteréž člověka snadno svádějí ke hříchu.

Příležitosti ke hříchu musíme všemožně se varovati, a když jsme jakýmkoli způsobem do ní přišli, máme ji ihned opustiti; ale kdyby tak učiniti nebylo možno, musíme vsí silou hříchu odpírati a všech prostředků pilně užívati, jež nás před hříchem mocně ochraňují.

Prostředkové tito jsou: zacházeti s ctnostnými lidmi; čísti nábožné knihy (život Pána Ježíše, Panny Marie, životy Svatých, postillu, knihy dědictví Svatojanského, Maličkých, Cyrilla a Metoděje a p.); pilná práce; učení se; častější zpytování svědomí (každodenně večer); častější zpověď a svaté přijímání; jakož i poraditi se s nábožnými a zkušenými lidmi.

Výsledek. Buďme bedliví a jako na stráži stůjme, aby hřích nevešel do srdce našeho; zvlášť pak takových lidí pilně se varujme, kteří jako vlci v rouše beránčím k nám se mají, svými svůdnými řeči a příklady nás svoditi usilujíce.

Část druhá.

Mravouka zvláštní.

Mravouka zvláštní jest učení o jednotlivých povinnostech, jež nám zákon Boží ukládá, a jež plniti máme.

§. 31.

O povinnostech vůbec.

Povinnost jest smýšlení, chtění a jednání, jež zákonem Božím nám se ukládá.

Povinnosti jsou buď obecné, které všickni lidé plniti mají, jako: „Miluj bližního svého“; a zvláštní, které jen někteří lidé ve zvláštních poměrech plniti jsou povinni, jako jsou povinnosti, jež má žák ku svým učitelům.

Dále rozeznávají se povinnosti příkazné či pozitivní, když zákon něco poroučí, jako: „Cti otce svého i matku svou“; a záporné či negativní, když zákon něco zapovídá, jako: „Nevezmeš jména Božího nadarmo.“

Oddíl I.

O povinnostech k Bohu.

§. 32.

Která povinnost k Bohu nejpřednější jest.

Nepřednější povinnost k Bohu, již nám zákon Boží zřejmě poroučí, a k níž rozum náš i svědomí naše nás vede, jest, abychom Boha, jakožto nejvyššího Pána nebe a země, ctili, neb jak Ježíš Kristus v památné rozmluvě se ženou Samaritánkou u studně Jakubovy učil — abychom se Bohu v duchu a v pravdě klaněli.

Klaněti se Bohu v duchu a v pravdě jest: svobodně a veřejně vyznati, že Bůh jest nejvyšším Pánem

naším, před nímž člověk s duší i s tělem se koří a všecek jemu se podrobuje.

To jest nejvyšší stupeň úcty, již člověk vůbec někomu vzdávati může, a která jedině jen Bohu náleží; neboť psáno jest: „Bohu budeš se klaněti a jemu samému sloužiti budeš.“

Jest tedy úcta Boží živé uznání velebnosti Božské, jakož i z toho plynoucí pokora a ponížení se před Bohem.

Úctu Bohu vzdávati můžeme vnitřně, když se to děje duchovně, totiž: smýšlením a citem; a zevnitřně, když se to děje viditelně, totiž: slovy, znamením neb skutkem.

Zevnitřní úcta Boží jest jen tenkrát pravá a Bohu milá, když se děje zároveň duchovně, neb když jest spolu s vnitřní úctou spojena.

Vnitřní úcta Boží záleží v tom, abychom v Boha věřili, v něho doufali a jej milovali.

Víra, naděje a láska jsou povinnosti, jež nám vnitřní uctění Boha ukládá.

§. 33.

O v í ř e.

Co víra jest.

Víra jest božská ctnost, kterouž křesťan osvěcen, za pravdu má všechno, co Bůh zjevil, a čemu velí pravá Církev věřiti.

Víry jest každému člověku třeba, který chce býti spasen, neb „bez víry nelze se líbiti Bohu“, k Žid. 11, 6., a Pán Ježíš pravil: „Kdo uvěřil a pokřtěn bude, spasen bude; kdo pak neuvěřil, bude zatracen.“ Mar. 16, 16.

Víra není zásluhou naší, nýbrž jest dar neb milost Boží, jak učí sv. Pavel: „Milostí spasení jsme skrze víru a to ne sami ze sebe; dar zajisté Boží jest.“ K Efes. 2, 8.; protož máme Boha za milost víry prositi, jakož prosili sv. apoštolové Pána Ježíše, řkouce: „Přidej nám víry“ (Luk. 15, 5.), a víru svou rozmnožovati a vzbuzovati.

Rozmnožujeme víru svou, když svatému náboženství pilně se učíme, slova Božího rádi posloucháme, nábožné knihy čítáme a vůbec rádi se obíráme, jako dvanáctiletý Ježíš, těmi věcmi, které Boha jsou.

Vzbuzujeme víru svou, když výslovně říkáme a opakujeme, že věříme, co Bůh zjevil, a čemu velí Církev naše věřiti.

Vzbuzovati víru jsme povinni, když nabudeme rozumu, při službách Božích a při přijímání sv. Svátostí, častěji v životě, zvlášť v soužení a pokušení, v nebezpečné nemoci a při smrti.

Jaké vlastnosti víra pravá míti musí.

Aby víra naše byla pravá, musí býti:

1. obecná, kterou věříme všechno, co Bůh zjevil, a čemu Církev věřiti velí, ani jediné pravdy nevyjímající, ani o jedné nepochybující, neb tak velel Pán Ježíš apoštolům: „Učte je zachovávat vše, cokoliv přikázal jsem vám.“ Mat. 28, 20.;

2. pevná a stálá, když ani mocí, ani protivenstvím, ani potupou, ničím na světě nedáme se svést k tomu, abychom buď víru svou zapřeli neb proti ní jednali; krásný příklad v starém Zákoně jest: Abraham, Mojžíš, Job, Tobiaš, a v novém Zákoně: svatí apoštolové, svatí mučéníci, první křesťané;

3. živá, již nejen v mysli a srdci chováme, ale i veřejně skutky bohumilého života dokazujeme.

Pouhá víra nestačí ku spasení; Ježíš Kristus zřejmě učil, že třeba jest, abychom víru dokazovali skutky; proto napsal svatý Jakob: „Co prospěje, bratří moji, praví-li kdo o sobě, že má víru, nemá-li skutků? zdali jej víra bude moci spasiti? Víra, nemá-li skutků, mrtvá jest v sobě.“ Jan 2, 14, 17.;

4. osvětlená a rozumná, snážíme-li se o to, abychom učení víry vždy a důkladněji poznávali, známosti ty rozmnožovali a po celý život neporušeně zachovali, jak napomíná sv. apoštol Pavel: „Nebuďte neopatrni, ale rozumějící, která by byla vůle Páně — všechno zkoušejte, což dobrého jest, toho se držte.“ K Efes. 5, 16.

Kdo proti víře se prohřešuje.

Proti víře prohřešuje se:

1. nevěrou, kdo moha poznati pravé náboženství a o jeho hodnověrnosti se přesvědčiti, jemu věriti nechce; tací byli fariseové, kteří slyšíce učení Páně a vidouce jeho zázračné skutky, přece nevěřili, že jest zaslíbený Mesiáš; politování hodný a časně i věčně nešťastný jest člověk, kdož tomuto břichu propadne; neb pravil Pán Ježíš: „Kdo neuvěří, bude odsouzen.“ Mar. 16, 16.;

2. bludařstvím, kdo proti pravému učení Církve chybné a bludné učení o víře a náboženství vůbec staví, neb takového učení vědomě a tvrdošíjně se přidržuje; což i jinak sluje k a c í ř s t v í m.

Bůh již v starém Zákoně přikázal, aby Israelští varovali se falešných proroků; podobně napomíná Pán Ježíš: „Varujte se falešných proroků, kteří k vám přicházejí v rouše ovčím, uvnitř jsou vlci hltaví.“ Mat. 7, 15.

Bůh dopouští sice bludařství, a Pán Ježíš sám předpověděl, že povstanou falešní proroci, kteří mnohé sváděti budou; jest to však jen proto, aby se ukázalo, kteří ve víře setrvají neb — jak praví sv. apoštol — „aby zjevení byli mezi námi ti, kteříž jsou zkušeni,“ I. Kor. 11, 19., avšak napomíná též apoštol, abychom je poučili, a když poslechnouti nechtějí, jich se varovali; tak dí: „Člověka kacíře po jednom i druhém napomenutí varuj se; věda, že jest převrácený a hřeší, svým vlastním soudem jest odsouzen.“ Tit. 3, 10, 11.

Bludařův ovšem a jinověrců, vůbec i jejich převrácených řečí máme se varovati, ale pohrdati jimi nemáme dle slov sv. Pavla: „Nemějte za nepřítelé, ale tescete ho jako bratra“, II. Tess. 3, 15., a sv. Martin, biskup Turonský, v té příčině řekl: „Bludů máme nenáviděti, ale osoby musíme milovati;“

3. odpadlictvím, kdo od Církve katolické k jiné víře odstupuje. Hrozný jest to hřích, jenž v starém Zákoně trestán byl smrtí; k čemuž se odvolává sv. Pavel, praví: „Čím většího trestání zasluhuje ten, kdožby Syna Božího pošlapoval“, t. j. zavržením víry Krista Pána

velmi zneuctil; k Žid. 10, 29., a sv. apoštol Jan dí: „Každý, kdož odstupuje, nezůstává v učení Kristově, nemá Boha.“ II. Jan 1, 9.;

4. **n e t e č n o s t í n e b l h o s t e j n o s t í** ve víře (indifferentismus), kdo pravdy a milosti svatého náboženství si nevází, k zákonům jeho, k svatým obřadům a obyčejům církevním, lhostejně se má, myslí, že víra jest jako víra.

S ní obyčejně spojena jest **l e n o s ť u v ě c e c h n á b o ž e n s k ý c h**, kterou vinen jest, kdo pro Boha a pro víru nic podstoupiti nechce, kdo svatému náboženství se neučí, koho modlitba netěší, kdo vůbec víru skutky neukazuje.

Jak obé jest hříchem velikým, učil Pán Ježíš v podobství o služebníkovi neužitečném, jakož i o fíku uschlém;

5. **p o c h y b o v á n í m v e v í ř e**, kdo svévolně o svatém náboženství také věci smýšlí, mluví neb se zálibou poslouchá, která ho od pevné víry odvracují. Nejlépe se toho uvarujeme, když v takovém případě upřímně hledáme poučení, na př. u nábožných moudrých lidí, u duchovního správce, neb čtením poučné náboženské knihy;

6. **p o v é r o u**, kdo o Bohu a jeho svatých věří a je tak ctí, jak s učením Církve se nesrovnává; některým obřadům neb věcem moci připisuje, které nemají, neb jich k takovým účelům užívá, ku kterým nejsou ustanoveny;

7. **h á d á n í m**, kdo z nedostatečných příčin budoucnost zvědět chce neb ji předpovídá (na př. ze snů, karet);

8. **k o u z l y a č a r a m i**, kdo pomocí zlého ducha nadobyčejných věcí vykonati neb lidem uškoditi míní.

Výsledek. Jako Bůh jeden jest, tak jest jen jedna víra pravá, víra Kristova, již hlásá Církev naše, té se držíme pevně, i v životě i při smrti v ní setrvejme!

§. 34.

O n a d ě j i.

Co naděje křesťanská jest.

Křesťanská naděje jest božská ctnost, kterou křesťan důvěrně očekává, cokoli Bůh

pro zásluhy Ježíše Krista slíbil, zvláště život věčný a prostředky k dosažení jeho.

Prostředky k dosažení života věčného jsou: milost Boží a odpuštění hříchův.

Můžeme a smíme i toho doufat, čeho nám k vezdejšímu životu ještě třeba, jako: statků pozemských a odvrácení všeho zlého.

Avšak máme vždycky nejprve doufat těch věcí, které se týkají duše a jsou jí ku spasení, a potom teprve věcí časných a vezdejších; tak praví Pán Ježíš: „Hleďte nejprve království Božího a spravedlnosti jeho: a toto všecko (t. j. čeho k vezdejšímu životu třeba ještě) bude vám přidáno.“ Mat. 6, 33.

Zvlášť před přílišným pečováním o statky vezdejší vystříhá nás Pán Ježíš, an v krásné řeči své na hoře ukazuje na ptactvo nebeské, kteréž Bůh každodenně krmí, a na kvítka polní, jež tak pestře odívá; čím více tedy my doufat můžeme a máme všech věcí duši a tělu potřebných od Boha, jenž ještě dobrotivý Otec náš, kterýž nám vše dobré dáti chce, a jsa všemocným, dáti může a věrným také skutečně dá a splní, co slíbil.

Avšak doufat můžeme toliko pro zásluhy Ježíše Krista, jelikož my sami, v sobě nehodni jsouce, před Bohem žádných zásluh nemáme.

Jaká musí býti naděje pravá.

Pravá naděje křesťanská musí býti;

1. pevná, když v Boha stále se důvěřujeme, a nechť nás cokoli potká, vždy od Boha pomoci doufáme, jako Abraham doufal, že Bůh mu dá syna slíbeného, neb David, který, dávaje se v boj s Goliášem, zvolal: „Hospodin kterýž vytrhl mne z moci lva, vysvobodí mne z ruky Filištínského tohoto;“

2. pokorná, když my před Bohem se ponížujeme ne pro dobré skutky, které máme, ale pro zásluhy Pána Ježíše doufáme jako Panna Maria, ona řekla služebníkům svatebním: „Cožkoli vám dí, učinite;“

3. účinná, když důvěřujete se v Boha, zároveň a spolu vše ochotně a pilně konáme, co duši naší a tělu našemu

prospívá; sv. Petr, ač celý den a celou noc marně lovil, doufal sice, že Pán mu dá hojný rybolov, ale zároveň také rozestřel síť, pracoval, přičinil se; tak i my doufejme, ale spolu pracujme, pak nás požehnání Boží nemine.

Kdo proti naději hřeší.

Proti naději h ř e š í:

Kdo více pozemských statků a radostí vyhledává, nežli spasení duše své;

kdo v Boha málo doufá, spoléhaje více na sebe a na lidi, než na Boha, neb kdo v neštěstí jakémkoli postaven jsa, bývá málomyslným a netrpělivým; protož napomíná moudrý Šalomoun: „Doufej v Hospodina celým srdcem svým a nespolehej na opatrnost svou.“ Př. 3, 5.;

kdo bez bázně před Bohem hřeší a nečiní pokání, neb kdo v patrné nebezpečnosti sám svévolně se vydává a při tom od Boha pomoci žádá a očekává; o takovém člověku pravíme, že na milosrdenství Boží opovážlivě se spoléhá.

Největší hřích proti naději jest z o u f a l s t v í, jímž jest vinnen, kdo v Boha docela doufati přestal, mysle, že mu Bůh odpustiti a jemu pomoci nemůže neb nechce, a při tom často na vlastní život svůj sahá, jako zoufalý Jidáš.

Výsledek. Kdo na Boha se spoléhá, na skále staví dům svůj; jako kotva pevně drží loď uprostřed zbouřeného moře: tak ať důvěra v Boha pevně podporuje nás v každé bouři života našeho, neb Bůh jest spomožitel náš! „Ty, Pane, jsi naděje má,“ říkejme jako sv. Bernard; „cokoli bude mně kdy činiti, opouštěti, trpěti — Ty, Pane, jsi povždy mým útočištěm.“

§. 35.

O lásce křesťanské.

Co láska křesťanská jest.

Láska křesťanská jest Božská ctnost, kterou Boha pro něho samého nejvyšš si vážíme a

jemu celí a se vším se oddáváme, snažíce se, abychom se jemu vždy více zalíbili.

Máme milovati Boha, protože sám v sobě nejvýše dokonalý a vší lásky nejhodnější jest, i proto jej milujeme, že k nám jest nejvyšš dobrotiv, a všechno dobré máme od něho.

Láska k Bohu musí býti:

1. nade všechno, když Boha více si vážíme, než toho, co jest nám na světě nejmilejší; z celého srdce, z celé duše, ze vší síly a ze vší mysli své, když všechna myšlení, všechny žádosti, řeči a skutky tak spořádáme, aby Bohu se líbily, a při tom jsme hotovi, raději všechno i život ztratiti, nežli Bohu hříchem se znelibiti; krásný příklad takové lásky dává nám sv. Pavel, an dí: „Jist jsem, že ani smrt, ani život, ani andělé, ani knížactvo, ani mocnosti, ani přítomné věci, ani budoucí, ani síla, ani vysokost, ani hlubokost, ani jiné stvoření nebude moci nás odloučiti od lásky Boží, kteráž jest v Kristu Ježíši, Pánu našem.“ Řím. 8, 35—39.;

2. stálá, když v každé době, v každém případě svého života, ať v štěstí, ať v neštěstí, Boha stejnou měrou milujeme; překrásným příkladem jest nám blahoslavená Panna Maria;

3. účinná, když lásku k Bohu i skutky dokazujeme, a jen ta láska jest pravá, která se skutkem ukazuje; krásný toho příklad nám dává sv. apoštol Jan, který takovou lásku měl k Bohu, že nazván jest miláčkem Páně a apoštolem lásky, an dí: „Synáčkové moji, nemilujmež slovem ani jazykem, ale skutkem a pravdou.“ I. Jan 3, 18.

Nejlépe dokazujeme lásku k Bohu, zachovávajíce svatá jeho přikázání; tak dí Pán Ježíš: „Kdo má přikázání má a zachovává je, tenť jest, který mne miluje.“ Jan 14, 21.

Kdo proti lásce k Bohu hřeší.

Proti lásce k Bohu hřeší:

Kdo pozemských věcí a tvorů více si váží a je miluje, nežli Boha;

kdo ve věcech Boha se týkajících netečným jest neb dobrodiní Božích vděčně neuznává a na Boha zapomíná.

Každý těžký hřích jest proti lásce Boží, jelikož Bůh jím se uráží.

Největší ale hřích jest nenávisť Boha, jíž vinen jest, kdo Bohem, nejvyšším Pánem, pohrdá a slovy neb skutky to na jevo dává.

Tohoto hrozného hříchu dopustili se fariseové proti Pánu Ježíši.

Výsledek. Milujme Pána Boha, nebo on prve miloval nás; láska Boží jest základ a cíl našeho života, neboť z lásky všechny ostatní ctnosti jako z bohatého pramene se řinou, a dokonalost života nezáleží leč v tom, abychom Boha v pravdě milovali.

§. 36.

O zevnitřní úctě Boží.

Jak Boha zevnitřně ctíme.

Boha ctíme zevnitřně, když svou víru, naději a lásku k Bohu, kterou uvnitř v srdci máme, také zevnitřními úkony dáváme na jevo s tím úmyslem, aby Bohu, jakožto nejvyššímu Pánu, čest a chvála byla vzdána.

Jsme povinni, ctíti Pána Boha i zevnitřně neb Bůh sám již v starém Zákoně přikázal, aby se jméno Boží a den sváteční světil, i jiné bohoslužebné úkony nařídil; v novém pak Zákoně Ježíš Kristus nejen učil posvětit jméno Boží, nýbrž sám nejkrásnějším příkladem jest, jak Boha i zevnitř ctíti máme.

On již, jsa 12leté pachole, putoval do chrámu Jerusalemského ke slavnostem, on vyčistil chrám prodavači znectěný, on každoročně byl při slavnostech v Jerusalemě, on modlitbou ctil Otce svého a učil nás modliti se: „Posvěť se jméno tvé!“

Avšak i přirozenost lidská toho vyžaduje, abychom i zevně Pána Boha uctívali; neb člověk jest

tak uspořádán, že puze na se vidí, aby to, co uvnitř myslí a cítí, dal i vně slovy a skutky na jevo; tím více však křesťan vidí se povinná, aby víru, naději a lásku k Bohu, kterou v srdci chová, zevnitřními úkony dal na jevo, které ku cti a slávě Boží slouží.

Takové zevnitřní úkony jsou:

modlitba, veřejné vyznání víry, přísaha, slib, veřejné služby Boží a svěcení dne svátečního.

§. 37.

O modlitbě.

Modlitba jest pozdvižení duše k Bohu; modlitba jest tedy úkon duševní a znamená, s Bohem v duchu se obírat, na Boha mysliti, jak praví svatý Augustin: „Modliti se jest: mysliti na Boha.“

Modlitba náleží k vnitřní účtě Boží, ale protože člověk to, co myslí, rád dává i slovy na jevo, stává se modlitba úkonem zevnitřním, když myšlenky duše své a žádosti srdce svého, které k Bohu obráceny jsou, slovy a zevnitřním znamením vyjadřujeme.

Taková znamení jsou: modliti se ústně, zpívati, dělati kříž, sepínati ruce, klekati na kolena, bítí se v prsy, skláněti hlavu.

Musí však zevnitřní modlitba býti vždy spojena s modlitbou vnitřní, to jest, musíme hleděti k tomu, aby to, co slovy a znamením vyjadřujeme, s vnitřními myšlenkami, žádostmi a city úplně se srovnávalo; pouze zevnitřní a ústní modlitba není ani pravá, ani platná.

Který jest účel modlitby, neb proč se modlíme.

Modlíme se, abychom Boha, jakožto nejvyššího Pána nebe i země, ctíli a chválili, to jest modlitba úcty neb chvály, jakou často prozpěvoval korunovaný pěvec David, žalmista Páně, v nábožných písních svých, a jakou my Bohu vzdáváme, prozpěvující chvalozpěv Ambrosianský: „Tebe, Bože, chválíme.“

Modlíme se, abychom Boha, nejlaskavějšího Otce svého, za potřebné duši a tělu milosti prosili, což jest modlitba prosby; tak modlil se Šalomoun, prose Hospodina za moudrost; tak se modlíme při počátku školního roku, prosíce za dar Ducha Svatého; tak modlíme se každodenně před vyučováním.

Modlíme se, abychom Bohu za obdržená dobrodiní děkovali — modlitba díků, jakouž modlil se spravedlivý Noe, přinášeje Bohu oběť, že byl od potopy zachráněn; tak děkujeme Pánu Bohu při konci školního i občanského roku za dobrodiní v něm obdržená; tak díky vzdáváme denně za udělenou milost vyučování.

Modlíme se, abychom, činíce pokání, dosáhli od Boha odpuštění hříchů, jako modlil se, lituje hříchu svého, sv. Petr; tak se modlíme, kdykoli svaté pokání činíme.

Modlíme se, abychom za jiné se přimlouvali u Boha neb abychom přimlouvou andělů a svatých dosáhli, čeho vlastní prosbou dosáhnouti jsme nehodni; tak se modlil Mojžíš za Israelity; Abraham se přimlouval za Lota; věřící za Petra v žaláři.

Proto i my se modlíme nejen za sebe, nýbrž i za rodiče, učitele, přátely a dobrodince, za živé i za mrtvé.

Tak i anděly a Svaté za jejich mocnou přimluvu u Boha prosíme.

Modliti se jsme povinni.

Modliti se jsme povinni, což vysvítá již z toho, co účelem modlitby jest.

Jsme však povinni, modliti se zvláště proto, že Bůh modlitbu přikazuje, a že Ježíš Kristus slovem i příkladem modliti se učil i velel.

Bůh v starém Zákoně přikázal modlitby, v novém Zákoně Pán Ježíš zřejmě velel a častěji opakoval: „Bděte a modlete se;“ on modlil se často soukromí, veřejně v chrámě Jerusalemském, na poušti, při poslední večeři, na hoře Olivetské, a poslední slova jeho na kříži byla modlitbou. Protož i my, jsouce vyznavači Kristovými, jeho příkladem se řídit máme.

Jsme však povinni modliti se i proto, že modlitbou dosahujeme milosti Boží i jiných dobrodiní, zvlášť pomoci a útěchy ve všelikých potřebách života, o čemž nás ubezpečuje Pán Ježíš, řka: „Začkoli budete prositi Otce mého ve jménu mém, dáť vám.“ Jan 16, 23.

Veliká jest moc modlitby: Manasses když byl v úzkosti, modlil se, a Bůh uvedl ho do Jerusalema do království jeho; starý Tobiáš raněn slepotou modlil se a uzdraven jest; modlitbou Eliášovou byl syn vdovy Sareftské opět k životu vskříšen; modlili se Israelité v zajetí babilonském, a Bůh jim dal vrátiti se do vlasti.

Povinni jsme modliti se, kdykoli některé d ů l e ž i t é dílo počínáme, jako sv. Petr, chtěje vskřísiti Thabithu, učennici Páně, plnou dobrých skutků a almužen, klekl na kolena a modlil se; David sedmkrát za den se modlíval i v noci k modlitbě vstával; Daniel třikráte za den na kolenou se modlíval; proto se modlíme při počínání denní práce, jakož i po jejím ukoučení (modlitba ranní a večerní).

I před jídlem a po jídle sluší se modliti; u Židů byl obyčej, že domácí otec, vzav chléb do ruky, jménem veškeré čeledi dobrořečil Hospodinu; Kristus Pán při nasycení 5000 lidí na poušti, i při poslední večeři prve dobrořečil a požehnal chléb; tak činívali a po dnes činí nábožní křesťané.

Modliti se máme, kdykoli Církev zvoněním k modlitbě vyzývá (Anděl Páně — umíráček — při pozdvihování).

Zvlášť pak modliti se máme v dobách pokušení, soužení a nebezpečenství; Pán Ježíš modlil se před svým utrpením i apoštoly napomínal k modlitbě; sv. Štěpán, jsa kamenován, modlil se; sv. Petr v žaláři se modlil.

Modliti se máme při přijímání svaté Svátosti, při mši svaté, v obecných a veřejných potřebách, při průvodech církevních.

Modliti se můžeme na každém místě, tak pravil Pán Ježíš k ženě Samaritance; modlitba není obmezena na určité místo, přec výhradně jest chrám d ů m modlitby, jak pravil Pán Ježíš, vyčišťuje chrám: „Dům Otce mého dům modlitby jest.“

Jak se modlití máme, aby Bůh modlitby naše vyslyšel.

Modlití se máme:

ve jménu Páně, totiž v duchu a dle nařízení Pána Ježíše a pro zásluby jeho, tak nás tomu učí, an dí: „Amen, amen pravím vám, začkoli budete prositi Otce mého ve jménu mém, dám vám.“ Jan 16, 23. Sv. Petr ve jménu Páně rozestřel síť a zahrnul množství ryb; Bůh mu požel, kdežto prve marně se namáhal;

s čistým a zkroušeným srdcem, abychom bez těžkého hříchu byli, neb majíce na sobě hřích, dokonale jej litovali a pokání činili; hříšníka nekajícího Bůh nevyslyší vedle slov Písma sv.: „Daleko jest Hospodin od bezbožných: ale modlitby spravedlivých vyslyší.“ Přísl. 15, 29. Pán Ježíš slyšel modlitby kajících hříšníků a jim odpouštěl, jako Zachaeovi, Marii Magdaleně a vinníku na kříži;

s důvěrou a pokorou, máme totiž, modlíce se, nehodnost svou uznávati a v Boha se zcela důvěřovati; při tom vší roztržitosti myslí se vystřící, ale i vně pravou pobožnost na jevo dávati, jakož příklad dává nám publikán či celník v chrámě se modlící, který bije se v prsy, pln pokory zvolal: „Bože, buď mně milostiv hříšnému!“

A není-li hned vyslyšena modlitba naše, nemáme ustati od modlitby, nýbrž v ní setrvati, majíce za to, že buď se nemodlíme dobře, neb že nejsme hodni, aby Bůh vyslyšel nás, neb že to, zač prosíme, neprospělo by nám, aneb že Bůh nám jiných a lepších milostí uděliti chce, protož nám tím horlivěji modlití se jest, jako nás k tomu vedl Pán Ježíš, uče v podobenství o příteli neodbytném, že se modlití máme s vytrvalostí, ale také

s odevzdaností do vůle Boží, abychom Bohu na vůli nechali, zdaž nás vyslyší, vědouce, že Bůh nejlépe zná, co nám prospívá, jako nám krásným toho příkladem jest v starém Zákoně trpělivý Job, v novém Zákoně sám Kristus Pán, když se modlil na hoře Olivetské: „Otče, ne má, ale tvá vůle staň se;“ proto i nás učil modlití se: „Buď vůle tvá, jako v nebi, tak i na zemi.“

Modlíme se buď sami či soukromě, zvlášť k modlitbě pomáhá samota, protože tu mysl naše, nejsouc vyrušována, jest více pozorna a sebrána; i Pán Ježíš miloval a vyhledával samotu, chtěje se modliti; neb se modlíme s jinými či společně, jako: ve škole, doma v rodině, neb veřejně, jako: v chrámě, při průvodech, slavnostech.

Nejpřednější modlitby, které konáme, jsou:

Modlitby: Otče náš a Zdrávas.

„Otče náš“ jest modlitba, které nás Kristus Pán učil, a proto i modlitbou Páně se jmenuje.

Modlitba Páně jest nejen nejpřednější modlitba, nýbrž i vzor nejdokonalejší, podle něhož všechny naše modlitby zřízeny býti mají, ukazuje nám, kterak Boha ctíti a zač jej prositi máme.

Modlitba Páně skládá se z předmluvy a ze sedmi proseb.

Předmluva jest: Otče náš, jenž jsi na nebesích!

Nazýváme Boha Otcem, protože na křtu svatém dítkami svými a vespolek bratřími nás učinil, a říkáme: jenž jsi na nebesích, protože Bůh sice na každém místě jest, zvlášť ale na nebi sídlí, kde andělé a vyvolení Boží tváří v tvář jej spatřují a s ním se radují; proto i my se modlíme, oči k nebi pozdvihující.

Po této předmluvě následuje sedm proseb.

V prvních třech prosbách prosíme za věci, jež k Bohu samému se vztahují, žádajíce, aby Bohu všude a ode všech lidí čest a chvála byla vzdávána, aby jeho království na zemi, totiž Církev, se upevňovalo a šířilo, jakož i za to prosíme, aby se nám po smrti nebeského království dostalo, a z té příčiny připojujeme prosbu, aby všickni lidé zde na zemi vůli Boží, totiž jeho svatá přikázání tak ochotně a rádi plnili, jako ji andělé a svatí plní v nebi.

Ve čtyřech posledních prosbách prosíme za věci, které našich duševních a tělesných potřeb se týkají; zvlášť pak prosíme

za vše, čeho nám k zachování tělesného života jest třeba, jakož i za to, aby nám pokání činícím Bůh hříchy odpustiti, pokušení k hříchu od nás odvrátiti a všeho zla duše i těla milostivě ochrániti ráčil.

Modlitbu Páně zavíráme hebrejským slovem: „A m e n,“ kteréž zde znamená, jako: staniž se, zač prosíme.

Dle modlitby Páně mají všechny naše modlitby býti spořádány; máme totiž prositi vždy nejprve za to, co ke cti a slávě Boží a ku spasení našemu i ku spasení bližního slouží, potom teprv za věci vezdejší, pokud nám jest jich třeba.

K „Otčenáši“ připojujeme „Zdravas“ neb pozdravení andělské, v kterémž Pannu Marii, nejblahoslavenější matku Boží, více, než anděly a svaté, ctíme a za mocnou její přímluvu vzýváme.

Výsledek. Co bylině jest rosa, co ptáku jest vzduch, co tělu jest pokrm: to duši jest modlitba; kdo se nemodlí, ten nedbá o duši svou; nábožná modlitba nechť nás provází tímto životem, jako provázel mladého Tobíáše anděl Rafael, kteréž slovo se vykládá: Lék Boží. Modlitba budiž i nám lékem duchovním ve všech případech života, jímž posílnění také my po tomto putování šťastně se vrátíme k svému Otci, jenž jest na nebesích.

§. 38.

O vyznání víry.

Vyznáváme veřejně víru svou, když svobodně přede všemi lidmi slovy a skutky dokazujeme, že katolické náboženství za jedině pravé máme a věříme.

Povinni jsme víru svou veřejně vyznávat, protože Pán Ježíš velel, abychom víru svou ústy vyznávali a skutky dokazovali.

Zvlášť povinni jsme, víru svou vyznati:

když toho žádá čest a sláva Boží, jako při církevních slavnostech a veřejných průvodech;

když toho vyžaduje spasení duše, jako při přijímání sv. Svátostí;

když tím bližnímu k poznání víry pomáháme neb u víře jej utvrzujeme, na př. poučením jinověrce;

když vrchnost duchovní neb světská k tomu vyzývá.

Proti tomu prohřešuje se, kdo za víru se stydí, neb ji zlehčuje, neb když jiní o víře potupně mluví, víry se nezastává a jí nehájí.

Výsledek. Nestydíme se nikdy za víru, ale ve víře hledejme čest a chloubu svou, jako sv. Pavel, kterýž praví: „Nechlubím se, leč v kříži Pána našeho Ježíše Krista.“

§. 39.

O přísaze.

Přísaha jest slavné dovolávání se Boha za svědka, že pravdu mluvíme neb že slibu svému dostáti chceme.

Přísahati jest dovoleno, neb již v starém Zákoně přísaha byla dovolena; v novém Zákoně sám Kristus Pán u nejvyššího kněze Kaifáše, i svatí apoštolové před soudem přísahali.

V Písmě svatém sice psáno, že Pán Ježíš řekl: „Pravím vám, abyste nikterak nepřisahali, ale buď řeč vaše: ano, ano; ne, ne; což pak nad to více jest, to od zlého jest.“ Mat. 5, 34, 37. Těmi slovy nikterak Pán přísahy nezapověděl, nýbrž horlil proti takovému přísahání, jakož měli Židé pro nepatrné věci, neb i z pouhého zvyku v obyčeji.

A Pán Ježíš proto vystříhal před takovým přísaháním, poněvadž jest přísaha úkon nejvyšší slavný a veledůležitý, jelikož přísahající člověk dovolává se Boha, jakožto soudce vševědoucího, nejvyššího spravedlivého a všemohoucího.

Proto také přísaha jest dovolena jen z příčin velmi důležitých, totiž: když o pravdě úplně přesvědčení jsme; když to, nač přísaháme, jest věcí důležitou a dovolenou, a když k přísaze od řádné vrchnosti vyzváni jsme.

Proti přísaze hřeší:

Kdo přísahá křivě, když bera Boha za svědka, vědomě něco nepravého tvrdí;

kdo přísahá lehkovážně, když Boha za svědka bere při věcech nepatrných, a přísahá-li při věcech nedovolených a hříšných neb docela bez příčiny, jest to přísaha svatokrádežná;

kdo přísahu zruší, když neplní, co přísahou slíbil.

Křivopřísaha jest hřích velmi těžký a veliký zločin, který již zde světská spravedlnost velmi těžce trestá; tím více Bůh jej časně i věčně trestá, jako trestal Saula, který přísahal, řka: „Živ jest Hospodin, že nebude zabit David,“ a přec snažil se probodnouti Davida.

Také se prohřešuje:

Kdo se rouhá, když o Bohu, o jeho svatých a o sv. náboženství potupně neb s opovržením mluví; v starém Zákoně byl rouhač kamenován; rouhání jest tak veliký hřích, že sám Pán Ježíš pravil: „Všeliký hřích bude lidem odpuštěn, ale rouhání proti Duchu Svatému nebude odpuštěno.“ Mat. 12, 31.;

kdo se zaklíná, když sobě neb jiným zlého duše i těla přeje, jako jest: dušovati se, proklínati, zatracovati někoho;

kdo jméno Boha samého a jiná svatá jména beze vší uctivosti pronáší, jako jest hříšný návyk často a bez příčiny neuctivě říkati: Ježíš, Maria; i ten hřeší, kdo k posvátným věcem lehkomyšlně neb žertovně se má, neb kdo jinak, než k čemu určeny jsou, jich užívá.

Výsledek. Vše, co by bylo proti úctě jména Božího, budiž vzdáleno od nás, a jen toho budme bedliví, čím by čest a sláva Boží se rozmnožovala.

§. 40.

O s l i b u.

Slib jest dobrovolná, Bohu učiněná přípověď, že něco dobrého a bohumilého vykonáme, k čemu zákonem Božím zavázáni nejsme.

Jsme povinni, sliby Bohu učiněné v ě r n ě plniti, neb tak přikázal Bůh: „Když slib učiníš Hospodinu Bohu, nebudeš prodlévati, splniti ho.“ V. Mojž. 23, 21.

Sliby činiti máme velmi opatrně; vyžaduje se, aby slíbená věc byla dobrá, Boha důstojná a možná, a dále aby osoba, která slib činí, byla podle vůle své svobodná a samostatná.

Proti tomu hřeší:

Kdo slib činí lehkovážně, buď že slibuje, co splniti nemůže, buď co Bohu se nelíbí, jako Jefte neb někteří Židé, kteří slíbili, že nebudou jísti ani píti, dokud nezavraždí Pavla;

kdo slib ruší, buď že ho docela nevyplní neb ne tak, jak přislíbil.

Poznámka. Jestli slib učiněný náležitě aneb vůbec vyplniti nemůžeme, musíme prositi duchovní vrchnost, aby nám v té příčině radou byla, na př. svého zpovědníka.

§. 41.

O veřejných službách Božích.

Veřejné služby Boží jsou zevnitřní úkony, kterými ve společnosti věřících na posvátných místech vnitřní nábožnost svou ke cti a chvále Boží projevujeme.

Jsme povinni veřejným službám Božím přítomni býti, protože se tím česť a chvála Boží rozmnožuje, a protože při nich hojných milostí dosahujeme, vespolek duchovně se vzdělávající a vnitřní nábožnost (víru, naději a lásku) rozmáhající.

Zvlášť pak povinni jsme přítomni býti m š i s v a t é, protože touto obětí, jakožto památkou oběti Kristovy na kříži, služby Boží počátek svůj a moc svou mají, a protože jen touto obětí pro zásluby Kristovy nám ku spasení sloužiti mohou.

Jsme povinni slova Božího neb k á z a n í, v kterém se vykládá učení víry a mravů, pilně a pozorně poslouchati, protože víru svou dokonaleji poznávati a rozmáhati máme.

Proti tomu hřeší:

Kdo služby Boží zanedbává neb při nich ne-
uctivě se chová; (ohlíží, směje se, jiné z pobožnosti
vyrušuje, mluví);

kdo kázání, studující exhorty či řeči duchovní buď
neposlouchá, buď roztržitě a nepozorně.

§. 42.

O svěcení dní svátečních.

K zevnitřní účtě Boží náleží ještě svěcení ne-
děle a svátků.

Neděle jest den sváteční, který jest od svatých apo-
štolů ustanoven na památku z mrtvých vstání Pána
Ježíše, proto i dnem Páně se jmenuje.

Svátky jsou dnové výroční památky ku počtě
Boží a jeho Svatých ustanovení.

Jak neděle a svátky světiti máme, ustanovila Církev
zvláštním přikázáním.

§. 43.

O účtě andělů a svatých.

Ctíme také Boha, když anděly a svaté jeho
uctíváme, protože pocta, kterou andělům a svatým
vzdáváme, na Boha samého se vztahuje.

Ctíme anděly a svaté, protože jsou služebníci a
přátelé Boží, mnohými milostmi od Boha jsou obdařeni
a u Boha za nás se přimlouvají.

Přede všemi jinými svatými ctíme zvlášť Marii,
blahoslavenou Pannu, protože jsouc matkou Pána
Ježíše, nejvyšší důstojnosti dosáhla a nade všechny anděly
a svaté povýšena jest. •

Anděly a svaté ctíme tím, že si jich vážíme, za
přimluvu je vzýváme, jejich ostatky a obrazy v uctivosti
máme, zvlášť pak jejich ctnosti následující, jim podob-
nými býti se snažíme.

Ostatky svatých jsou věci, které po svatých zbyly, zvlášť částky jejich těl.

Ctíme ostatky svatých, protože jsou drahé památky těch, kteří v ctnosti Bohu sloužíce, miláčky Božími se stali, a protože i Bůh jimi mnohé zázraky činil a je oslavil; tak Mojžíš, vyšed s lidem s israelským z Egypta, vzal s sebou kosti Josefovy; kostmi Elisea proroka učinil Bůh (IV. král. 13, 21.) zázrak, že člověk mrtvý, byv na ně položen, oživil.

Ctíme o b r a z y svatých, protože nám jimi něco ctihodného se představuje, abychom k uctění svatých a k následování jejich povzbuzováni byli. Bůh přikázal Mojžíšovi, aby udělal hada měděného za obraz budoucího Spasitele na kříži, dal dva cherubíny postavit na víko archy úmluvy; tak i Šalomoun dva cherubíny z olivového dřeva a zlatem pokryté uprostřed chrámu postavil.

Ovšem bylo v starém Zákoně zakázáno, míti i ctíti obrazů, jelikož Israelité byli náchylni k modloslužbě; my však křesťané víme, že účta, již k obrazům neb sochám svatých máme, nikoliv k hmotě a látce, z které učiněny jsou, se vztahuje, nýbrž k těm osobám, jež jimi se představují, a které účty naší zasluhují.

Výsledek. Bůh jest svrchovaným Pánem naším, jemu nejvyšší čest a sláva náleží. V duchu a v pravdě se jemu klanějme i zevnitřními úkony dokazující, že v Boha věříme, v něho doufáme a jej nejvyšš milujeme.

Oddíl II.

O povinnostech samých k sobě.

§. 44.

O křesťanské samolásce.

Hlavní povinnost, kterou křesťan k sobě samému má, a v které všechny ostatní povinnosti zahrnuty jsou, jest křesťanská sebeláska, aby totiž sebe sama křesťansk y miloval; neb tak pravil Pán Ježíš: „Budeš milovati bližního, jako sebe samého.“ Mat. 22, 39.

S e b e s a m a k ř e s t a n s k y m i l o v a t i j e s t : sebe si vážit proto, že jsme k obrazu Božímu stvořeni, krví Kristovou vykoupeni a Duchem Svatým posvěceni; při tom však ustavičně snažit se máme, abychom vždy dokonalejšími se stávali.

Křesťanská sebeláska záleží v p e č o v á n í o v ě č n o u a č a s n o u s p á s u n a š i, a ukazuje se tím, že jak o duši, tak o tělo náležitě se staráme.

§. 45.

P é č e o d u š i.

Kdy o duši svou náležitě se staráme.

S t a r á m e s e o d u š i s v o u, když její spasení vyhledáváme, horlivě všeho užívající, čeho Bůh i Církev k spasení duše nám poskytuje. Pán Ježíš pravil: „Hledejte nejprve království Božího a spravedlnosti jeho, ostatní bude vám přidáno“, Mat. 6, 26., a na jiném místě: „Co prospěje člověku, by všecken svět získal, ale duši své škodu trpěl?“ Mat. 2, 35.

Staráme se o duši svou, když přirozené mohutnosti její patřičně a souměrně vzděláváme.

Mohutnosti duše jsou: r o z u m, c i t a v ů l e.

Vzděláváme duši svou, když rozum potřebnými a užitečnými vědomostmi opatřujeme, křesťanské vědy a umění pěstujeme; proto jest povinností, do školy pilně choditi a učit se, výhradně náleží tak studující mládeži, již krásný příklad dává 12letý Ježíš, sedě mezi učiteli v chrámě a otazuje se jich, tak že se divili; proto praví o něm Písmo svaté, že prospíval moudrostí a milostí před Bohem i před lidmi. Především však na paměti mějme, co praví moudrý král Šalomoun: „Bázeň Hospodinova počátek moudrosti.“ Př. 1, 7.

Vzděláváme duši svou, když cit svůj ušlechťujeme, majíce zalíbení na všem, co krásné a dobré jest, zvláště na Bohu a věcech k němu směřujících, a z toho se těšíme.

Sem náleží především č i s t o t a s r d c e č i n e v i n n o s t, kteráž nás vede k tomu, že všeliké nezřízené

žádosti rozumně krotíce a všech hříšných rozkoší se zdržující, jen v tom si libujeme, co dobré, krásné a mravné jest a Bohu se líbí, proto blahoslavlil Kristus Pán ty, „kteří jsou čistého srdce, neb oni Boha viděti budou.“ Mat. 5, 8.

Čistota jest dar milosti Boží, za který často, ano denně Boha prositi máme.

Krásná ctnost jest stydlivost, že se nejen pro zlé skutky, nýbrž i pro každé domnění, ano i zdání zlého rdí a hanbí. Moudrý Sirach napomíná: „Před přátely styď se za řeči hanlivé.“ Sir. 41, 28. Stydlivost jest znamením svědomitosti, čisté, nepokažené mysli, jako zrcadlo, jež ukazuje vnitřní čistotu duše.

Vzděláváme vůli svou, když ji vůli Boží a vůli Bohem zřízené vrchnosti rádi a ochotně podrobujeme, plníce totiž zákon Boží a šetříce zákonů duchovních i světských přednostů svých.

Podrobení vůle své vůli vyšší jmenujeme k á z e ň, již Bůh nám poroučí, řka: „Kázně Hospodinovy, synu můj, nezemítej“, Pr. 3, 11; zvláště jest povinností studující mládeže, aby šetřila kázně, již zákony školní předpisují; napomínáť k tomu moudrý Šalomoun, řka: „Drž kázeň, nezpouštěj se jí: ostříhej jí, neb ona jest život tvůj.“ Pr. 4, 13.

Musíme se jí podrobiti d o b r o v o l n ě, r á d i a o c h o t n ě, jevíce při tom chuť a horlivost ke všemu dobrému, protože přesvědčení jsme, že tím duši svou vzděláváme a takto o její spasení se staráme.

Kdo proti péči o duši svou hřeší.

Hřeší:

L e n o s t í d u c h o v n í, kdo prostředků ku spasení neužívá a svého duševního vzdělání nedbá; Pán Ježíš vida strom fíkový, že nenese ovoce, dí jemu: „Nikdy neroď se z tebe ovoce na věky. I usechl fík ten hned pojednou“, Mat. 21. 19., a v podobenství o lenivém služebníkovi, který zakopal hřivnu, pravil: „Vezměte od něho hřivnu a dejte tomu, kterýž má deset hřiven. Nebo každému majícímu bude více dáno: od toho pak, kterýž nemá, bude i to, co má, odjato“, Mat. 25, 24, t. j. kdo schopností,

kteřé mu Bůh dal, neužívá, nebude mít z nich žádného užitku, stane se nevědomým: proto prohřešuje se

zaviněnou nevědomostí, kdo máe příležitost, aby nabył potřebných a užitečných vědomostí, jí svévolně zanedbává; dobře praví přísloví: „Kdo má k čemu příhodný čas, nechť na jiný nečeká zas.“

Prohřešuje se dále i

lichou osvětou neb naprosto světskou vzdělaností, kdo pouze o poznání světských věd a umění a nic o poznání věcí, Boha a spasení duše se týkajících, nedbá;

konečně hřeší se vším, co proti čistotě, mravnosti a kázni ješ. Sv. František Saleský praví: „Čistotě říkáme poctivosť a nepoškvřněnosť: a tomu, co jí naproti ješ, hanba a poškvřna.“ (Phil. III. cap. 12.)

Výsledek. Považme, jak vzácnými dary obdařil dobrotivý Bůh duši naši — dal jí rozum, svobodnou vůli, cituplné srdce. Hle! to jsou ty hřivny, jimiž těžiti, je vzdělávati máme. Koruna však všeho vzdělání ješ čistota neb přesnosť mravů, protož kázni vždy se podrobujeme, dbejme o to, by mravné chování naše bylo nejen pokud jsme ve škole, nýbrž v celém životě vždy vzorné, Bohu i lidem milé.

§. 46.

Péče o dobré jméno.

Jak o česť a dobré jméno pečovati máme.

Česť a dobré jméno ješ vážnosť, kterou nám jiní lidé projevují, že naše dobré vlastnosti co skutky uznávají a dobře o nás smýšlejí.

Česť a dobré jméno jsou nejvzácnější poklady ze všech pozemských statků, jak praví Písmo svaté: „Lepší ješ jméno dobré, než bohatství veliké: a přízeň lepší, než zlato a stříbro“ (Př. 22, 1), proto jsme povinni, abychom o ně náležitě pečovali.

Pečujeme o česť svou, když se snažíme o to, abychom v dobrém úmyslu a spravedlivým způsobem vážnosti u jiných si dobyli a jí také zachovali; proto napomíná nás sv. Pavel, an píše: „Opatrujme dobré netoliko před Bohem, ale i před lidmi.“ II. Kor. 8, 21.

Docházíme cti před Bohem, když varujeme se všeho hříchu, jeho přikázání plníme; neb **p r a v á č e s ť z á -**
l e ž í j e n v c t n o s t i, jak praví Písmo svaté: „Sláva
bohatých i chudých jest bázeň Boží.“ Sir. 10, 25.

Docházíme také cti u lidí, když v ctnosti živi jsouce,
plníme věrně všechny povinnosti stavu neb povolání svého;
tak praví Písmo svaté: „Moudrý v lidu děditi bude čest,
a jméno jeho živo bude na věky.“ Sir. 37, 29.

Uškodí-li nám kdo na cti, máme povinnost, cti své
hájit, jako Pán Ježíš hájil se často proti fariseům,
jemu utrhajícím, zejména, když jej obviňovali, že pomocí
knížete zlých duchů, Belzebuba, vymítá ďábelství, neb
jako sv. Pavel proti falešným učitelům, neb sv. Petr
před soudem.

Máme cti své hájiti, avšak jen **d o v o l e n ý m i**
prostředky, neb jak to zákon předpisuje, nikoliv po své
vůli, jak by se nám líbilo. (Nikoliv křikem a vádou, ale
před svými představenými, jako žáci před učiteli, jiní
lidé před náležitým úřadem.)

Kdo proti péči o čest svou hřeší.

Hřeší:

Kdo jen **l i c h é** cti vyhledává, kdo dobře činí, ne
aby Bohu, nýbrž jen lidem se zalíbil; proto napomíná
Pán Ježíš: „Pilně se varujte, abyste spravedlnosti své ne-
činili před lidmi, abyste od nich vidíni byli: jinak nebu-
dete míti odplaty u Otce, jenž jest v nebesích“, Mat. 6, 1.,
a sám nám dal příklad, když po zázračném nasycení
5000 lidí poznav, že jej chtěli učiniti králem, ušel na
horu sám jediný;

kdo **h ř í š n ý m s p ů s o b e m**, jako soubojem (du-
elem) cti své hájí, protože tím proti zachování života
prohřešuje se.

Prohřešuje se dále:

m a r n i v o s t í, kdo sobě na malicherných, pomí-
jejících věcech, jako na kráse, oděvu, rodu, jménu za-
kládá a pro ně cti vyhledává;

c h l u b i v o s t í, kdo o svých skutečných neb jen
domnělých přednostech chlubně mluví a jimi se honosí,
jako farisej v chrámě se modlící;

pokrytectvím, kdo jen na zevně neb pro časný zisk dobře činí, uvnitř jinak smýšleje, neb vůbec jen dobrým býti se tváří, jako činili fariseové, jejichž pokrytectví Pán Ježíš často káral;

pýchou, kdo o sobě příliš mnoho smýšlí, sebe přeceňuje a jinými pohrdá; Písmo svaté dí: „Bůh se pyšným protiví,“ a přísloví starodávné a osvědčené praví: „Pýcha předchází pád.“ Smutný příklad máme na Goliáši;

ctížádostí, kdo po přednostech a důstojnostech nesmírně baží; proto varuje nás Pán Ježíš v podobenství o hosti, předního místa při hostině vyhledávajícím;

nestoudností, kdo zlý život veda, nic o to nedbá, co jiní lidé o jeho skutecích soudí a mluví.

Výsledek Čest jest pokladem nad zlato a stříbro dražším, kterýž získati nám možno pilností a neúhonnými mravy; tím zjednáme si vážnosti u lidí a zalíbení u Boha.

§. 47.

P é č e o t ě l o .

Jaké povinnosti ohledem těla máme.

Máme povinnost, abychom o **zdraví těla**, o **zachování života** i o to se starali, čeho nám jest zde třeba.

Zdraví tělesné jest drahý statek pozemský, a šetříme je, když všeho se střežíme, co zdraví škodí, a všeho užíváme, co k zachování zdraví pomáhá.

Zdraví nejvíce pomáhá:

střídmost a střízlivost, jež nás vedou k tomu, abychom pokrmu a nápoje požívali jen, pokud toho k zachování života třeba.

Povinni jsme býti střídmými v jídle a pití, poněvadž nám Bůh pozemských darů poskytuje, abychom jich dle vůle jeho užívali, a protože střídmost nás nejen od mnohých nemocí, ale i od mnohých hříchů chrání; tři mládenci při dvoře královském v Babyloně nejedli masitých pokrmů, požívalíce jen zelenin, a přece jejich tváře

byly sličnější než ostatních. — Jan Křtitel jest nám vzorem střídmosti — a zkušenost učí, že střídmi lidé nejdelšího věku dosahují.

Kdo proti střídmosti hřeší.

Hřeší n e s t ř í d m o s t í, kdo pokrmu a nápoje nemírně užívá; nestřídmost nejen zdraví kazí a život ukracuje, nýbrž jest původem mnohých hříchů a nepravostí, jež Bůh přísně tresce, jako ukázal Pán Ježíš v podobenství o bohatci; podobně jest proti střídmosti:

l a b u ž n i c t v í, l a h ů d k á ř s t v í, v y b í r a č n o s ť v p o k r m e c h, kdo si v drahých a vybraných pokrmech libuje a je nikoliv za prostředek k zachování života, ale za účel života považuje. (Zkušenost učí, a lékařové potvrzují, že prostá strava jest nejzdravější; mládeži zvlášť doporučují moučná jídla, luštiny, zeleniny, mléko, a za nápoj výhradně jen vodu.) Dobře dí naše přísloví: „Prostě-li žiješ, sta let dožiješ.“

Co zdraví také podporuje.

Zdraví podporuje i přiměřený a slušný oděv, kterýž nemá býti těsný, aby vyvinování se tělesných sil nebránil, ale i tak aby byl spořádan, aby zevnější slušnost, jak toho stydlivost a mravnost žádá, jím zachována byla.

Sv. František Saleský praví: „Čistota zevnitřní jest znamením vnitřní čistoty, protož nic v rouše svém roztrhaného, rozpáraného, nespůsobně složeného neměj, neb jest to jakási potupa lidí, když neslušně oděni před nimi se ukážeme“; a naše dávné přísloví praví: „Třeba chudobně, jen když čistotně.“

Podobně zachovává zdraví práce a zaměstnání vůbec, jakož i ke zdraví slouží: z d r a v é o b y d l í, č i s t ý v z d u c h a při mládeži zvlášť dobře zřízený tělocvik.

Vše, co opakem toho jest, škodí zdraví, jakož i škodlivy jsou vnitřní vášně a naruživosti: hněv, zlost, nemírný zármutek, čtení oplzlých kněh a libování si v nich, zvlášť a nejvíce takové nemravné a hříšné

počinání si, za které se, kdo je páše, před Bohem a před lidmi stydětí musí, a které přesmutné časné i věčné následky za sebou přivádí.

Následkové tito jsou : ztráta nevinnosti duše, otupělost rozumu; zapomenutí na Boha; hanba a potupa před lidmi, i rozličné oškolivé, velmi bolestné a často i nezhojitelné nemoci těla.

Jak o tělesný život se staráme.

O tělesný život staráme se, když se varujeme bedlivě všeho, čím by tělo naše k úrazu neb docela ke smrti přivedeno bylo.

Největší hřích proti vlastnímu životu jest s a m o v r a ž d a, protože samovrah trojnásobného zločinu se dopouští.

Samovrah hřeší proti Bohu, jelikož si odnímá život, který sobě nedal, a jehož pánem jediné jest Bůh; hřeší proti duši své, kterou skutkem svým k věčnému odsouzení vydává, a hřeší proti společnosti lidské (proti rodině a příbuzným), jimž nevýslovný zármutek, hanbu a škodu působí.

Z té příčiny Církev nedovoluje, aby samovrah církevním pohřbem byl pochován.

Dále hřeší každý, kdo život svůj vydává do n e b e z p e č e n s t v í, t. j. do takových okolností se vydává, kde by buď k úrazu přijíti neb docela zahynouti mohl (nezkušeně a nepřislušně zacházeti se zbraní — koupati se v nepovědomých místech ve vodě — nebezpečně a odvážně lézti — i některé hry a podobné).

M ů ž e m e však tělo i zdraví vydati v nebezpečí, když toho vyžaduje naše povolání neb náš stav (vojín k obraně vlasti — kněz, lékař při nakažlivé nemoci); když toho žádá křesťanská láska k bližnímu a neprotivuje se to některé vyšší povinnosti (zachrániti život lidský při ohni — povodni); když víry a ctnosti jinak zachovati nelze. (Sv. mučníci raději smrt podstoupili, než by byli zapřeli víru — máme raději umřítí, než hřešiti.)

§. 48.

Péče o majetek.

Čeho k životu vezdejšímu ještě třeba jest.

K životu vezdejšímu jest nám též třeba m a j e t k u.

M a j e t k e m nazýváme p o z e m s k ý s t a t e k v ů b e c, jenž nám jako vlastní náleží, a jímž dle vůle naložiti můžeme.

Majetku proto jest nám třeba, abychom vezdejší potřeby své náležitě opatřiti a i bližnímu prospěšnými býti mohli.

Proto jsme povinni, abychom dobývali a rozmnožovali majetku svého prací a spravedlivým spůsobem vůbec, ale i to jsme povinni, abychom nabytého majetku šetrně a je-li možno také štědře k dobrému bližního užívali.

Užíváme majetku šetrně, když ho jen na věci potřebné a užitečné vynakládáme, všech zbytečných výloh se vystříhajíce; a štědře, když ho podle možnosti své ke cti Boží, k všeobecnému blahu neb ku blahu a podpoře jednotlivých lidí užíváme. Přísloví praví: „Kdo rád ze svého udělí, tomu Pán Bůh nadělí.“

Kdo proti péči o majetek hřeší.

Hřeší leností, kdo nechce pracovati, neb nedbá o to, aby se práci naučil a výživy sobě zjednal; následek toho jest žebrota, tuláctví, i jiné neřesti; známé přísloví dí: „Mladí ležáci — staří žebráci,“ a jiné: „Zahálka matka hříchův“;

l a k o m s t v í m, kdo nemírně po statcích a penězích baží a je chová, k ničemu dobrému jich nevydává a pouze za jediný cíl svého snažení je považuje;

m a r n o t r a t n o s t í, kdo majetkem zbytečně plýtvá a jmění svého na věci neužitečné, nepotřebné neb hříšné vynakládá (sem náleží: nemoudré, tak zvané hasardní hry; přílišná nádhera v oděvu; nestřídmost a vybíračnost

v jídle a pití). Pamatujme na známá přísloví: „Chudoba marnotratnosti nejbližší dědička.“ — „Začal na zlatě, skončil na blátě.“ — „Jak nabyl, tak pozbyl.“

Výsledek. Bůh člověku dal život a stvořil jej ku práci. Zachovejme zdraví své a život svůj pečlivě, avšak pilni a bedliví toho budme, abychom v mladém věku svém ku pracím svého budoucího povolání řádně se připravovali a tak sobě vezdejšího chleba dobytí a jiným prospěšnými státi se mohli. „Modli se a pracuj,“ buď heslem naším!

Oddíl III.

O povinnostech k bližnímu.

§. 49.

O obecných povinnostech k bližnímu.

Které povinnosti křesťanská láska k bližnímu nám ukládá.

Křesťanská láska k bližnímu ukládá nám, abychom zachovali k bližnímu svému tytéž povinnosti, jaké k sobě samým zachovati máme, neboť Pán Bůh velí: „Budeš milovati bližního, jako sebe samého.“

Bližní náš jest každý člověk, přítel a nepřítel, jak to Ježíš Kristus vysvětlil v krásném podobenství o milosrdném Samaritánu.

Bližního křesťanský milovati jest: milovati bližního proto, že jest, jako my, k obrazu Božímu stvořen a Kristem Pánem vykoupen, Duchem Svatým posvěcen a tudíž dítětem Božím a bratrem naším.

Jak máme milovati bližního, vysvětlil nejlépe Pán Ježíš, řka: „Všecko, cokoli chcete, aby vám lidé činili, i vy činite jim.“ Mat. 7, 12.

Této lásky k bližnímu jest tak třeba, že bez ní života věčného dojíti nelze, poněvadž, kdo bližního nemiluje, i Boha opravdu milovati nemůže; protož praví miláček Páně, sv. Jan: „Kdo nemiluje, zůstává v smrti —

každý, kdož nenávidí bratra svého, vražedník jest, a víte, že žádný vražedník nemá života věčného v sobě zůstávajícího.“ I. Jan. 3, 14. 15.

Milovati máme všechny lidi bez rozdílu, ale především ty, které nám Bůh nejbližší postavil, neb Bůh sám tak ve čtvrtém přikázání velí.

Dle toho obsahuje křesťanská láska k bližnímu povinnosti všeobecné, které ke každému plnutí máme, a povinnosti zvláštní, jichž nám k osobám zvláštním zachovati jest.

Všeobecné povinnosti k bližnímu jsou, abychom starali se o duši a tělo bližního tak, jako o duši svou a o tělo své se staráme.

§. 50.

Péče o duši bližního.

Staráme se o duši bližního:

P o u č o v á n í m, když bližního ve všem dobrém, zvláště ve svatém náboženství a ve věcech jemu užitečných a prospěšných, poučujeme a cvičíme; někdy jest to zvláštní povinností stavu neb povolání, na př. kněze, učitele;

pravdomluvností a upřímností, když se vším, co a jak smýšlíme a cítíme, s bližním v pravdě sdělujeme se, při tom důvěru jemu projevujeme; tak napomíná sv. Pavel Efezských: „Mluvte pravdu jeden každý s bližním svým“, Ef. 4, 25., a krásný příklad dal nám Pán Ježíš při Nathanaelovi, an o něm dí: „Aj právě Israelský, v němžto není lsti.“ Jan. I, 47. „Pravda jest dítě Boží,“ praví přísloví;

dobrým příkladem, když řeči a skutky své tak zřídíme, aby i bližní náš jimi k dobrému byl povzbuzen; to klade nám na srdce Pán Ježíš, mluvě o svíci, která se nestaví pod kbelec, ale na svícen, aby všickni viděli světlo její; a přísloví dí: „Příklad lépe, nežli ústa ctnosti vyučuje;“

bratrským napomínáním, když bližního před hříchem a přede vším, co dobrého není, laskavě střežíme a pokud možná, zlé od něho odvracujeme; neuposlechneli,

máme jej, jestli nám to náleží, potrestati, avšak z lásky k němu, ne z pomsty neb škodolibosti, ale v úmyslu, aby se polepšil. Pán Ježíš pravil: „Hřešil-li bratr tvůj, jdi, potresci jej mezi sebou a jím samým; uposlechneli tebe, získal jsi bratra svého.“ Mat. 18, 15.

Nenáleží-li nám, abychom potrestali bližního, jsme povinni, abychom pověděli těm, jimž to náleží, na př. žáci učitelům svým.

Mimo to jsme povinni, abychom bližnímu i jiné duchovní skutky prokazovali, jako: pochybujícím dobře raditi, zarmoucené těšiti, křivdy trpělivě snášeti a rádi odpouštěti, za živé i mrtvé se modliti.

Kdo proti péči o duši bližního hřeší.

Hřeší:

pohoršením, kdo bližního svého slovy neb skutky zúmyslně k zlému svádí, neb jemu podnět a příležitost ke hříchu dává.

Pohoršení jest velmi těžký hřích, tak že Pán Ježíš vyřknul: „Běda“ nad takovým člověkem, skrze kterého pohoršení pochází, a pravil: „Kdoby pohoršil jednoho z maličkých těchto, kteří věří ve mne, lépe by jemu bylo, aby zavěšen byl žernov osličí (mlýnský kámen) na hrdlo jeho, a on pohřížen byl v hlubokosti mořské.“ Mat. 18, 6.

Aron dal pohoršení Israelským, vzdělav jim zlaté tele, avšak Bůh potrestal Mojžíšem nevěrnost lidu; i synové Heliovi, berouce mocné maso obětní, čímž lid od obětí odvraceli, padli za trest v boji.

Kdo pohoršení dal, jest povinnen, aby pohoršení odstranil a zlé, které z toho pošlo, napravil.

Co proti lásce k bližnímu jest.

Proti lásce k bližnímu jest:

nenávisť, již se dopouští, kdo bližnímu svému nelibost slovy neb skutky na jevo dává, nerad ho vidí, nerad s ním mluví; proto praví sv. apoštol Jakob: „Každý,

kdož nenávidí bratra svého, vražedník jest.“ I. Jak. 3, 15. Synové Jakobovi nenáviděli bratra svého Josefa; Fari-seové Pána Ježíše;

z á v i s ť, kdo nad štěstím bližního truchlí, se mrzí a jemu duchovních neb hmotných statků nepřeje; **závist** jest jako i nenávisť tím větší hřích, že jiní hříchové z ní pocházejí; Kain ze závisti zabil bratra svého; Židé Pána Ježíše;

z l o s ť a h n ě v, kdo proti bližnímu svému rozhořčenou mysl má, zlého mu přeje neb sám se na něm mstí. Pán Ježíš pravil: „Amen, pravím vám, kdo se hněvá na bratra svého, hoden bude soudu.“ Mat. 5, 22.

Hřeší též, kdo prudkost myslí proti bližnímu na jevo dává škaredými slovy, nadávkami, láním neb zlořečením. Pán Ježíš pravil: „Kdo by řekl bratru svému: blázne, hoden bude pekelného ohně.“ Mat. 5, 23. („B l á z e n, n e m o u d r ý“ bylo u Židů velmi hanlivou přezdívkou.)

Hněvá-li se kdo na bližního svého pro jeho nepravosti, máje při tom úmysl, aby tím bližního polepšil, není to hněv zlý, ale jest to s v a t á h o r l i v o s ť; tak se rozhorlil Mojžíš, když přišel s hory Sinaie do ležení Israelských, uzřel modlu; Josue dal ukamenovati Achana, kterýž vzal něco z věcí prokletých; Pán Ježíš vyhnal prodavače z chrámu;

n e s m í ř l i v o s ť, kdo viny a urážky bližnímu odpustiti a s ním se smířiti nechce; krásný příklad smířlivosti máme na Abrahamovi a Lotovi; na Josefovi Egyptském; Jakob též hněvivému bratru Esauovi ustoupil a k radě matky své do Haran odešel, vraceje se, bratra dary usmířiti se snažil; Mojžíš za reptající Israelity se modlil;

l e ž a n e u p ř í m n o s ť; kdo bližního zúmyslně v blud uvádí, jinak myslí a jinak mluví, aneb tak se staví, že bližního klame.

Lež, ať jest jakákoli, jest v ž d y h ř í c h e m, neboť odporuje vnitřnímu přesvědčení a vědomí, jest tedy z úmyslu pronešená nepravda; protož napomíná nás sv. Pavel, řka: „Složíce lež, mluvejte pravdu jeden každý k bližním svým.“ Efes. 4, 25.

Lež jest Bohu i lidem protivna a trestu hodna: tak trestal Bůh Ananiaše a Safiru. Dobře praví přísloví: „Lháře Pán Bůh káře;“ a jiné: „Lež má krátké nohy, daleko nedojde.“

I nevlídnost, nevšímavost, neúslužnost a vůbec všeliké nelaskavé vedení si proti bližnímu odporuje lásce, již jsme mu povinni.

Výsledek. Milujme bližního svého, ochotně a laskavě se k němu majíce, neboť řekl Pán Ježíš: „Podle toho poznají vás, že jste moji učeníci, když se budete milovati vespolek.“ Zvláště žáci vespolek máme býti jeden k druhému vlídni, laskavi, úslužni, i toho nejmenšího slova neb skutku pilně se střežíce, čím by nelaskavost ke spolužáku vyšla na jevo.

§. 51.

Péče o čest bližního.

O čest bližního staráme se po křesťanskou tím, že jeho dobré vlastnosti náležitě i před jinými uznáváme, při tom vážnost zaslouženou jemu prokazujeme, neb že cti jeho hájíme a jeho skutečné chyby omlouváme, pokud se to s pravdou srovnává.

Proti tomu prohřešuje se:

Křivou žalobou, kdo u představených bližního udává chyby, kterých bližní se nedopustil;

křivým svědectvím, kdo nepravdivá obžalování bližního před jeho představenými neb před úřadem jako svědek potvrzuje za pravdu. Kniha přísloví praví: „Svědék falešný nebude bez pomsty, a kdož mluví lež, neuteče“, Př. 19, 15., a na jiném místě: „Svědék lživý zahyne.“ Př. 21, 28.;

pomluvou, kdo chyby o bližním vymýšlí a rozšiřuje neb dobré vlastnosti jeho zmenšuje; Bůh trestal Korea, Dathana a Abirona, kteří proti Mojžíšovi nepravými řečmi vzpouru učinili;

na cti utrháním, kdo skutečné chyby bližního bez potřeby vyjevuje, je rozšiřuje neb zveličuje.

Dovoleno jest, ano povinni jsme, abychom chyby bližního vyjevili, když tím chybujícího napravití chceme, neb když tím větší zlo předejítí se může; avšak vyjeviti je máme jen těm, kterým náleží, aby bližního napomínali neb trestali;

sočením, poštíváním, štváním, kdo o bližním před jinými tak mluví, aby je proti němu popudil; jakož i klevetnictvím a donášečstvím, ramenářstvím, kdo tajně pomluvy a klevety o bližním od jednoho k druhému donáší a tím bližnímu čest, přízeň, přátelství odjímá aneb nesváry tropí. Písmo sv. praví: „Nadýmač a jazyka dvojího jest zlořečený; mnohé, kteříž pokoj mají, zbouří.“ Sir. 28, 15.;

křivým podezřením, kdo o bližním bez dostatečných příčin něčeho zlého se domýšlí;

křivým posuzováním, kdo své zlé domnění o bližním za jisté má a před jinými za pravdu pronáší;

potupou, nadávkami, přezdíváním, kdo o bližním takové věci mluví, pro které čest a vážnosť u jiných ztratiti může, neb kdo jemu neslušná jména dává.

Hříchův těch jest účasten i ten, kdo rád poslouchá, když o bližním zle se mluví, kdo těmto hříchům nebrání a cti bližního nehájí.

Kdo bližnímu jakýmkoli způsobem na cti uškodil, jest povinnen, pomluvy a na cti utrhaní odvolati a škodu, která tím bližnímu se stala, napravití.

Výsledek. Dejme čest každému, komu čest náleží, avšak sami toho budme bedliví, abychom plněním povinností svých vážnosti a cti u jiných lidí sobě dobývali.

§. 52.

Péče o tělo bližního.

Pečujeme o tělo bližního, když se všeho pilně vystříbáme, čím by zdraví neb životu bližního se uškoditi mohlo.

Na zdraví bližnímu škodí, kdo jej přílišnou prací přetěžuje, kdo jemu zármutek a soužení působí, kdo jej poraní neb zmrzačí.

Proti životu bližního jest úmyslná vražda.

Vražda jest přetěžký hřích, protože vrah těžce hřeší proti Bohu, jenž jest Pánem života; proti bližnímu, jemuž život, nejdražší to statek pozemský, odjímá; proti společnosti lidské, již zbavuje jednoho k ní náležejícího člena i jinak mnoho zármutku a neštěstí způsobuje.

Proto Bůh vraha již zde na světě přísně tresce nejen brozným nepokojem zlého svědomí, ale i k tomu působí, aby vrah vyžrazen a řádnou vrchností potrestán byl.

Jest však někdy dovoleno, bližnímu života odejmouti, když toho vyšší povinnost vyžaduje, na př. veřejná bezpečnost neb ve válce.

Života bližnímu odejmouti právo má: řádná vrchnost k potrestání zločinců; vojín proti nepříteli; a v takovém případě, když člověk při vražedném útoku naň učiněném jinak života svého zachrániti nemůže. (Sebeobrana.)

Proti životu bližního jest i souboj, když dva protivníci proti sobě s nebezpečnou zbraní zápasí.

Souboj jest hřích veliký, protože člověk zúmyslně do nebezpečnosti života se vydává; proto také Církev soubojníkům církevního pohřbu odpírá. Dále

otroctví, onen smutný stav, kde člověk člověka nikoliv za bližního, nýbrž za pouhou věc považuje, s níž libovolně a násilně zacházeti může.

Otroctví jest veliký hřích, protože vůli Stvořitelově se přičí, který člověka k obrazu svému stvořil a chce, aby všickni lidé byli rovni a stejní jako dítky jednoho otce, a protože otroctví člověku svobodnou vůli a tím takřka život odnímá.

Jak pečujeme o zdraví bližního.

Pečujeme o zdraví bližního, když všeho vystříháme se, co by zdraví jeho škodilo, a vše jemu činíme, co by mu prospělo, zvlášť když jemu tělesná dobrodiní prokazujeme a almužnou jemu pomáháme.

Almužnou míní se všechno to dobré, co bližnímu z lásky k Bohu a z křesťanského milosrdenství prokazujeme, jako: chudé penězi, pokrmem, oděvem opatrovati, nemocné ošetřovati, nevinné vězně vysvobozovati, mrtvé po křesťansku pochovávat i jiné dobré skutky jemu činiti.

Pán Ježíš takovým skutkům hojně slibuje odplaty, a jak je konati máme, sám jest nám nejkrásnějším příkladem, útrpnost máje s lidem, když tento, trvaje na poušti, neměl, co by jedl; milosrdenství prokazoval nemocným, jež uzdravoval, a všude dobře činil a pomáhal. Krásný příklad jest též Kornelius, muž bohabojný v Cesarei, který mnohé almužny lidu činil, a Tabitha, učenice v Joppe, kteráž byla plna dobrých skutků a almužen.

I tím šetříme zdraví bližního, když s ním pokoj a svornost zachováváme, všeho se varujeme, co by ho rmoutilo a žalost mu působilo. Pán Ježíš blahoslaví ty, „kteří jsou pokojni, nebo oni synové Boží slouti budou.“ Mat. 5, 9.

Proti tomu hřeší, kdo k bližnímu tvrdé a nemilosrdné srdce má; nenávisť, závisť a hněv proti němu chová a rád svárů a různic vyhledává.

Pokoj a svornost máme zachovati i k těm, kteří nám ublížili, protože Ježíš Kristus i nepřátely milovati velí, řka: „Milujte nepřátely své, dobře činite těm, kteří vás nenávidí“, Luk. 6, 37., a on sám jest nám vznešeným příkladem, jak nepřátely milovati máme, an u prostřed největších bolestí na kříži se modlil za nepřátely své.

Jako on, máme i my svým nepřátelům milerádi odpouštěti, učiněné nám křivdy více přenáhlení, než zlé vůli jejich připisovati; co od nás závisí, jim dobře činiti, chováním svým jim ukázati vůli dobrou, že s nimi smířiti se chceme a za poznání a napravení jejich se modliti. Hle, Pán Ježíš Jidáše, zrádce svého, nazval přítelem; i svatý Štěpán modlil se za ty, kteříž ho kamenovali.

§. 53.

Péče o majetek bližního.*Jak o majetek bližního pečujeme.*

Pečujeme o majetek bližního, když ochotně a rádi jemu pomáháme a dle sil svých přispíváme k tomu, aby si potřebného majetku neb jmění dobytí a zachovati mohl.

To pak děje se:

Radou a poučením, když s ním se svými zkušenostmi sdělujeme se, aby živnost svou náležitě mohl provozovati;

prací, když u něho potřebné práce objednáváme a zaslouženou za to mzdu jemu dáváme;

skutečnou pomocí, když bližnímu v nouzi pomáháme neb peněz půjčujeme, z nich nebereme úrokův více, než co slušno a dovoleno jest.

Svěřil-li nám bližní majetek svůj neb některé věci své, máme je bedlivě opatrovati, jako by byly naše vlastní; a jestli jsme našli věc cizí, máme ji vrátiti; nevíme-li, kdo jest jejím vlastníkem, jsme povinni, ohlásiti to u obecného úřadu neb u správy duchovní. (Žáci nechť učiní tak ve škole.) Nikdy sobě nic cizího nenechme, znajíce přísloví: „Cizí jmění sebe větší — netrvalé; lepší spravedlivé — třeba malé.“ Aneb: „Z cizího nezbohatneš!“

Šetříme dále majetku bližního, když se všeho pilně varujeme, čím by na zahradách, v lese, vůbec na statku jeho uškoditi se mohlo.

Kdo proti péči o majetek bližního hřeší.

Hřeší:

krádeží, kdo věci, které bližnímu patří, bez jeho vědomí a proti vůli jeho odcizuje; hřeší také ten, kdo ku krádeži radí neb pomáhá, odcizené věci kupuje neb přechovává, věci nalezené neb sobě svěřené vrátiti nechce;

loupeží, kdo bližnímu násilně jeho majetek odnímá;

podvodem a šizením, kdo jakýmkoli způsobem bližního v blud uvádí, aby jej o majetek připravil, neb nepravou věc za pravou jemu podává, na př. nepravou míru a váhu; nepravé zboží; nepravé úpisy; falešné peníze;

lichvou, kdo nouze a potřeby bližního užívá k tomu, aby na něm přílišného zisku dobyl, na př. kdo z půjčky přílišné úroky bere; kdo věci bližnímu potřebné skupuje, aby je pak draho prodával. Dobře vězme, co praví přísloví: „Lichva a lešť, činí ďáblu česť.“

Podobně prohřešuje se:

Kdo po cizím statku nespravedlivě baží, protože pouhá touha a žádost nedostatek lásky k bližnímu jeví a snadno k jiným hříchům vede; a

kdo ze škody a neštěstí bližního se raduje, protože tím ukazuje, že prázden jest vší lásky k bližnímu.

Kdo bližnímu na jeho majetku jakýmkoli způsobem uškodil, jest povinnen, aby cizí statek vrátil a učiněnou škodu nahradil, nebo jinak nemůže se odpuštění hříchu, kterým to učinil, nadíti.

Výsledek. Buďme spravedliví ke každému, šetríce jeho statků a práv, a pamětliví jsouce slov Kristových: „Co nechcete, aby vám jiní činili, i vy nečiňte jim.“

§. 54.

O povinnostech zvláštních.

Jak dítky k rodičům se chovati mají.

Dítka mají rodiče své ctíti, jich si vážiti a je milovati, protože Bůh ve čtvrtém přikázání takto velí, a protože rodiče jsou po Bohu největší dobrodinové naši.

Dítka jeví česť a vážnost ku svým rodičům, když veřejně i v domácnosti jim náležitou úctu prokazují, k nim vždycky se znajíce, třeba by i chudí a sprostí

byli, a na ně ještě po smrti pamatujíce; tak ctil Josef Egyptský svého staříckého otce; tak i Šalomoun svou matku Betsabe.

Lásku projevují dítky svým rodičům, když jich ve všem, co není proti zákonu Božímu, poslušni a jim vděčni jsou. Nejkrásnější příklad jest 12letý Ježíš.

Poslušnost záleží v tom, když dítky rozkazy rodičův ochotně plní, všeho se varujíce, co rodičové zakazují: když jejich rady, napomínání i tresty ochotně přijímají, dle nich se řídíce, a třeba již velcí a odrostlí, přece ve všem dobrém jich následují; takovou poslušnost vidíme na Isákovi, Jakobovi a mladém Tobiášovi; a moudrý Šalomoun napomíná: „Slyšte, synové, kázeň otcovu, abyste poznali opatrnosti.“ Př. 4, 1.

Vděčnost dítek k rodičům jeví se tím, že se dítky snaží, aby rodičům svým mravností, pilností a dobrým chováním činili radost, jakož psáno jest o Pánu Ježíši, že prospíval moudrostí a milostí před Bohem a před lidmi.

Vděčnost dávají dítky na jevo dále tím, že rodiče své podporují, za ně práce vykonávají, v stáří a chudobě je živí, v nemoci je ošetřují a o to se starají, aby se jim v těžké nemoci dostalo lékařské pomoci a aby byli sv. Svátostmi opatřeni; umrou-li rodiče, aby je po křesťansku pochovali a za ně se modlili. Kniha přísloví dí: „Slyš otce svého a nepohrdej matkou svou, když se sestará.“ Př. 23, 22. Tu jest opět Pán Ježíš vznešeným příkladem, když jsa na kříži a blízek smrti, ještě o svou milou matku péči měl, poručiv ji Janovi.

Dítkám, které takto čtvrté přikázání Boží zachovávají, slibuje Bůh dlouhý život a požehnání zde na zemi.

Dítky, které ho však nezachovávají, tresce Bůh již obyčejně zde na světě; nezdárný syn Absolon, synové Heliovi jsou zde výstražným příkladem.

Rodiče zase mají povinnost, aby dítky své milovali a po křesťansku vychovávali; aby potřeby vezdejší, pokud si jich sami dobytí nemohou, jim dávali a o jejich opatření se starali.

Bratři a setry, přátelé a příbuzní mají vespolek se milovati, ctíti a jedni druhým pomáhati.

Jak k rodičům, mají dítky podobné povinnosti i k těm, kteří místo rodičů zastupují, totiž: k učitelům, pěstounům, poručníkům a dobrodincům, aby je ctili, milovali, jich poslouchali, jim vděční byli a za ně se modlili.

Výsledek. Rodičové jsou nám Bohem samým ustanoveni, aby o nás pečovali; považme, že nejsme nikdy s to, abychom jim to splatili, co pro nás činí; hleďme tedy jim aspoň tím vděčností dáti na jevo, že jim radost činiti chceme pilností v učení a neúhonností v mravích; jako náš milý Ježíš buďme i my jim poddáni a také my prospívati budeme moudrostí a milostí u Boha i u lidí.

Jak k osobám, jež pro svou důstojnost neb stáří cti-hodny jsou, chovati se máme.

Podřízení mají své představené, t. j. osoby, jež dle stavu svého o ně péči vedou, ctíti, milovati, jim věrně sloužiti, jich poslouchati a jim vděční býti.

Takové povinnosti mají služebné osoby ke svým pánům; učenci a tovaryšové ku svým mistrům; čeledínové ku svým hospodářům.

Proti tomu prohřešuje se, kdo představených svých nectí, jich neposlouchá, věrně jim neslouží, práce špatně a lenivě vykonává neb je okrádá.

Představení mají zase povinnost, aby o duševní a tělesné potřeby svých podřízených se starali, jim náležitou mzdu dávali a je dobrým příkladem pravého křesťanského života předcházeli.

Mladí lidé jsou povinni, aby lidi starší vlídností, pozdravováním a úslužností ctili, jich poslouchali, poněvadž zkušenější jsou, a k chybám jejich aby shovívaví byli.

Proti tomu prohřešuje se, kdo starcům neb ne-duživcům se posmívá, je tupí neb jiné příkoří jim činí; tak Bůh potrestal nezbedné pacholíky, kteří proroku Eliseovi se posmívali.

Které povinnosti k duchovní a světské vrchnosti máme.

Duchovní vrchnost neb zřízené v osadách kněží máme ctíti a jich poslouchati, protože

jsou duchovní otcové naši, kteří o blaho a spasení duší se starají.

Prohřešuje se, kdo duchovních nectí a neposlouchá, je tupí a haní aneb vůbec se k nim tak nechová, jak toho jejich vznešený úřad vyžaduje.

Vrchností světskou jsou mocnářové (císařové, králové) a jejich zástupcové v zemi neb úřadové.

Povinni jsme, abychom světské vrchnosti ctili, jich ve všem, co zákon světský poroučí, a co není proti zákonu Božímu, poslouchali a za ně se modlili, protože od Boha zřízení jsou a o naše vezdejší blaho se starají, jsouce hájiteli života, majetku a práv našich.

Prohřešuje se, kdo světské vrchnosti úcty a poslušnosti odpírá a jí se protivuje.

I vlast svou a národ svůj máme milovati a ctíti.

Vlast jest ona země, v níž jsme se zrodili a vychováni byli; národ jsou lidé, kteří v téže zemi se zrodili, tutéž řeč a tytéž obyčeje mají, jako my.

Jsme povinni, abychom rodáky své milovali, řeči národní neb mateřské si vážili, ku cti a slávě vlasti žili, jí proti nepřátelům statkem i životem hájili. Kristus Pán miloval svou vlast a národ svůj, jemu nejprve hlásal spásenosné učení, a když viděl zatvrzelost lidu, hořce nad Jerusalemem plakal.

Krásné příklady máme na Judithě a Estheře; podobně i na vlastencích svého národu: svatém Václavovi, sv. Vojtěchovi, Karlu IV., Otcí vlasti, sv. Janovi z Nepomuku a mnohých jiných. Naše přísloví dí: „Proti své krvi bojuje, kdo svého národu nemiluje.“

Prohřešuje se, kdož vlast svou bez důležité příčiny opouští, řeči mateřské náležitě se neučí, za ni a za krajany své se stydí, vlasti a práv jejích nehájí.

Výsledek. Největší sláva každého národu jest vzdělanost; budme tedy pilní svého vzdělání, a tak se již nyní připravujeme, abychom povolání, jež nám Bůh ve vlasti vykáže, řádně vykonávali ke cti vlasti a ku prospěchu krajanů svých.

Jak k nerozumným tvorům či zvířatům jest nám se zachovati.

Podle vůle Boží jsme povinni, abychom také se zvířaty dobře nakládali, protože jsou tvorové Boží, jež Bůh stvořil, aby nám k užitku byla.

Prohřešuje se, kdo zvířata násilně trýzní, jim dostatečné potravu nedává, je bez příčiny zabíjí neb jinak je kazí a maří.

Jest dovoleno, zvířata zabiti, když nám ku potravě slouží, když nám jsou škodná, neb když od nich jinak se uchrániti nemůžeme.

Zabiti je máme rychle a tak, aby se dlouho netrápila.

Také stromů máme šetřiti, protože jsou přírodě k okrase a k užitku nám slouží.

§. 55.

O přikázáních církevních.

Co přikázání církevní jsou.

Ježíš Kristus, jenž jest pravý Bůh, dal Církvi své moc, aby přikázání dávala, řka: „Amen, pravím vám, cokoli svázete na zemi, bude svázáno na nebi; a cokoli rozvázete na zemi, bude rozvázáno i na nebi“, Mat. 18, 18.

Svazovati a rozvazovati znamená dle tehdejšího způsobu mluvení: zákony dávati neb rozkazovati a zakazovati.

Církev také z rozkazu Páně a ve jménu Božím přikázání dávala; tak psali apoštolové bratřím obráceným z pohanstva na víru: „Vidělo se zajisté Duchu Svatému i nám, žádného více břemene na vás nevzkládati, kromě těchto potřebných věcí: abyste se zdržovali od věcí obětovaných modlám“, Skut. 15, 28., a sv. Pavel, chodě po Syrii a Cilicii, potvrzoval církev a přikazoval ostříhati přikázání apoštolů a starších.

Dle příkladu apoštolů dala Církev patero přikázání.

Přikázání církevní jsou rozkazové, jež Církev mocí Kristem Pánem jí udělenou zachovávatí velí.

Jsme povinni, abychom přikázání církevní zachovávali jako přikázání Boží, protože nám čtvrté Boží přikázání ukládá, abychom duchovních vrchností poslouchali, a Ježíš Kristus zřejmě velel, abychom Církve poslušni byli; i proto je máme plnit, že k snadnějšímu dosažení života věčného pomáhají.

Co ve dvou prvních přikázáních církevních se velí.

Ve dvou prvních přikázáních církevních velí se, abychom neděle a zasvěcené svátky náležitě světili.

Světíme neděle a svátky náležitě, když dopoledním a odpoledním službám Božím přítomni jsme a jiné pobožné skutky konáme, i ode vší služebné práce, jakož i všeho se zdržujeme, co by svatý ten den znesvětilo.

K dopoledním službám Božím patří mše svatá a kázání.

Máme v neděli a ve svátek celou mši svatou pozorně, uctivě a pobožně slyšeti.

Mši svatou slyšíme celou, když od počátku až ku konci jsme přítomni; slyšíme ji pozorně, když chránice se vší výtržnosti, bedlivý pozor dáváme na to, co kněz u oltáře koná, význam toho velebného úkonu v duchu přemítáme a mysl svou i srdce své k Bohu pozdvihujeme; slyšíme ji uctivě, když se při ní slušně a tak chováme, že jiné k pobožnosti povzbuzujeme, a pobožně, když při nejpřednějších částkách z celé duše své Bohu v pokore se klaníme, modlitbou neb nábožným zpěvem jej chválíme a za milosti a dobrodiní jemu děkujeme.

Hřeší, kdo bez důležité příčiny obmeškal, celou mši svatou slyšeti, neb kdo ji roztržitě neb nepobožně slyší.

Nehřeší však, kdo mši svatou obmeškal pro nemoc neb jinou důležitou příčinu.

Důležitá příčina může býti, když toho žádá povinnost lásky k bližnímu, na př. lékař jde k nemocnému; ošetřovati nebezpečně nemocného; i tenkrát, když by

se bližnímu znamenitá škoda stala, na př. chrániti majetek při ohni.

Jsme povinni v neděli a ve svátek kázání poslouchati (hlásání slova Božího — výklad evangelia — exhortu), protože kázání náleží ke mši svaté, jako druhdy bylo obyčejem, že kněz, když přečetl evangelium, částku právě přečtenou hned vykládal či kázal. (Na mnoze až posud se tak děje, zvlášť při ranních službách Božích.)

I proto jsme tím povinni, že užitečno a potřebno jest, aby nám pravdy svatého náboženství často ku paměti se přiváděly, čím víra naše zdokonaluje se, a my k dobrému býváme povzbuzováni.

Posloucháme kázání s užitkem, když je beze vši roztržitosti a velmi pozorně posloucháme, obracejíce na sebe, co kněz káže, a upřímně se přičiňujíce, abychom podle učení kazatelova se zachovali.

K odpoledním službám Božím náležejí: nešpory neb církevní hodinky, které jsou pobožnost, jež odbývá se v chrámech biskupských, klášterních a při těch kostelích, kde jest více duchovních, a skládá se ze žalmů či písní, které se buď střídavě odříkávají neb zpěvem a hudbou provázejí, při čemž potom částky z Písem svatých se čtou a modlitby slavnostem přiměřené říkají.

Křesťanské cvičení jest obšírnější výklad článků víry a pravidel mravů, kterýchž poslouchati jest povinna zvláště mládež, která ze školy vyšla, aby nezapomněla, čemu ve škole se naučila a dále ve víře se cvičila a zdokonalovala.

Svaté požehnání jest pobožnost, při které říkají se litanie a zpívají písně k uctění nejsvětější Svátosti oltářní; ku konci pobožnosti kněz věřící žehná.

Litanie jsou modlitby k uctění nejsvětějšího jména Pána Ježíše, a na poctu a za přímluvu Svatých, zvláště pak Matky Boží, Panny Marie.

Kromě toho jsme povinni, abychom i jiné pobožné skutky konali, jako: Svátost pokání a oltářní přijímali, nábožné knihy četli a vši služebné práce, když jí není třeba, se zdrželi.

Služebná práce jest ta, která se namáháním tělesných sil neb za mzdu koná, jako: práce řemeslnická, rolnická, nádennická.

Práce takové konati jest dovoleno, když toho neodkladná potřeba neb blaho bližního vyžaduje; k tomu však, může-li to býti, jest třeba povolení duchovního úřadu, ku př. faráře v čas žní.

Také jsme povinni, abychom zdrželi se každého díla, pro které ten den náležitě světiti nelze.

Dílo, které den sváteční znesvěcuje, jsou takové výkony, které svěcení toho dne překážejí: řízení soudní, honby, trhy a všeliké hlučné neb hříšné veselosti a zábavy.

Co třetím přikázáním církevním se velí.

Třetím přikázáním velí se, aby katoličtí křesťané ve dny od Církve ustanovené se postili.

Jsme povinni, abychom postili se, neb Bůh již v starém Zákoně posty nařídil, a Ježíš Kristus sám dal příklad postu, a půst za skutek dobrý a záslužný vyhlásil, a dle jeho příkladu a rozkazu svatí apoštolové a první věřící trvali na postech.

I proto se máme postiti, že půst jest ku spasení prospěšný a užitečný, neb postem můžeme za hříchy své dostičiniti, jím zlé žádosti přemáháme a duši mnohých hříchů chráníme.

Církevní posty jsou: dnové zdrženlivosti, dnové újmy v jídle a pití a přísný půst.

Dnové zdrženlivosti jsou ti, ve kterých Církev zapovídá, masitých pokrmů požívati, a to jsou především všechny pátky po celý rok.

Dnové pouhé újmy jsou ti, ve kterých se dovoluje, jednou za den masitých pokrmů požívati, ale přikazuje se, jen jednou za den do syta se najísti v poledne, večer jen něco málo k občerstvení požití.

Dnové ti jsou: soboty suchých dnů; celý čas čtyřicetidenního postu, vyjma neděle; středy v adventě; vigilie či svatvečer před sv. Petrem a Pavlem, před nanebevzetím Panny Marie a před svátkem všech Svatých.

Přísné posty jsou dnové, ve kterých se zapovídá, masitých pokrmů požívati a vícekrát než jednou za den do syta se najísti.

Dnové tito jsou: středy a pátky 40denního postu (mimo středu ve svatém týdnu); zelený čtvrtek, veliký pátek a bílá sobota; středy a pátky o suchých dnech; vigilie hodu vánočního (štědrý večer, den) a hodu svatodušního.

Čtvero suchých dnů neb quaterember, čtvero postí (od latinského slova: quatuor tempora = čtvero ročních počasí), jsou posty, připadající v každém čtvrtletí, a sice: středa, pátek a sobota v třetím týdnu adventním, v týdnu po prvé neděli postní, v týdnu hned po svátcích svatodušních a v týdnu po povýšení svatého kříže neb po třetí neděli v měsíci září.

Tyto dny se postíme na poděkování v každém čtvrtletí obdržených od Boha dobrodiní a na vyprosení moudrých, nábožných a horlivých kněží.

Vigilie (od lat. slova: vigilare = bdíti, bdění) jsou dnové před velikými svátky a proto tak zvaní, že první křesťané zvlášť za času pronásledování služby Boží konali v noci (u nás půlnoční o vánocích) a později na slavnější svátky již večer se připravovali, odkud také svatvečery slují.

Kdo těchto postů Církvi ustanovených nezachovává, těžce hřeší, protože Církev neposlouchá a tak čtvrté Boží přikázání přestupuje.

Posty zdrženlivosti zachovati povinnen jest každý křesťan od sedmého roku, újmu a přísný půst od 21. roku věku svého.

Újmu zachovati nejsou povinni nemocní, chudí a kteří těžce pracují.

Půst zdrženlivosti zachovati nejsou povinni, kteří u cizího stolu se stravují a jísti musejí, co se jim předloží.

Co ve čtvrtém přikázání církevním se velí.

Ve čtvrtém přikázání církevním velí se, abychom nejméně jednou v roce se zpovídali a v čas velikonoční velebnou Svátost oltářní přijímali.

Máme častěji do roka tyto svaté Svátosti přijímati; Církev poroučí přijímati nejsvětější Svátost oltářní zvlášť

v čas velikonoční na památku, že Kristus Pán svaté Svátosti v ten čas ustanovil, v ten čas za nás umřel a z mrtvých vstal, i my hříchu zemřítí a k novému životu povstati máme.

Velikonoční čas trvá od popeleční středy až do nejsvětější Trojice.

Co v pátém přikázání církevním se zapovídá.

V pátém přikázání církevním zapovídá se, abychom od prvé neděle adventní až do svatých tří králů, a od popeleční středy až do neděle provodní neb bílé odbývali svatební veselí, protože ta doba jest čas kající, který pobožně strávití máme.

I jiné hlučné zábavy (na př. tanec) v ten čas se zapovídají, protože duchu kajivosti a pobožnosti, v němž ten čas strávití máme, naprosto se přičí.

Výsledek. Jako dobrá matka stará se Církev o spasení duší našich; poslušni jsouce Církve, Boha posloucháme; zachovávajíce přikázání Církve, zachováváme prostředně zákon Boží, kterýž nám slibuje požehnání na zemi a odměnu úplnou na nebi. Této odměny však očekávati můžeme jen tenkrát, zachováme-li se dle toho, čemu jsme se učili ve svatém náboženství, to nás povede ke ctnosti, a tato bezpečnou cestou do království Božího. Tam abychom se dostali, prosme vroucně každý den Otce na nebesích, jenž s Ježíšem Kristem a Duchem Svatým Bůh a svrchovaný Pán náš jest, jemuž budiž **čest a chvála od věků až na věky. Amen.**

OBSAH.

	Str.		Str.
Ú v o d.		Část čtvrtá.	
§. 1. Co nauka katolického náboženství jest	1	O Bohu Duchu Svatém, Posvětiteli člověčenstva.	
§. 2. Kde veškeré to učení obsaženo jest	—	§. 11. O podstatě, osobnosti a působení Ducha Svatého	22
§. 3. Jak veškeré učení katolického náboženství rozvrženo jest	2	Část pátá.	
Díl první.		Učení o Církvi.	
Katolická věrouka.		§. 12. O původu a zřízení Církve Kristovy	24
§. 4. Přehled	3	§. 13. O známkách pravosti Církve Kristovy	27
Část první.		§. 14. O vlastnostech Církve Kristovy a údech jejích	29
Učení o Bohu.		Část šestá.	
§. 5. O jsoucnosti a podstatě Boží	4	O svatých svátostech.	
§. 6. O vlastnostech Božích	6	§. 15. O svátostech vůbec	31
Část druhá.		§. 16. O Svátosti křtu	33
O Bohu Otci.		§. 17. O Svátosti biřmování	35
§. 7. O stvoření světa a otcovské prozřetelnosti Boží	9	§. 18. O nejsvětější Svátosti oltářní	36
§. 8. O andělech	11	§. 19. O mši svaté	39
§. 9. O lidech	13	§. 20. O Svátosti pokání	42
Část třetí.		§. 21. O Svátosti posledního pomazání	50
O Bohu Synu, Vykupiteli člověčenstva.		§. 22. O Svátosti svěcení kněžstva	51
§. 10. O Ježíši Kristu	17	§. 23. O Svátosti stavu manželského	52
		§. 24. O svátostinách	54

	Str.		Str.
Část sedmá.		§. 34. O naději	75
O posledních věcech člověka.		§. 35. O lásce křesťanské	77
§. 25. O smrti a stavu člo-		§. 36. O zevnitřní účtě Boží	79
věka po smrti	54	§. 37. O modlitbě	80
§. 26. O soudu posledním či		§. 38. O vyznání víry	85
obecném	57	§. 39. O přísaze	86
§. 27. O životě věčném	58	§. 40. O slibu	87
Závěrek	60	§. 41. O veřejných službách	
		Božích	88
		§. 42. O svěcení dní svátečných	89
		§. 43. O účtě andělů a svatých	—
Díl druhý.			
Katolická mravouka.		Oddíl II.	
§. 28. Pojem a rozvrh mravo-		O povinnostech samých	
uky	61	k sobě.	
Část první.		§. 44. O křesťanské samolásce	90
Mravouka obecná.		§. 45. Péče o duši	91
§. 29. Učení o ctnosti nebo		§. 46. Péče o dobré jméno	93
mravném dobru	65	§. 47. Péče o tělo	95
§. 30. O mravném zlu či hříchu	68	§. 48. Péče o majetek	98
Část druhá.		Oddíl III.	
Mravouka zvláštní.		O povinnostech k bližnímu.	
§. 31. O povinnostech vůbec	71	§. 49. O obecných povin-	
Oddíl I.		nostech k bližnímu	99
O povinnostech k Bohu.		§. 50. Péče o duši bližního	100
§. 32. Která povinnost k Bohu		§. 51. Péče o čest bližního	103
nejpřednější jest	71	§. 52. Péče o tělo bližního	104
§. 33. O víře	72	§. 53. Péče o majetek bližního	107
		§. 54. O povinnostech zvlášť-	
		ních	108
		§. 55. O přikázáních církev-	
		ních	112

Nakladatel **FR. A. URBÁNEK** knihkupec

pro literaturu paedag. a pomůcky učebné

v Praze, na Ferdinandské třídě, čís. 25. nové,
odporučuje následující díla:

Ježíš přítel dítek.

Modlitby a zpěvy pro mládež studující.

Dle P. Jaisa prací *Fr. J. Svobody*, gymn. profesora.

Druhé vydání. 200 str. formátu kapesního.

❖ S ocelor. obrázkem žehnajícího Spasitele. ❖

Ceny 60 kr., váz. 1 zl. 10 kr. i více dle jakosti vazby.

„Časopis katol. duchovenstva“ píše v seš. 2. r. 1875:

„Mimo jiné dle Jaisa upravené překlady vydal zvěcnělý Svoboda († 1864) také *pěknou* modlitební knihu od téhož spisovatele sestavenou, kterou tuto v nové a *sličné* úpravě závod Urbánkův na světlo vydává. V první části nalezáme kratinká rozjímání a modlitby ranní, k jídlu, večerní, ke mši sv., ku zpovědi a sv. přijímání, na výroční slavnosti a jiné *vhodné*. Druhá část (str. 130—200) podává hlavní litanie a výbor *krásných* písní církevních. Spůsobem *vlídné* promluvy Ježíše, přítele dítek, k mladistvé duši vštěpují se tuto útlému věku *četné pravdy* dogmatické, pevné zásady mravného života a spolu příběhy biblické ve známost se mu uvádějí. *Jestli tedy rozjímání s modlitbou v knížce této úzce spojeno. Obé sepsáno v duchu zbožném, slohem vybraným, útlému citu mládeže zcela přispůsobeným, tak že knížku tuto k nejlepším modlitebním knihám pro mládež vším právem řaditi můžeme.* ❖ *Obzvlášť by se po našem zdání výborně hodila pro žakovstvo nižších gymnasií, reálků a škol měšťanských. Tisk jest zřetelný, papír pěkný, především pak ozdobou u nás řádkou jest překrásný ocelotiskový obrázek žehnajícího Spasitele. Redakce.*“

Zpěvník a modlitební knížka.

Ku prospěchu školní mládeže vydal *Jan K. Javůrek*, ředitel škol v Mor. Budějovicích. *Nápěvy ve dvojhlasě.* Cena 40 kr., váz. 60 kr.

Stručný dějepis zjevení Božího *v Starém Zákoně.*

Sepsal *Jan Ev. Hulakovský*, katecheta při c. k. realn. gymnasiu v Třeboni. S 2 mapkami. Cena 60 kr., váz. 72 kr.

Stručný dějepis zjevení Božího *v Novém Zákoně.*

Sepsal *Jan Ev. Hulakovský*, katecheta při c. k. realn. gymnasiu v Třeboni. S 3 mapkami. Cena 70 kr., váz. 84 kr.

❖ Obě knihy tyto schváleny nejdůst. konsistořemi *Budějovickou a Křdlovéhradeckou*, jakož i vynesemím vys. c. k. *ministerstva osvěty a vyučování* daným dne 25. m. srpna 1878, č. 13662.

Stručný dějepis církevní pro školu a dům. Sepsal K. Tippmann, katecheta při c. k. ústavě ku vzdělání učitelů v Praze. Druhé vydání opravené. Cena seš. 30 kr., váz. 42 kr.

 Schválen nejdůst. konsistořemi Pražskou, Budějovickou, Královéhradeckou a Olomouckou, jakož i vynesením vys. c. k. ministerstva osvěty a vyučování daným dne 5. července 1878 č. 8230.

Konsistoř arcibiskupská píše spisovateli dne 10. prosince 1874 takto: „Uznávajice Vaši *pilnost, snahu a horlivost*, s jakouž o vzdělání svém pracujete, srovnáváme se s kritikou v „Časopise katol. duchovenstva“, že knížka uvedená *jest psána duchem církevním, řečí srozumitelnou, slohem plyným*, a mnohé poznámky vedle textu menším písmem svým *valně přispívají k přehlednosti a snadnějšímu věci se přiučení*.“

Biblické Starožitnosti. Dle rozličných spisův pro dospělejší mládež vzdělal Jos V. Beran. S 2 lithogr. mapkama. Cena 40 kr.

Úvod. — Část I. Země Kanaan. Pohoří. Roviny. Údolí. Pouště. Vodstvo. Mrtvé moře. Jezero galilejské č. genesaretské. Jezero Maram. Jordán. Podnebí. Pohromy. Rozdělení Palestiny. Obydlí Israelitův. Domy. Pastýřství. Zvířena. O lovu. Rolnictví. Vinařství. Zahradnictví. Včelařství a rybářství. Obchod. Míry, váhy a peníze. Vědění a umění. O oděvu. O mravech a obyčejích Israelitův. O pokrmeh a nápojích. Obyčeje při svatbách. O pochovávání mrtvých. O některých nemocech. — Část II. Náboženství. Židovské svátky a slavnosti. O místech posvátných. Pouti a modlitby. Stát a společnost.

Stručná katolická liturgika v otázkách a odpovědích pro obecné a měšťanské školy. Sepsal Dom. Al. Špachta, doktor bohosloví a os. děkan v Karlíně. Druhé, zcela přepracované vydání. Cena 24 kr., ztuhá váz. 34 kr.

„Časopis kat. duchovenstva“ píše ve sv. 5. r. 1875 takto:

„Knížka mohla by *příhodně* „katechismem“ liturgickým pozvána býti. Obsahuje na 51 str. *vše, čeho menším dítkám o obřadech církevních věděti třeba*, a poskytuje i katechetovi hojně příležitosti, aby také při dítkách dospělejších se o mnohých sem spadajících věcech obšírněji rozhověti mohl. Libšický p. farář Novák práci zesnulého spisovatele Dra. Špachty († 1859) znova *řádně zredigoval a uspořádal*. V části všeobecné mluví 1. o bohoslužebných osobách, 2. místech, 3. nářadí a rouchu, 4. o roku církevním; ve zvláštní části vysvětlují se 1. služby Boží polední a odpolední, 2. sv. svátosti a 3. svěceniny. *Vše to stručně, přehledně a populárně sestaveno a pro školy dobře se hodí*.“

Nováková KNIHOVNA KAZATELSKÁ.

Sbírka děl homiletických.

Redigují farář Fr. A. Diviš, farář Boh. F. Hakl a katecheta J. Ev. Hulakovský.

Sv. I. Tobiaš aneb Sedmero skutkův tělesného milosrdenství. Kázání *postní*. Sepsal Fr. A. Diviš. Cena 70 kr.

Schválen bisk. ordinariatem Brněnským.

Sv. II. Duchovní promluvy k mládeži na školách *středních a měst.* Sepsal Jan Ev. Hulakovský. Díl I. Pro I. běh roku školního. Cena 1 zl. 20 kr.

Schváleny bisk. ordinariatem Budějovickým.

Sv. III. Ježíš na kříži. Šestero *postních* exhort. Sepsal Ant. Buchtel, bisk. vikář a děkan v Kyšperku. Cena 30 kr.

Schváleny obšírnou úvahou v „Časopise kat. duch.“

Sv. IV. Duchovní řeči na neděle a svátky celého roku. Sepsal Frant. Černohouz, děkan v Dobrovici. Díl I. Cena 2 zl. 40 kr.

Řeči slavného kazatele Černohouze odporučují se samy.

Sv. V. Pět ran Krista Pána. Šestero *postních* exhort. Sepsal Ant. Buchtel. Cena 24 kr.

Sv. VI. Duchovní promluvy k mládeži na školách *středních a měst.* Sepsal Jan Ev. Hulakovský. Díl II. Pro II. běh roku školního. Cena 1 zl.

Schváleny bisk. ordinariatem Budějovickým.

Sv. VII. Exhorty k studujícím na *vyšších školách středních.* Sepsal Fr. Perůtka, gymn. katecheta v Uh. Hradišti. Cena 1 zl. 40 kr.

Schváleny obšírnou úvahou v „Časopise kat. duchov.“

Sv. VIII. Josef z Arimathie aneb křesťanská přísluha umírajícím a zemřelým. Kázání na neděle *postní*. Sepsal Fr. A. Diviš, farář Vladislavský. (V tisku.)

Navedení ku zpěvu pro mládež první třídy na školách obecných. S několika praktickými příklady a sbírkou písní s průvodem piana podává Em Vašák. Cena 40 kr.

Obsah: I. Úvod, II. Cvičení hlasu, III. Cvičení v intervalech, IV. Cvičení krátkých vět, V. Cvičení nápěvu a VI. 24 lehkých písní.

„Národní Listy“ píší v č. 261. dne 22. září 1875:

„Pro vyučování zpěvu neměli jsme posud *vhodných* kněh, které by mimo navedení obsahovaly též *hojnou sbírku zpěvů* dle tříd spořádaných. Pan spisovatel počíná tímto sešitem, obsahujícím *písň pro děti nejmenší*, vydávati dílko, které učitelstvo naše *zajisté vřele uvítá*. K písním přidán jest *průvod piana*, tak že se hodí i k vyučování soukromému. Dílko to vyšlo v *úhledné úpravě* nákladem knihkupce Fr. A. Urbánka.“

Hrobní kvítí. Sbírka nápisův náhrobních. Spořádal Boh. F. Hakl, farář. Cena 40 kr.

Nauka o harmonii hudební. ^{Postupy harmonické}
 na základě basu fundamentálního. Sepsal František Gregora, ředitel kůru v Písku a skladatel „Dvanáctera prstonárodních českých písní s nápěvy“ a „Pohřebních písní a sborův.“ VI a 440 str. papíru velinového. Cena 3 zl. 50 kr.

Illustr. týdeník „Světobzor“ píše v č. 10. dne 10. března 1876 takto:

„V hudebních kruzích *uvítána* bude kniha tato **zajisté s radostí neličenou**. Pan spisovatel, jehož jméno mezi hudebníky má **výbornou pověst**, *snese vše, čeho učňovi hudby zapotřebí*, aby položeny byly **důkladně základy** k dalšímu theoretickému vzdělání. Na prvním místě položena všeobecná příprava k harmonii, pak pojednává se způsobem *velmi obšírným* o diatonických postupech, o tvrdé i měkké tónině a končí se modulací. Větší část knihy *velmi objemné* zaujímají **praktické příklady v notách**. Vydání díla toho na *silném* papíru v *úpravě solidní* podnikl kněhkupec Fr. A. Urbánek.“

Denník „Pokrok“ píše v č. 72. dne 13. března 1876 takto:

„Máme před sebou **důkladné dílo na slovo vzatého hud. paedagoga**, jenž, čerpaje z *bohaté své zkušenosti*, sestavil příruční knihu, která by snaze mladého hudebníka po theoretickém vzdělání byla *spolehlivým vůdcem*, nemá-li učitele, a učiteli *vítanou učební pomůckou* v paedagogické jeho činnosti. Co v přisném slova smyslu patří k nauce o harmonii, složeno jest v knize této, a učeň, jenž se byl seznámil s její obsahem, má *dostačnou průpravu*, aby pak směle přistoupiti mohl k dalším předmětům vyšší theorie hudební: kontrapunktu, nauce o skladbě atd. Spisovatel předpokládá, že žák má již *nejnutnější vědomosti* hudební, po stručné propravě přichází hned in medias res, počínaje s akordy a pravidly správného pohybu harmonického, dále poučuje o způsobu vázání akordů v celé věty, a sice nejprve v C-dur-tónině, v kterémžto oddíle látka úplně jest vyčerpána, načež teprve přechází k diatonickým postupům v tónině měkké. Stejně *poučny* jsou oddíly o modulaci, pak o chromatickém postupování v obou tóninách. Majíc výhradně účel *praktický* opatřena jest objemná kniha Gregorova více než s polovici **přečetnými notovými příklady**. Že spisovatel jednotlivé akordy zvlášť poznamenal základním tónem, *valně přispívá k přehlednosti příkladů*. Vedle Blažkovy knihy o nauce harmonické, která majíc na zřeteli žáky varhanické školy, má ovšem program poněkud širší, a Zvonařovy, jenž méně hleděl k stránce praktické, **zaujímá dílo Gregorovo zcela důstojné místo**; *proto přejíce mu hojného rozšíření*, nepochybujeme, že přispěje k žádoucímu povzbuzení naší mládeže k studiu hudební theorie. Úprava knihy jest *solidní a úhledná*.“

Slovník český a francouzský. ^{Sestavil Kašp. Faster.}
Dictionnaire tchéque & français. ^{Par Gasp. Faster.}

Díl česko-francouzský. Cena 2 zl., váz. 2 zl. 50 kr. a 2 zl. 80 kr.
 Díl francouzsko-český. Cena 2 zl. 80 kr., váz. 3 zl. 50 kr. a 3 zl. 80 kr.

Nakladatel **Fr. A. Urbánek v Praze** knihkupec.

**Skvostné dílo obrázkové
pro vzdělané obecnstvo československé!**

Fr. Hellwalda

Vzdělali:

prof. J. V. Prášek a T. Cimrhanzl.

Bohatě a skvostně illustrovaná zeměpisná, dějepisná a národopisná kniha domácí.

Země a obyvatelé její.

Dílo toto schváleno mnohými našimi učiteli, šesti učitelkami a všemi československými časopisy.

S asi **400** překrásnými **obrázky** a **25** obrázkovými **přílohami**.
Obrázky původní kreslili generál Em. šlechtic **Mírohorský** a akad. malíř **Ant. König**.

Celé vzácné toto dílo vyjde ve dvou svazcích nebo asi 50 bohatě ilustrovaných sešitech $1\frac{1}{2}$ – $2\frac{1}{2}$ archových skvostně upravených a vychází ve lhůtách měsíčních po 45 kr., poštou 50 kr.

Na konci díla podán bude **abecední seznam** všech jeho pp. sběratelův, předplatitelův a odběratelův.

Se skvostnou prémii: velkou (v 8 listech), barvotiskem umělecky provedenou závěsnou mapou země koruny České od prof. Al. Studničky za doplatek: 2 zl. (cena krámská 6 zl.), podlepená plátnem 5 zl. (cena krámská 10 zl.), podlepená plátnem a opatřená lakov. lištěmi 6 zl. (cena krámská 12 zl.).

V předplacení bez premie: 5 sešitův 2 zl. 10 kr., franko poštou 2 zl. 20 kr.; 10 sešitův 4 zl. 20 kr., poštou 4 zl. 40 kr.; 20 sešitův 8 zl. 20 kr., poštou 8 zl. 60 kr.; 50 seš. 20 zl., poštou 21 zl.

V Písku, dne 30. m. května 1878.

Velectěný pane a příteli!

S radostí četl jsem, že hodláte literaturu naši rozmnožiti i českým vydáním spisu Hellwaldova: „Die Erde und ihre Völker.“ Jest zajisté málo spisů v literatuře našich sousedů, které by, hned jak vydány byly, pozornost vzdělaných v té míře byly vzbudily, jako spis Hellwaldův. Přál bych Vám toliko, by mezi námi se to výborné dílo takové přízni těšilo a tak vítáno bylo od obecnstva vzdělaného, jak toho zasluhuje. Že dílo přispěním našich zasloužilých spisovatelů rozšířiti chcete přiměřenými doplňky o naši milou vlasti, zvýší cenu toho díla nemálo.

S veškerou úctou oddaný

Prof. Ant. Mladiera, c. k. okr. školní inspektor.